Strineb[illegible]

N. R.

AUGUST STRINDBERG

TILL DAMASKUS

FÖRSTA DELEN

STOCKHOLM
C. & E. GERNANDTS FÖRLAGS AKTIEBOLAG

STOCKHOLM.
KÖRSNERS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1898.

PERSONER.

DEN OKÄNDE.

DAMEN.

TIGGAREN.

LÄKAREN.

SYSTERN.

DEN GAMLE.

MODERN.

ABBEDISSAN.

CONFESSORN.

BIFIGURER OCH SKUGGOR.

INNEHÅLL.

Akt I.

Akt II.

Akt III.

Akt IV.

Akt V.

Akt I.

1:o. I Gathörnet.

2:o. Hos Läkaren.

AKT I.

I GATHÖRNET.

Ett gathörn med en bänk under ett träd. Man ser sidoportaler af en liten gotisk kyrka; ett postkontor och ett café med stolar utanför. Postkontoret och caféet äro stängda.

Man hör tonerna af en sorgmarsch nalkas och sedan aflägsna sig.

Den Okände står på trottoarkanten och synes undra åt hvilket håll han skall gå. Klockan i ett kyrktorn slår: först fyra slag; qvarterna, i en högre ton; sedan tre timslag i en lägre.

Damen inträder, helsar den Okände, vill gå förbi men stannar.

DEN OKÄNDE.

Se der är Ni. Jag visste nästan Ni skulle komma.

DAMEN.

Ni kallade alltså på mig; ja, jag kände det. — Men hvarför står Ni här i gathörnet?

DEN OKÄNDE.

Jag vet inte; skall någonstans stå medan jag väntar.

DAMEN.

Hvad väntar Ni på?

DEN OKÄNDE.

Om jag kunde säga't. — I fyrtio år har jag väntat på något, jag tror det kallas lyckan, eller om det bara är slutet på Olyckan. — Hör igen nu dessa förfärliga toner, hör! Gå inte, gå inte, jag ber Er, ty jag blir rädd när Ni går.

DAMEN.

Min herre och vän! Vi råkades i går för första gången, och vi talade ensamma i fyra timmar. Ni väckte mitt deltagande, men Ni får derför icke missbruka min godhet.

DEN OKÄNDE.

Det är sant, det bör jag inte. Men jag bönfaller Er: lemna mig icke ensam. Jag är i en främmande stad, har icke en vän, och de få bekanta jag eger, synas mig mer än obekanta, jag skulle vilja säga fiendtliga.

DAMEN.

Fiender öfverallt; ensam öfverallt! Hvarför gick Ni bort från hustru och barnen?

DEN OKÄNDE.

Om jag visste det! — Om jag öfver hufvud visste hvarför jag finnes till, hvarför jag står här, hvart jag skall gå, hvad jag skall göra. — Tror Ni att det finnes fördömda redan här i lifvet?

DAMEN.

Nej, det tror jag inte.

DEN OKÄNDE.

Se mig!

DAMEN.

Har Ni då aldrig haft någon glädje i lifvet?

DEN OKÄNDE.

Nej; och när jag skenbart haft någon, så var det endast en fälla för att locka mig fortsätta eländet; när någon gång den gyllne frukten föll i min hand, var den förgiftad eller rutten inuti.

DAMEN.

Hvad har Ni för religion — förlåt frågan?

DEN OKÄNDE.

Denna: när det blir för drygt, går jag min väg.

DAMEN.

Hvart?

DEN OKÄNDE.

I förintelsen. Detta att jag har — döden i min hand, ger mig en otrolig maktkänsla . . .

DAMEN.

Åh min Gud, Ni leker med döden!

DEN OKÄNDE.

Såsom jag leker med lifvet — jag var ju diktare. Oaktadt min medfödda tungsinthet har jag aldrig kunnat taga något riktigt allvarligt, icke ens mina egna stora sorger, och det fins ögonblick, då jag betviflar att lifvet har mer verklighet än mina dikter.

(Liktåget höres, psalmodierna: De profundis.)

Nu komma de igen! Jag vet inte hvarför de skola marschera rundt omkring här på gatorna!

DAMEN.

Är det dem Ni fruktar?

DEN OKÄNDE.

Nej, men det irriterar mig, ty det är som vore det förgjordt . . . — Icke döden, men ensamheten fruktar jag, ty i ensamheten träffar man någon. Jag vet icke om det är någon annan eller mig

sjelf jag förnimmer, men i ensamheten är man icke ensam. Luften blir tätare, luften gror, och det börjar växa väsenden som äro osynliga men förnimmas och ega lif.

DAMEN.

Det har Ni märkt?

DEN OKÄNDE.

Ja, jag märker allting sedan en tid tillbaka; ej som förr dock, då jag endast såg ting och händelser, former och färger, utan nu ser jag tankar och betydelser. Lifvet som förr var ett stort nonsens har fått en mening, och jag märker en afsigt der jag förr endast såg slumpen. — När jag sålunda mötte Er i går, fick jag den idén att Ni var sänd i min väg antingen för att rädda mig eller förgöra mig.

DAMEN.

Hvarför skulle jag förgöra Er?

DEN OKÄNDE.

Derför att det var Er uppgift.

DAMEN.

Jag hyser icke alls sådana tankar, och som Ni hufvudsakligen väcker mitt medlidande — ja jag har aldrig sett en menniska, aldrig i mitt lif en menniska hvars blotta åsyn gör mig gråtfärdig . . . Säg, hvad har Ni på Ert samvete? Har Ni begått någon tadelvärd handling som ej blifvit uppenbarad eller straffad?

DEN OKÄNDE.

Det må Ni med skäl fråga! Icke har jag flera brott på mitt samvete än andra som gå fria — — — jo ett: jag ville icke vara lifvets narr.

DAMEN.

Och man måste låta sig bedragas mer eller eller mindre för att kunna lefva.

DEN OKÄNDE.

Det tyckes nästan vara en pligt, och som jag ville undandraga mig . . . eller också fins det en annan hemlighet i mitt lif som jag ej känner . . . Vet Ni att det går en saga i min slägt att jag skall vara en bortbyting.

DAMEN.

Hvad är det?

DEN OKÄNDE.

Det är ett barn som af elfvorna blifvit utbytt mot det menniskobarn som föddes.

DAMEN.

Tror Ni på det?

DEN OKÄNDE.

Nej, men jag tycker det är en liknelse som har något visst för sig. — Som barn grät jag beständigt och syntes vantrifvas i lifvet;

hatade mina föräldrar såsom de hatade mig; tålde intet tvång, ingen konvention, inga lagar, och min enda längtan stod till skogen och hafvet.

DAMEN.

Har Ni någonsin haft syner?

DEN OKÄNDE.

Aldrig! Men jag har ofta tyckt mig märka, att två olika väsen styra mina öden: den ena ger mig allt hvad jag önskar, men den andra står bredvid och stryker smuts på gåfvan, så att när den kommer, är den så värdelös att jag icke vill ha den i min hand. Det är verkligen sant att jag fått allt jag önskat i lifvet — men allt har befunnits värdelöst.

DAMEN.

Ni har fått allt och Ni är ändock missnöjd.

DEN OKÄNDE.

Det är hvad jag kallar förbannelsen . . .

DAMEN.

Icke banna! — Men hvarför har Ni då icke sträckt Era önskningar utöfver detta lifvet, dit bort der ingen smuts finnes?

DEN OKÄNDE.

Derför att jag betviflade något utom denna tillvaro.

DAMEN.

Men elfvorna då?

DEN OKÄNDE.

Det var ju blott en saga! — Men vill Ni icke att vi sätta oss der på bänken?

DAMEN.

Jo, men hvad är det Ni väntar på?

DEN OKÄNDE.

Det är egentligen på postkontorets öppnande, ty der ligger ett bref som söker mig på returer utan att finna mig. *(De sätta sig.)*
Tala nu litet om Er! *(Damen virkar.)*

DAMEN.

Det är ingenting att tala om.

DEN OKÄNDE.

Märkligt är, men jag skulle också helst vilja tänka mig Er såsom opersonlig, namnlös — jag vet ju icke hvad Ni heter mer än till hälften — jag skulle sjelf vilja ge Er ett namn — låt mig tänka hvad Ni skall heta! Jo, Ni skall heta Eva. — *(Med en gest åt kulissen.)* — Fanfarer.

(Sorgmarschen höres.)

Der är sorgmarschen igen! — Nu skall jag gifva Er ålder, ty jag vet ej hur gammal Ni är... Hädan efter är Ni trettifyra år och

således född aderton hundra sextiofyra. — Nu kommer karakteren, ty känner jag icke heller. Ni får karakteren mycket god, ty Er röst klingar som min aflidna moders — med moder menar jag ett abstrakt begrepp moder, uttaladt »moder», ty min mor smekte mig aldrig, men jag mins att hon slog mig. Ja, ty ser Ni, jag är uppfödd i hat. Hat! Hårdt mot hårdt! Öga för öga! Se på ärret här i pannan; det är efter en yxa, som fördes af min bror, hvars saknade framtand jag slagit ut med en sten. Min faders begrafning bevistade jag ej emedan han lät kasta ut mig från min systers bröllop. Jag är född i oäkta säng under konkursutredning medan familjen gick i sorgkläder efter en onkels sjelfmord. Nu känner Ni familjen. Af sådant träd sådan frukt! Sammanlagdt fjorton års straffarbete har jag med nöd undgått och har derför allt skäl att vara tacksam om icke precis glad . . . mot elfvorna.

DAMEN.

Jag hör Er så gerna tala, men Ni får inte röra vid elfvorna; det gör mig så ondt, så ondt!

DEN OKÄNDE.

Uppriktigt sagdt så tror jag inte på dem, men likafullt så återkomma de alltid. Äro icke elfvorna otaliga andar som ej nått försoningen? Jo! Då är jag också ett trollens barn. En gång trodde jag försoningen nära; det var genom en qvinna, men ingen villa var större, ty dermed började det sjunde helvetet.

DAMEN.

Åh, så Ni talar. Ja, Ni är en osalig, men Ni skall ej förblifva så.

DEN OKÄNDE.

Ni menar att klockors klang och vigdt vatten skulle lugna mig ... Jag har försökt, men det blef endast värre. Det blef mig som den Onde när han ser korsets tecken. Låt oss tala om Er nu!

DAMEN.

Det behöfs inte! — Har man någonsin beskyllt Er för att missbruka Era gåfvor?

DEN OKÄNDE.

Man har beskyllt mig för allt. Ingen i min stad var så hatad som jag, ingen så afskydd. Ensam fick jag gå, ensam fick jag komma. Gick jag in på ett offentligt ställe flyttade man sig fem alnar från min plats. Ville jag hyra rum, var det upptaget. Presterna lyste bann från predikstolen, lärarne från katedern och föräldrarne i hemmen. En gång ville kyrkorådet taga mina barn ifrån mig. Då förgick jag mig och lyfte näfven mot — himlen.

DAMEN.

Hvarför är Ni så hatad?

DEN OKÄNDE.

Vet inte! Jo, jag kunde inte se menniskorna lida — och så sade jag, och skref: befria Er, jag skall hjelpa. Och så sade jag till den fattige: låt icke den rike suga ut Dig! och till qvinnan låt icke mannen kufva dig! Och så, det var nog det värsta, till barnen: lyd icke Era föräldrar när de äro orättvisa. Följderna: ja de äro

alldeles obegripliga, ty jag fick i ett mot mig både rika och fattiga, män och qvinnor, föräldrar och barn; och derpå kom: sjukdomen med fattigdomen, tiggeriet med vanäran, skilsmessa, processer, landsflykt, ensamhet, och nu sist — tror Ni att jag är vansinnig?

DAMEN.

Nej, det tror jag icke . . .

DEN OKÄNDE.

Då är Ni visst den ende, men det är mig desto dyrbarare.

DAMEN (reser sig).

Nu måste jag lemna Er . . .

DEN OKÄNDE.

Ni också!

DAMEN.

Men Ni får icke sitta qvar här.

DEN OKÄNDE.

Hvart skall jag då gå?

DAMEN.

Ni skall gå hem och arbeta.

DEN OKÄNDE.

Jag är ingen arbetare, jag är en diktare.

DAMEN.

Jag ville icke såra Er, och Ni har rätt: dikten är en gåfva som gifves, men kan tagas igen.. Förverka den icke!

DEN OKÄNDE.

Hvart skall Ni gå?

DAMEN.

Endast ett ärende . . .

DEN OKÄNDE.

Är Ni religiös?

DAMEN.

Jag är ingenting.

DEN OKÄNDE.

Desto bättre, då skall Ni bli någonting. O, jag önskade, jag vore Er gamle blinde far som Ni ledde på marknader att sjunga, men det olyckliga är att jag inte kan bli gammal — det är så också med elfvornas barn, de växa icke, få bara stort hufvud och skrika . . . Jag önskar jag vore någons hund som jag fick följa, så att jag aldrig vore ensam — litet mat ibland, en spark då och då, en smekning en gång, en pisksläng två gånger —

DAMEN.

Nu måste jag gå! Farväl!

DEN OKÄNDE (tankspridd).

Farväl!

(Han blir sittande på bänken; tar af hatten, torkar pannan. Derpå ritar han med kåppen framför sig.)

TIGGAREN (in. Högst besynnerligt utseende; plockar i rännstenen.)

DEN OKÄNDE.

Hvad plockar tiggaren?

TIGGAREN.

För det första: hur så? Och sedan är jag ingen tiggare — har jag begärt något?

DEN OKÄNDE.

Då ber jag om ursäkt, men det är rätt svårt att bedöma menniskor efter deras yttre.

TIGGAREN.

Jo, jag vill lofva det. Kan Ni till exempel gissa hvem jag är?

DEN OKÄNDE.

Nej, jag hvarken kan eller vill; med ett ord, det intresserar mig inte.

TIGGAREN.

Hvem vet sådant på förhand; intresset kommer vanligen efteråt, när det är för sent. Virtus post nummos!

DEN OKÄNDE.

Hvad! Tiggaren är bekant med romarspråket?

TIGGAREN.

Se der, intresset vaknar. Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci. Det är jag som lyckats i allt hvad jag företagit, af det skäl att jag aldrig gjort något. Jag skulle vilja kalla mig Polykrates, han med ringen. Vet Ni att jag fått allt hvad jag velat af lifvet? Men jag har aldrig velat något, och trött af framgången kastade jag ringen. Nu på äldre dagar ångrar jag mig och söker den i rännstenarne, men som sökandet kan bli långt nog försmår jag icke, i brist på guldringen, några aflagda cigarrstumpar.

DEN OKÄNDE.

Jag vet inte om tiggaren är satirisk eller om han är mindre sammanhängande.

TIGGAREN.

Se det vet inte jag heller.

DEN OKÄNDE.

Men vet Ni hvem jag är?

TIGGAREN.

Inte ett spår; och det intresserar mig inte.

DEN OKÄNDE.

Intresset kommer vanligen efteråt . . . Nej hör nu på: Ni står här och narrar mig ta Edra ord i munnen. Det är ju som att söka andras cigarrstumpar. Tvi!

TIGGAREN (lyfter hatten).

Och Ni vill inte röka efter mig?

DEN OKÄNDE.

Hvad är det för ärr Ni har i pannan?

TIGGAREN.

Det har jag fått af en nära anhörig.

DEN OKÄNDE.

Nej nu blir jag rädd. Får jag känna på Er om Ni är riktig? *(Han känner på Tiggarens arm.)* Jo, han är riktig! — Vill inte herrn nedlåta sig att mottaga en mindre penninggåfva mot löfte att söka Polykrates ring i en mera aflägsen stadsdel *(räcker ett mynt.)* Post nummos virtus . . . Nej, nu står jag här igen och tuggar. Gå! Gå!

TIGGAREN.

Jag skall gå, men det är alldeles för mycket. Se här ger jag Er tillbaka tre fjerdedelar, så äro vi icke skyldiga hvarann något annat än en vängåfva!

DEN OKÄNDE.

Vängåfva! Är jag Er vän?

TIGGAREN.

Åtminstone är jag Er, och när man står ensam i verlden, får man icke vara så noga på menniskor.

DEN OKÄNDE.

Tillåt mig som afsked slänga det lilla ordet hut efter Er.

TIGGAREN.

Med nöje, med nöje; men när vi råkas igen skall jag ha ett välkomstord i ordning som inte skall vara det lilla. *(Går.)*

DEN OKÄNDE (sätter sig och ritar med käppen).

Det är söndagseftermiddag: Den långa, gråa, trista söndagseftermiddagen, då familjerna ätit sur kål och oxstek med råskrapad potatis. Och nu sofva de gamle middag; de unga spela schack och röka tobak; tjenarne ha gått i aftonsången och butikerna äro stängda. Åh denna långa mördande eftermiddag, hvilans dag, då själen upphör att röra sig, då det är lika omöjligt råka ett bekant ansigte som att komma in på en krog . . .

DAMEN (åter; har nu en blomma i barmen).

DEN OKÄNDE.

Se der! Det är eget att jag inte kan öppna munnen och säga något utan att strax bli desavouerad.

DAMEN.

Sitter Ni qvar här ännu?

DEN OKÄNDE.

Ja, om jag sitter här och skrifver i sanden eller annorstädes synes vara likgiltigt, bara jag skrifver i sanden.

DAMEN.

Hvad skrifver Ni då? Låt mig få se!

DEN OKÄNDE.

Det står visst Eva, 1864 . . . Nej, trampa inte på det . . .

DAMEN.

Hvad blir då?

DEN OKÄNDE.

En olycka för Er, och för mig.

DAMEN.

Och detta vet Ni?

DEN OKÄNDE.

Ja! Och jag vet dessutom att den julros Ni bär der på bröstet är en Mandragora. Enligt symboliken betyder den elakhet och förtal, men i medicinen har den förr botat galenskap. Vill Ni ge mig den?

DAMEN (hesiterar).

Som medicin då?

DEN OKÄNDE.

Naturligtvis! — Har Ni läst mina skrifter?

DAMEN.

Ni vet ju att jag läst dem, att jag har Er att tacka för min uppfostran till frihet och tro på menniskorätt och menniskovärde!

DEN OKÄNDE.

Då har Ni ej läst de sista böckerna . . .

DAMEN.

Nej, och om de ej äro lika de första, så vill jag aldrig veta om dem!

DEN OKÄNDE.

Det är väl! Och låt mig få Ert löfte att Ni aldrig mer öppnar en bok af mig.

DAMEN.

Låt mig tänka efter först! — Ja, det lofvar jag!

DEN OKÄNDE.

Väl! Men bryt icke detta löfte! Erinra Er Blåskäggs hustru när nyfikenheten narrade henne att öppna det förbjudna rummet...

DAMEN.

Märker Ni hur redan era anspråk äro en Blåskäggs? Och märker Ni ej huru Ni redan för länge sedan glömt att jag är gift, att min man är läkare, och att han är Er beundrare, så att hans hus står Er öppet när Ni önskar vara välkommen?

DEN OKÄNDE.

Jag har gjort allt för att glömma detta, och har så utplånat det ur mitt minne att det upphört ega verklighet för mig.

DAMEN.

Efter så är, vill Ni följa mig till mitt hem denna afton?

DEN OKÄNDE.

Nej! Men vill Ni följa mig?

DAMEN.

Hvart?

DEN OKÄNDE.

Ut i verlden, hvart som helst. Hem har jag intet, bara en kappsäck; pengar har jag någon gång, men sällan — det är det enda lifvet envisas att ej vilja ge mig, kanske derför att jag icke begärt det nog starkt.

DAMEN.

Hm!

DEN OKÄNDE.

Nå, hvad tänker Ni på?

DAMEN.

Jag förvånas öfver att jag icke blir förnärmad af Ert skämt.

DEN OKÄNDE.

Skämt eller allvar, det är ett för mig, — — — Se så! nu börjar orgeln spela; och då öppnas krogen snart.

DAMEN.

Det är sant att Ni dricker?

DEN OKÄNDE.

Mycket! Vinet kommer min själ att lemna hyddan, jag flyger ut i rymderna, ser hvad ingen anat och hör hvad ingen hört . . .

DAMEN.

Och dagen efter?

DEN OKÄNDE.

Har jag de sköna samvetsqvalen; erfar den förlösande känslan
skuld och ånger; njuter af kroppens lidanden under det själen
äfvar som en rök omkring pannan; det är som mellan lif och död,
. anden känner att den lyftat vingarne och kan ta flygt om
n ville.

DAMEN.

Följ mig in i kyrkan, endast ett ögonblick; Ni skall icke höra
gon predikan endast vesperns sköna musik.

DEN OKÄNDE.

Nej, icke i kyrkan! Den gör mig så ondt och låter mig känna
t jag icke hör dit, att jag är en orolig och att jag aldrig mer kan
mma dit in lika litet som jag kan bli barn på nytt.

DAMEN.

Allt detta känner Ni redan?

DEN OKÄNDE.

Så långt har jag kommit; och det förefaller mig som om jag
ge sönderhackad i Medeas kittel och kokade långkok: antingen
r jag till såpsjuderiet eller stiger jag föryngrad upp ur min egen
ljong! Allt beror på Medeas skicklighet.

DAMEN.

Detta låter som ett orakelspråk. Få nu se om Ni icke kan bli barn på nytt?

DEN OKÄNDE.

Då skulle det börja nu vid vaggan — och den rätte komma igen!

DAMEN.

Just så! — Men vänta mig nu här medan jag går in i Sainte-Elisabeths kapell. Om caféet vore öppet, skulle jag bedja Er mycket vackert: drick inte; men lyckligtvis är det stängdt.

DEN OKÄNDE (sätter sig åter och ritar i sanden).

(Sex brunklädda begrafningstjenare och gäster in. En bär en fana med timmermännens insignier och brunt sorgflor; en annan en stor bila sirad med granris; en tredje bär ett hyende med en talmansklubba. De stanna utanför caféet och vänta.)

DEN OKÄNDE.

Om förlof, men hvem var den döde?

GÄST I.

Det var en timmerman! *(åstadkommer ett ljud såsom af ett urverk).*

DEN OKÄNDE.

En riktig timmerman eller en sådan der som sitter i träväggar och knäpper?

GÅST II.

Båda delarne, men mest en som sitter i väggarne och knäpper — hvad kallas han nu igen?

DEN OKÄNDE (för sig).

Skälm! Nu vill han narra mig att säga dödsuret, men jag skall svara något annat för att retas med honom. Gästen menar en guldsmed?

GÅST II.

Nej det menar jag inte. *(Urets knäppande höres åter).*

DEN OKÄNDE.

Är det afsigten att skrämma mig eller gör den döde underverk? I så fall ber jag få upplysa att jag hvarken är rädd eller tror på mirakler. Litet sällsamt finner jag i alla fall att gästerna sörja i brunt, hvarför icke i svart som är både billigt, vackert och praktiskt?

GÅST III.

För oss i vår enfald är det svart, men om Ers Nåd befaller så blir det brunt för honom.

DEN OKÄNDE.

Jag kan icke neka att sällskapet är högst besynnerligt och jag känner en oro som jag helst ville tillskrifva gårdagens Mosel-rus. Men om jag säger att det är granris kring bilan, så får jag väl höra att det är — ja hvad är det?

GÄST I.

Det är en vinstock.

DEN OKÄNDE.

Jag anade att det icke skulle vara granris. Se så der: nu öppnas krogen — ändtligen!

(Caféet öppnas; den Okände intager ett bord och får vin.)

GÄSTERNA *(besätta de lediga borden).*

DEN OKÄNDE.

Det var ett glädjelik kan jag se, då gästerna berusa sig efter den heliga handlingen.

GÄST I.

Ja, det var en onyttig menniska som icke kunde ta lifvet allvarligt.

DEN OKÄNDE.

Och som sannolikt missbrukade starka drycker också?

GÄST II.

Det var hvad han gjorde.

GÄST III.

Och så lät han andra föda hustru och barn.

DEN OKÄNDE.

Det var mycket illa gjordt. Men det är väl derför han får ett sådant här vackert liktal af sina vänner. — Var god och knuffa inte till mitt bord, när jag dricker.

GÄST I.

När jag dricker är det rätt . . .

DEN OKÄNDE.

När jag, ja, ty det är en stor skilnad på mig och de andra.

GÄSTERNA (sorla).

TIGGAREN (in).

DEN OKÄNDE.

Se der tiggaren som plockar igen.

TIGGAREN (intager ett bord och beställer vin).

Vin! — Mosel!

VÄRDEN (ut med en tafla).

Var så god och gå! Er serveras ingenting emedan Ni icke betalt Edra kontributioner. Jaha, här är Rådhusrättens beslut och här är Ert namn, Er ålder och Er karakter.

TIGGAREN.

Omnia servilliter pro dominatione! Jag är en fri man med Akademisk bildning, underlåtit betala skatt emedan jag ej *vill* bli deputerad. — Mosel!

VÄRDEN.

Och Ni skall få fri resa hem till kommunens fattighus, om Ni inte går — genast!

DEN OKÄNDE.

Skulle inte herrarne vilja uppgöra den der affären annorstädes. Ni stör ju Era gäster.

VÄRDEN.

Jo, men Ni skall vittna att det går rätt till...

DEN OKÄNDE.

Nej, jag tycker det hela är ytterst pinsamt, och derför att man icke betalat sina utskylder — hm! — kan man väl ha rätt att njuta af lifvets små fröjder.

VÄRDEN.

Jaså, det är en sådan der, som går omkring och befriar uslingar från deras skyldigheter!

DEN OKÄNDE.

Nej, nu går det för långt! Vet Ni att jag är en berömd man?

VÅRDEN och GÄSTERNA (skratta).

VÅRDEN.

Beryktad kanske! Hör nu, låt mig se här på taflan om inte
ıalementet kanske stämmer: Trettioåtta år, brunt hår, mustacher,
ı ögon; saknar fast anställning; okända inkomster; gift, men för-
it hustru och lemnat barnen; känd för subsersiva åsigter i sam-
lsfrågorna, och gör intryck af att sakna sinnenas fulla bruk...
mmer det!

DEN OKÄNDE (reser sig, blek och förkrossad).

O, hvad är detta!

VÅRDEN.

Jag tror min själ att det stämde.

TIGGAREN.

Det kanske är han och inte jag.

VÅRDEN.

Det ser så ut! Nu tycker jag herrarne kunna taga hvarandra
ler armen och pallra.

TIGGAREN (till den Okände).

Kom nu så gå vi!

DEN OKÄNDE.

Vi! — Det här börjar se ut som en intrig!

(Det ringer uti kyrktornet; solen bryter fram och lyser upp det färgade rosettfönstret öfver porten, som öppnas och visar det inre af kyrkan; man hör orgelspel och sång Ave Maris Stella.)

DAMEN (ut ur kyrkan).

Hvar är Ni, hvad gör ni? Hvarför ropade Ni på mig igen! Som en barnunge skall Ni hänga en fru i kjolarne!

DEN OKÄNDE.

Ja, nu är jag rädd; här händer saker, som ej kunna förklaras på naturlig väg.

DAMEN.

Ni var ju inte rädd för något, ej ens döden.

DEN OKÄNDE.

Nej, icke för döden, men för det — andra! Det okända!

DAMEN.

Hör nu, min vän, gif mig Er hand så skall jag leda Er till doktorn, ty Ni är sjuk! Kom!

DEN OKÄNDE.

Kanske det. Men säg en sak först: är detta en karnaval eller är det som det skall vara?

DAMEN.

Det är nog riktigt med dem...

DEN OKÄNDE.

Men den där tiggar'n, det är bestämt en otäck människa. Är det sant att han liknar mig?

DAMEN.

Ja, om Ni fortsätter att dricka, blir Ni lik honom. Men nu skall Ni gå in på posten och hemta Ert bref; sedan följer Ni mig.

DEN OKÄNDE.

Nej, jag går icke på posten. Brefvet innehåller nog bara rättegångshandlingar.

DAMEN.

Men om det icke gjorde det?

DEN OKÄNDE.

Så är det ändock bara elakheter.

DAMEN.

Gör som Ni vill; ingen undgår sitt öde. Och i denna stund känner jag som om högre magter hållit rådslag öfver oss och fattat ett beslut.

DEN OKÄNDE.

Ni också! Vet Ni att just nu hörde jag klubban falla, stolarne skjutas från bordet och tjenare sändas ut... Åh denna ångest... Nej jag följer Er icke.

DAMEN.

Säg, hvad har Ni gjort med mig... derinne i kapellet kunde jag icke finna någon andakt; ett ljus slocknade på altaret och en kall vind drog mig i ansigtet just som jag hörde Er ropa på mig.

DEN OKÄNDE.

Jag ropade icke; jag endast längtade efter Er....

DAMEN.

Ni är icke det svaga barn Ni spelar, Era krafter äro oerhörda och jag fruktar Er...

DEN OKÄNDE.

När jag är ensam är jag svag som en paralytiker, men endast jag får fatt i en menniska blir jag stark! Nu vill jag vara stark och derför följer jag Er!

DAMEN.

Gör det och kanske Ni kan befria mig från varulfven!

DEN OKÄNDE.

Är det en varulf?

DAMEN.

Jag kallar honom så . . .

DEN OKÄNDE.

Godt! Då är jag med; slåss med troll, befria prinsessor, döda varulfvar, det är att lefva!

DAMEN.

Kom, min befriare! *(Hon drar floret ner för ansigtet, kysser honom hastigt på munnen och skyndar ut).*

DEN OKÄNDE *(står ett ögonblick häpen och bedöfvad. Ett högt flerstämmigt ackord af qvinnoröster, närmande sig skrik höres inifrån kyrkan. Det upplysta rosettfönstret mörknar hastigt; trädet ofvanför bänken ristar sig; begrafningsgästerna resa sig från sina platser och se uppåt himmelen, som om de sågo något ovanligt och skräckinjagande.)*

DEN OKÄNDE *(skyndar ut efter damen).*

Ridå.

HOS LÄKAREN.

En gård, instängd af tre huslängor, envånings trähus med tegeltak. Små fönster på alla längorna. Till höger glasdörrar med veranda. Till venster utanför fönstren en rosenhäck och bikupor. Midt på gården en vedtrafve, i form af en orientalisk kupol; derbredvid en brunn. Ofvanför midtellängan uppsticker toppen af ett stort valnötsträd. I högra hörnet grind till trädgården.

Vid brunnen en stor sköldpadda.
Till höger nedgång till vinkällaren.
En islår och en soptunna.
Utanför verandan bord och stolar.

SYSTERN (ut från verandan med ett telegram).

Nu är olyckan kommen öfver ditt hus, broder!

LÄKAREN.

När var den icke det, min syster?

SYSTERN.

Men denna gång — åh! — Ingeborg kommer hem, medförande — gissa!

LÄKAREN.

Vänta ett ögonblick! Jag vet, ty jag har länge anat det, och längtat efter det. Denne författare har jag beundrat, lärt af och önskat känna. Nu kommer han, säger Du! Hvar har Ingeborg fått fatt i honom?

SYSTERN.

Ini staden, vill det synas; i den litterära salongen, sannolikt.

LÄKAREN.

Ofta har jag undrat, om denne man är den samme af liknande namn, som var min kamrat i gymnasium. Jag skulle önska så icke vore, ty den ynglingen hade något ödesdigert öfver sig, och på en mansålder bör han ha kunnat utveckla sina fatala anlag oerhördt.

SYSTERN.

Låt honom icke komma i ditt hus; res bort, förebär ett besök.

LÄKAREN.

Nej, ty man kan icke fly sitt öde...

SYSTERN.

Du, som aldrig böjt dig för något, du kryper för denna chimère du kallar ödet.

LÄKAREN.

Lifvet har lärt mig, och jag har satt bort tid och krafter på strider med det oundvikliga.

SYSTERN.

Men hvarför låter du din hustru flacka omkring att komprometttera sig och dig?

LÄKAREN.

Det vet Du! Derför, att när jag löste henne från hennes förlofning, förespeglade jag henne ett lif i frihet, mot det fängelse hon hade. Och för öfrigt skulle jag icke kunna älska henne om hon lydde mig eller om jag kunde befalla henne.

SYSTERN.

Och så är Du vän med din fiende.

LÄKAREN.

Se så, se så!

SYSTERN.

Och så låter du henne draga in i ditt hus med den, som skall förgöra dig. O, om du visste hur gränslöst jag hatar den mannen!

LÄKAREN.

Jag vet, Jag vet! Hans sista bok är också afskyvärd, men den röjer äfven en viss sjuklighet i sinnet.

SYSTERN.

Derför skulle de ha satt in honom på dårhus...

LÄKAREN.

Det är flera som sagt så, men jag kan icke finna att han öfverskridit gränsen...

SYSTERN.

Derför att du sjelf är excentrisk och derför att du dagligen har i din närhet en hustru, som är spritt galen.

LÄKAREN.

Jag kan icke neka till, att maniakaliska personer alltid utöfvat en stark dragningskraft på mig, och originaliteten är åtminstone inte banal...

(En ångbåtshvissla höres.)

Hvad var det! Det var någon som skrek!

SYSTERN.

Du är nervös, min broder; det var endast ångbåten... Men nu bönfaller jag dig: res!

LÄKAREN.

Jag tror jag skulle vilja, men jag är som fastnaglad... Vet du, när jag står här, ser jag hans porträtt derinne i mitt arbetsrum

... Och solskenet ger en skugga, som vanställer hela figuren så att han blir lik... det var otäckt. Ser du hvem han är lik?

SYSTERN.

Han är lik Den Onde! — Fly!

LÄKAREN.

Kan inte!

SYSTERN.

Men försvara dig åtminstone...

LÄKAREN.

Jag brukar det! Men denna gång kännes det som när ett oväder nalkas. Hur många gånger har jag icke velat flytta, men icke kunnat. Det är som om grunden vore jernmalm och jag en magnetnål... och kommer olyckan, så har jag ej valt den sjelf... Nu gingo de in genom porten.

SYSTERN.

Jag hörde ingenting!

LÄKAREN.

Men jag, jag hör! Och nu ser jag också! Det är han, min barndoms kamrat. Han begick ett streck i skolan... jag fick skulden och blef straffad. Men han fick öknamnet Cæsar, jag vet ej hvarför!

SYSTERN.

Och denne man...

LÄKAREN.

Ja, sådant är lifvet! — Cæsar!

DAMEN (in).

God dag, min man; jag har kärt främmande med mig.

LÄKAREN.

Jag hörde det. Må han vara välkommen!

DAMEN.

Han är i gästrummet för att byta krage.

LÄKAREN.

Är du nöjd med din eröfring?

DAMEN.

Det är bestämdt den olyckligaste menniska jag i mitt lif har råkat.

LÄKAREN.

Det är mycket det!

DAMEN.

Ja, ty det räcker drygt till för alla.

LÄKAREN.

Säkert. Men gå du syster och visa honom vägen.
(Systern går.)

LÄKAREN.

Du har haft en intressant resa?

DAMEN.

Ja, jag har råkat många underliga menniskor... Har du haft besök?

LÄKAREN.

Nej, salen stod tom i morgse. Det synes gå utför med min praktik.

DAMEN *(vänligt)*.

Du stackars man... Hör, skall icke vedtrafven snart ta's in? Han ligger och ta'r fukt?

LÄKAREN *(utan förebråelse i ton)*.

Jo, visst skulle han det; och bina borde slagtas och frukten i trädgården plockas af, men jag kommer mig icke för något ...

DAMEN.

Du är trött, min man!

LÄKAREN.

Trött på alltsammans.

DAMEN (utan bitterhet).

Och du har en dålig hustru, som icke kan vara dig till någon hjelp!

LÄKAREN (mildt).

Du skall icke säga så, när icke jag tänker det.

DAMEN (vänd åt verandan).

Nu!

DEN OKÄNDE (yngre klädd än i första scenen; ut från verandan med en tvungen frimodighet; synes igenkänna läkaren, sjunker ihop och vacklar framåt, men hemtar sig.)

LÄKAREN.

Välkommen i mitt hus!

DEN OKÄNDE.

Tack, herr doktor!

LÄKAREN.

Ni kommer med vackert väder, som kunde behöfvas, ty här har regnat i sex veckor...

DEN OKÄNDE.

Inte sju! Det brukar eljes regna i sju veckor efter sjusofvardagens regn... men det är sant, den har ju inte varit än — så dum jag är, Hm!

LÄKAREN.

För Er, som är van vid stadslifvets behag, skall nog detta enkla bylif förefalla enformigt.

DEN OKÄNDE.

Åh nej, jag är lika litet hemma här som der... Förlåt en fråga utan propos: Ha vi icke sett hvarann förut, i ungdomen?

LÄKAREN.

Aldrig. *(Damen har satt sig vid bordet och virkar).*

DEN OKÄNDE.

Säkert?

LÄKAREN.

Alldeles säkert! Jag har följt Er litterära bana från början, och som jag vet min hustru sagt Er, med största intresse, så att om vi kännt hvarann förr, skulle jag ha erinrat det, namnet åtminstone. — Emellertid, här ser Ni, hur en läkare på landet har det.

DEN OKÄNDE.

Om Ni kunde ana, hur en så kallad befriare hade det, vore Ni ej hans afundsman.

LÄKAREN.

Jag kan nog ana det, då jag sett huru menniskorna älska sina bojor. Det kanske skall så vara, efter det är så!

DEN OKÄNDE (lyssnar utåt).

Det är egendomligt: hvem är det som spelar i granngården?

LÄKAREN.

Jag vet inte hvem det kan vara? Vet Du, Ingeborg?

DAMEN.

Nej!

DEN OKÄNDE.

Det är Mendelsohns sorgmarsch, som förföljer mig, och jag vet inte, om jag har den i örat, eller...

LÄKAREN.

Brukar Ni ha hörselvillor?

DEN OKÄNDE.

Nej, inte villor, men verkliga återkommande små händelser synas förfölja mig... Hör inte Ni också att det spelas?

LÄKAREN och DAMEN.

Jo! Det spelas...

DAMEN.

Och det är Mendelsohn...

LÄKAREN.

Men den är ju också på modet...

DEN OKÄNDE.

Ja, det vet jag, men att den spelar just på rätta stället och i rätta ögonblicket... *(reser sig).*

LÄKAREN.

För att lugna Er skall jag fråga min syster... *(går in på verandan).*

DEN OKÄNDE (till Damen).

Jag qväfs här! och kommer icke att sofva en natt under detta tak. Er man ser ut som en varulf och Ni blir ju som förvandlad till en saltstod i hans närvaro. Här i gården har begåtts mord, här spökar, och jag flyr så fort jag finner en anledning.

LÄKAREN (ut).

Jo, det är postfröken, som spelar piano...

DEN OKÄNDE (nervöst).

Godt! Då är det som det skall vara! — Det är ett originelt boställe Ni har, doktor; allt är så ovanligt. Den der vedstapeln till en början...

LÄKAREN.

Ja, den har åskan slagit ner i två gånger...

DEN OKÄNDE.

Det var otäckt; och Ni behåller den qvar ändock?

LÄKAREN.

Ja, just derför, och i år har jag på trots gjort den två alnar högre, men äfven derför att han ger mig skugga om sommaren. Det är min kurbits... När hösten kommer, går han bort, in i vedboden...

DEN OKÄNDE (ser sig om).

Och här har Ni julrosor... Hvar har Ni fått dem, och som blommar om sommaren... Allting är ju baklänges här...

LÄKAREN.

Jaså, de der... Jo, jag har en patient inackorderad som är litet sinnessjuk...

DEN OKÄNDE.

Här i huset?

LÄKAREN.

Ja, men det är en stillsam natur, som endast grubblar öfver naturens oändamålsenlighet, och som han tycker det är dumt att Helleborus skall stå och frysa i snön, så lägger han de i källar'n och sätter ut de på våren.

DEN OKÄNDE.

Har Ni en dåre i huset? Det var högst obehagligt!

LÄKAREN.

Ja, men den är så fredlig.

DEN OKÄNDE.

Hur har den blifvit dåre då?

LÄKAREN.

Ja, säg det, den som kan. Det kallas ju sinnessjukdom och är sålunda icke ett kroppsligt ondt.

DEN OKÄNDE.

Säg en sak: är han här — i närheten?

LÄKAREN.

Dåren? Ja, han går lös i trädgården och ordnar om skapelsen, men om hans närvaro plågar Er, så ska vi låsa in honom i källaren.

DEN OKÄNDE.

Hvarför tar man inte lifvet af sådana der stackare?

LÄKAREN.

Man vet ju aldrig om de äro mogna...

DEN OKÄNDE.

För hvad?

LÄKAREN.

För det kommande!

DEN OKÄNDE.

Inte fins det något sånt! — *(Paus).*

LÄKAREN.

Hvem vet!

DEN OKÄNDE.

Jag vet icke, men det är hemskt här i gården; kanske Ni har lik också?

LÄKAREN.

Ja då! Här i islåren har jag några stumpar, som jag skall skicka upp till styrelsen... *(Ta'r fram ett ben och en arm).* Se här!

DEN OKÄNDE.

Nej, det här är ju som hos Riddar Blåskägg.

LÄKAREN *(hvasst).*

Hvad menar Ni med det! *(Ger en skarp blick åt damen).* Tror Ni kanske att jag mördar mina fruar, jag?

DEN OKÄNDE.

Åh nej, bevars, det syns nog att Ni icke gör. — Men det spökar väl här i huset också?

LÄKAREN.

Om det spökar! Fråga frun? *(har dragit sig bakom vedtrafven, så att han är osynlig för Damen och Den Okände).*

DAMEN *(till Den Okände).*

Ni kan gerna tala högt, ty min man hör illa, men han ser på munnen, hvad man säger!

DEN OKÄNDE.

Då skall jag begagna tillfället och säga, att pinsammare halftimme har jag aldrig upplefvat. Här stå vi och prata det mest dumma skräp, endast derför att ingen har mod säga ut sina tankar. Jag led nyss så att jag tänkte ta fram min knif och öppna pulsådrorna för att svalka mig, men nu skulle jag ha lust att tala rent språk och spränga honom i luften. Ska vi säga honom midt i ansigtet, att vi ämna rymma, och att Ni har nog af hans fånigheter?

DAMEN.

Om Ni talar så der, kommer jag att hata Er. Man skall under alla förhållanden uppföra sig anständigt.

DEN OKÄNDE.

Så väl uppfostrad Ni är!

LÄKAREN *(fram, synlig af de båda andra, som fortsätta samtalet).*

DEN OKÄNDE.

Flyr Ni med mig, innan sol går ned?

DAMEN.

Min herre...

DEN OKÄNDE.

Säg, hvarför Ni kysste mig i går...

DAMEN.

Min herre...

DEN OKÄNDE.

Tänk, om han hör hvad vi säga... Han ser så falsk ut...

LÄKAREN.

Hvad skola vi roa vår gäst med?

DAMEN.

Vår gäst har icke stora fordringar på nöjen, ty hans lif har ej förflutit i glädje...

LÄKAREN (hvisslar i en pipa).

DÅREN (synes i trädgården; han har en lagerkrans om pannan och är besynnerligt utstyrd).

LÄKAREN.

Cæsar! Kom hit!

DEN OKÄNDE (obehagligt berörd).

Heter han Cæsar?

LÄKAREN.

Nej, det är ett öknamn han fått af mig till åminnelse af en skolkamrat...

DEN OKÄNDE (orolig).

Hvad är detta?

LÄKAREN.

Ja, det är ett ovanligt fall, men jag fick skulden på mig.

DAMEN (till den Den Okände).

Har Ni hört ett barn vara så förderfvadt?

DEN OKÄNDE (pinad).

DÅREN (in).

LÄKAREN.

Kom in och och buga dig för den store författaren, Cæsar.

DÅREN.

Är det den store?

DAMEN (till Läkaren).

Hvarför skall du locka hit Dåren, när det plågar vår gäst?

LÄKAREN.

Cæsar får inte vara oartig, ty då blir det af piskan.

DAREN.

Cæsar är han, men stor är han inte! Ty han vet inte hvem som var först, hönan eller ägget. — Men det vet jag.

DEN OKÄNDE (till DAMEN).

Jag går min väg! Har Ni lockat mig i ett bakhåll, eller hvad skall jag tro? Om ett ögonblick släpper han väl ut bina för att roa mig?

DAMEN.

Haf obegränsadt förtroende för mig, hur illa det än ser ut... men tala icke så högt...

DEN OKÄNDE.

Men han lemnar oss aldrig, den förfärlige varulfven, aldrig!

LÄKAREN (ser på sitt ur).

Förlåt, mitt herrskap, men jag måste bort på ett besök en timmes tid. Hoppas Ni icke finner väntan för lång.

DEN OKÄNDE.

Jag är van att vänta på det, som aldrig kommer...

LÄKAREN (till DAREN).

Cæsar, din lymmel, hitåt! så skall jag stänga in dig i källarn! *(går med Dåren.)*

DEN OKÄNDE (till DAMEN.)

Hvad är detta! Hvem förföljer mig? Ni försäkrar att Er man är vänligt stämd mot mig; jag tror det, och likafullt kan han icke öppna sin mun utan att såra mig. Hvarje hans ord stack mig som en syl .. och nu spelas denna sorgmarsch, den spelas verkligen...

och der har jag julrosen igen. — Hvarför går allting igen... och lik, och tiggare och dårar och menniskoöden och barndomsminnen ... Kom härifrån, ut; låt mig vara Er befriare från detta helvete!

DAMEN.

Det var derför jag förde Er hit, och äfven derför att ingen skulle kunna säga att Ni stulit en annans hustru. Men jag måste fråga Er en sak: kan jag lita på Er?

DEN OKÄNDE.

Menar Ni rörande mina känslor...

DAMEN.

Dem tala vi icke om, emedan vi utgått från dem som förutsättning, och de räcka så länge de räcka...

DEN OKÄNDE.

Ni menar det materiela stödet! Jo, jag har stora summor utestående och jag behöfver endast skrifva eller telegrafera...

DAMEN.

Då litar jag på det! — Nåväl *(stoppar virkningen i fickan)*. Gå nu rätt ut genom grinden der; följ sedan syrénhäcken så finner Ni en plankport. Öppna den och Ni har stora landsvägen. I nästa by råkar Ni mig!

DEN OKÄNDE *(tvekar)*.

Plankporten är ej i min smak; jag skulle hellre ha slagits med honom midt på gården...

DAMEN (med en gest).

Fort!

DEN OKÄNDE.

Följ mig hellre!

DAMEN.

Det skall jag också göra! Men då skall jag gå först! *(Vänder sig om; kastar en slångkyss åt verandan).*

Stackars min varulf!

Akt II.

1:o. Hotellrummet.

2:o. Vid Hafvet.

3:o. På Landsvägen.

4:o. Vid Hålvägen.

5:o. I Köket.

AKT II.

ETT HOTELLRUM.

Den Okände. Kyparen. Damen.

DEN OKÄNDE (med en nattsäck i handen).

Det fins alltså intet annat rum?

KYPAREN.

Absolut intet!

DEN OKÄNDE.

Men jag vill icke bo i detta!

DAMEN.

Då intet annat fins, min vän, och alla andra hotell äro upptagna . . .

DEN OKÄNDE (till Kyparen).

Lemna oss!

DAMEN (nersjunker i en stol utan att ha aflagt ytterplagg och hatt).

DEN OKÄNDE.

Har Du någon önskan?

DAMEN.

Ja, en: att Du dödar mig!

DEN OKÄNDE.

Jag kan förstå det! Utjagade från hotellen emedan vi ej äro gift folk, efterlysta af polisen, hamna vi slutligen i detta hotell, det sista jag af alla ville taga in i, och i detta rum, numro åtta ... Det är någon som strider mot mig; det är någon!

DAMEN.

Är det numro åtta!

DEN OKÄNDE.

Du har således *också* varit här förut?

DAMEN.

Och Du?

DEN OKÄNDE.

Ja!

DAMEN.

Låt oss komma ut härifrån, ut på gatan, i skogen, hvart som helst . . .

DEN OKÄNDE.

Gerna! Men jag är lika trött som Du efter denna vilda jagt! Tänk att jag kände hur vår färd drog hitåt: jag gjorde motstånd och sträfvade åt ett motsatt håll, men tågen försenades, mankerades, och vi måste hit, och i detta rum. Det är Djefvulen, jag kallar; men vi ska ta ett liftag till, han och jag:

DAMEN.

Det förekommer mig som om vi aldrig skulle få frid mer här på jorden!

DEN OKÄNDE.

Tänk, hvad allt är sig likt, här. Der står den alltid vissnande julrosen . . . se där är han igen! — Och der hänger Hotel Breuer i Montreux — der har jag också bott . . .

DAMEN.

Var du på posten?

DEN OKÄNDE.

Jag väntade den frågan. Ja, jag var der, och som svar på fem bref och tre telegram, fans endast ett telegram: att min förläggare var bortrest på fjorton dagar.

DAMEN.

Då äro vi fullständigt förlorade.

DEN OKÄNDE.

I det närmaste!

DAMEN.

Och om fem minuter kommer kyparen och begär våra pas så är värden här och ber oss gå.

DEN OKÄNDE.

Och då återstår oss endast en sak . . .

DAMEN.

Två!

DEN OKÄNDE.

Men det andra är omöjligt.

DAMEN.

Hvad är det andra?

DEN OKÄNDE.

Att resa till dina föräldrar på landet.

DAMEN.

Du läser redan mina tankar.

DEN OKÄNDE.

Vi kunna inga hemligheter ha för hvarandra mer . . .

DAMEN.

Derför är hela drömmen slut . . .

DEN OKÄNDE.

Kanske!

DAMEN.

Gå och telegrafera en gång till!

DEN OKÄNDE.

Det borde jag göra, men jag kan icke röra mig ur fläcken: jag tror icke längre på framgången af mina bemödanden — — — någon har paralyserat mig.

DAMEN.

Och mig! — Vi hade beslutat att icke tala om det förflutna och vi släpa det med oss. Se på tapeterna här: ser Du porträttet som bildas af blommorna — — —

DEN OKÄNDE.

Ja, det är han! öfverallt, öfverallt! Hur många hundra gånger . . . Men jag ser någon annan i bordsdukens mönster . . . Har detta gått naturligt till! Nej, det är bländverk! — Jag väntar bara när som

helst få höra min sorgmarsch spelas upp, så vore det fullständigt! *(lyss).* Der är den!

DAMEN

Jag hör ingenting!

DEN OKÄNDE.

Då är jag — på vägen!

DAMEN.

Ska vi resa hem?

DEN OKÄNDE.

Det sista, det värsta! — Komma som äfventyrare, tiggare, nej det är omöjligt.

DAMEN.

Det är visserligen — — — nej det är för mycket! Med skam och vanära, och föra sorg till de gamle . . . och se Dig i en förödmjukande ställning och Du mig. Vi skulle aldrig kunna akta hvarandra mera!

DEN OKÄNDE.

Det är sant, det vore värre än döden, men tänk dig, jag känner det nalkas som det oundvikliga och jag börjar längta efter det, för att gå igenom det fort, efter som det skall ske.

DAMEN (tar fram virkningen).

Men jag har ingen åtrå efter att bli skymfad i din närvaro . . . och en annan utväg måste finnas. Om vi väl vore gifta . . . och

den saken kan gå fort, ty mitt förra äktenskap är formelt ogiltigt, — enligt det lands lagar der det slöts .. Vi behöfva endast göra en resa och låta viga oss af samme prestman, som ... men detta är förödmjukande för dig ...

DEN OKÄNDE.

Det passar i stil med allt det andra ... då denna bröllopsresa artar sig till en vallfart eller ett gatlopp ...

DAMEN.

Det har Du rätt i, och om fem minuter är värden här och drifver ut oss! derför och för att få ett slut på dessa förödmjukelser återstår endast att självvilligt svälja den sista ... tyst jag hör steg ...

DEN OKÄNDE.

Jag anar den och är beredd ... Jag är beredd på allt numera, och när jag icke kan bekämpa den osynlige, skall jag visa hur långt jag kan tåla ... Belåna Dina smycken, så löser jag ut dem när förläggarn kommer hem, såvida han icke drunknat under badning eller blifvit ihjelslagen vid en tågsammanstötning. Är man äregirig som jag, får man vara beredd på att först af allt offra äran!

DAMEN.

Efter vi sålunda äro ense, tycker du icke det är bättre att vi godvilligt lemna detta rum ... O gud! Nu kommer han! Värden!

DEN OKÄNDE.

Låt oss gå! — — — gatloppet mellan kypare, uppasserskor, borstare och portvakt . . . skammens rodnad och vredens blekhet . . . skogens djur få dölja sig i sina kulor, men vi skola tvingas utställa vår skam. — Fäll slöjan åtminstone!

DAMEN.

Detta är friheten!

DEN OKÄNDE.

Och detta är befriaren!

(De gå.)

VID HAFVET.

En stuga på en bergklint vid hafsstranden. Utanför ett bord med stolar. Den Okände och Damen ljusklädda, se ungdomligare ut än i förra scenen. Damen virkar.

DEN OKÄNDE.

Tre dagars lycka och lugn vid min hustrus sida, och oron kommer åter.

DAMEN.

Hvad fruktar Du?

DEN OKÄNDE.

Att detta icke skall räcka länge!

DAMEN.

Hvarför tror Du det?

DEN OKÄNDE.

Jag vet inte; tror att det måste taga slut, hastigt, förfärligt. Det ligger något falskt i sjelfva solskenet och vindstillan, och jag känner att lyckan icke ingår i mitt lifsöde.

DAMEN.

Men allt är ju bilagt; föräldrarne ha resignerat, min man har skrifvit vänligt och förstående . . .

DEN OKÄNDE.

Hvad hjelper det, hvad hjelper det . . . Ödet spinner sin komplott, jag hör återigen klubban falla och stolarne skjutas från bordet — domen har fallit, men den måtte ha fallit innan jag blef född, ty redan i min barndom började straffet aftjenas . . . Det fins inte en punkt i mitt lif som jag kan blicka tillbaka på med glädje . . .

DAMEN.

Och Du, stackars man har fått allt Du önskat af lifvet.

DEN OKÄNDE.

Allt, men glömde tyvärr önska mig guld.

DAMEN.

Nu äro dina tankar der igen.

DEN OKÄNDE.

Är det att undra öfver?

DAMEN.

Tyst!

DEN OKÄNDE.

Hvad virkar du jemt på; som en af Parcerna sitter du och drar ditt garn mellan fingrarne . . . men gör så; det vackraste jag vet är en qvinna lutad öfver sitt arbete eller sitt barn. Hvad virkar du på?

DAMEN.

Det är ingenting, bara ett handarbete . . .

DEN OKÄNDE.

Det ser ut som ett nät af nerver och knutar der dina tankar fixerades; jag föreställer mig att din hjerna ser ut så der invändigt . . .

DAMEN.

Om jag endast egde hälften af de tankar du vill tillegna mig; men jag har inga alls!

DEN OKÄNDE.

Det är kanske derför jag trifves så i ditt sällskap, derför jag finner dig fullkomlig, så, att jag icke mer kan tänka mig tillvaron utan dig! — Nu drog molnet bort! Nu är det hög himmel, vinden är ljum, känn hur den smeks! Detta är att lefva; Ja, nu lefver jag, just nu! och jag känner mitt jag svälla, sträcka ut sig, förtunnas, bli oändligt: jag är öfver allt, i hafvet som är mitt blod, i fjellen

som äro mitt skelett, i träden, i blommorna; och mitt hufvud räcker upp i himlen, jag ser ut öfver universum som är jag, och jag känner skaparens hela kraft i mig, ty det är jag. Jag skulle vilja ta hela massan i min hand och knåda om den till något fullkomligare, varaktigare, skönare . . . skulle vilja se allt skapadt och alla skapade varelser lyckliga: födas utan smärta, lefva utan sorg och dö i stilla glädje! Eva! vill du dö med mig, nu, i detta nu, ty i nästa ögonblick är smärtan åter öfver oss?

DAMEN.

Nej, jag är icke beredd att dö!

DEN OKÄNDE.

Hvarför?

DAMEN.

Jag inbillar mig ha något outrättadt ännu. Kanske jag icke lidit nog . . .

DEN OKÄNDE.

Det skulle således vara lifvets ändamål!

DAMEN.

Det ser så ut! — Men nu ber jag dig vackert om en sak:

DEN OKÄNDE.

Säg!

DAMEN.

Häda icke himmelen som nyss och likna dig icke vid Skaparen, ty i sådana ögonblick erinrar du om Cæsar derhemma . . .

DEN OKÄNDE. (Upprörd).

Om Cæsar! Hur kan du veta . . . säga det.

DAMEN.

Sade jag något illa, så var det ej menadt! En dumhet undföll mig då jag brukade ordet derhemma . . . förlåt det!

DEN OKÄNDE.

Menade du ingenting annat än hädelserna som skulle likna mig och — Cæsar?

DAMEN.

Ingenting alls! —

DEN OKÄNDE.

Det är sällsamt, jag tror hvad du säger och att du icke vill såra mig, och likafullt sårar du mig, du som alla andra med hvilka jag kommer i beröring. Hvad är det?

DAMEN.

Det är att du är öfverdrifvet sårbar.

DEN OKÄNDE.

Nu är du där igen! Menar du att jag eger hemliga sårbara punkter?

DAMEN.

Nej, vid Gud jag det menade! — O, nu äro tvedrägtens och misstänksamhetens andar mellan oss! Drif bort dem, i tid!

DEN OKÄNDE.

Du skall icke säga att jag hädar då jag uttalar den gamla kända: Se vi äro gudar!

DAMEN.

O, om så är, hvarför kan du icke hjelpa dig sjelf, hjelpa oss!

DEN OKÄNDE.

Kan jag icke? Vänta blott; vi ha icke sett mer än början än.

DAMEN.

Skall slutet bli derefter, så bevare oss himlen!

DEN OKÄNDE.

Jag vet hvad du fruktar; och jag hade ämnat dröja med en glad öfverraskning, men nu vill jag icke plåga dig längre. *(Han framtager ett rekommenderadt öppnadt bref.)* Se här . . .

DAMEN.

Pengarne ha kommit!

DEN OKÄNDE.

Denna morgon! Ho kan mig nu förderfva!

DAMEN.

Säg icke så, du vet nog hvem som kan förderfva oss!

DEN OKÄNDE.

Hvem skulle det vara?

DAMEN.

Han som straffar menniskors öfvermod!

DEN OKÄNDE.

Och mod! i synnerhet mod! Detta var min Akilleshäl, och allt har jag burit utom denna fatala penningnöd som alltid råkade mig på rätta stället!

DAMEN.

Förlåt en fråga, men hur mycket har du bekommit!

DEN OKÄNDE.

Jag vet icke, ty jag har inte öppnat brefvet än, men iag vet ungefär hvad jag har att vänta! Låt mig nu se i alla fall, *(öppnar*

brefvet). Hvad är detta? Inga pengar, endast en conto-curant som upplyser att jag intet har att fordra! Står detta rätt till?...

DAMEN.

Jag börjar tro det är som du säger!

DEN OKÄNDE.

Att jag är fördömd, ja! Men jag tar förbannelsen med två finger och slungar den åter på den ädelmodige gifvaren! .. *(Han kastar brefvet uppåt)* åtföljd af min förbannelse!

DAMEN.

Icke så! jag fruktar dig!

DEN OKÄNDE.

Frukta du, men förakta mig skall du icke. Nu är handsken kastad, och nu skall du se nappatag mellan storfolk! *(han öppnar rock och vest och kastar en hotande blick uppåt.)* Kom! Slå mig med din åska, om du vågar! Skräm mig med din storm, om du kan:

DAMEN.

Nej, nej! icke så!

DEN OKÄNDE.

Jo så! Så! Hvem dristar störa mig uti min kärleks dröm? Hvem rycker bägarn från min mun och qvinnan ut ur mina armar!

Afundssjuke, gudar eller djeflar! Små borgargudar som parera klingans stöt med nålstygn bakifrån; som icke möta på terrängen; men svara med en obetalad räkning, köksvägen för att chikanera herren inför drängarne. Ej stöta, hugga blankt, men spotta ner och skria . . . fy! Magter, väldigheter, herradömen, fy!

DAMEN.

Må himlen aldrig straffa dig . . .

DEN OKÄNDE.

Himlen är lika blå och stum, hafvet lika blått och dumt . . . Tyst, jag hör en dikt komma . . . jag kallar det så när ett motiv börjar gro i min hjerna . . . men jag hör rytmen först . . . denna gång är det som hästtraf, och sporrklang och vapenrassel . . . men det är ett fladder också som när det snärtar i ett segel: det är fanorna . . .

DAMEN.

Nej, det är vinden, du, hör det susar i trädet . . .

DEN OKÄNDE.

Tyst! — nu rida de öfver en bro, men det är en träbro och intet vatten i floden, bara kiselstenar . . . vänta nu; nu hör jag man läser en rosenkrans, män och qvinnor; englahelsningen; men nu ser jag, vet du hvar? — på din virkning — ett stort kök, hvitt, väggarne äro kalkade; det är tre små djupa fönster med galler, och blommor; i venstra hörnet är spiseln; i högra matbordet med bänkar af

furu; och öfver bordet i hörnet sitter ett svart krucifix; under brinner en lampa . . . men taket är af sotbruna bjelkar ! . . och på väggarne hänga mistlar, något torkade . . .

DAMEN (förskräckt).

Hvar ser du allt detta? Hvar?

DEN OKÄNDE.

På din virkning . . .

DAMEN.

Ser du några menniskor der?

DEN OKÄNDE.

Jag ser en gammal, mycket gammal herre som sitter vid köksbordet . . . öfver en jagtväska . . . men han har händerna knäppta till bön . . . och på golfvet ligger på knä en äldre dam . . . nu hör jag åter såsom från ute, utanför på någon veranda englahelsningen . . . men de båda inne i köket se ut som de vore af hvitt vax eller honing . . . och ett flor ligger öfver det hela. — — — Nej det här är ingen dikt! *(vaknar upp)*. Detta är något annat!

DAMEN.

Det är verkligheten! Det var köket hemma hos mina föräldrar, der du aldrig varit, den gamle mannen var min morfar, forstmästaren, och qvinnan var min mor, som bad — för oss! Klockan är sex och då läses rosenkransen af tjenarne ute på svalen . . .

DEN OKÄNDE.

Det var obehagligt! Börjar jag bli framsynt också! — Men det var skönt; ett sådant rum, snöhvitt, med mistel och blommor ... men hvarför gör man bön för oss?

DAMEN.

Ja, hvarför? Ha vi handlat orätt?

DEN OKÄNDE.

Hvad är orätt?

DAMEN.

Jag har visserligen läst att det icke fins, men likafullt ... Jag längtar så gränslöst till min mor; min far icke, ty han har förskjutit mig, liksom han försköt min mor —

DEN OKÄNDE.

Hvarför öfvergaf han din mor?

DAMEN.

Hvem vet sådant! Barnen aldraminst. Men, låt oss resa hem o, jag längtar så ...

DEN OKÄNDE.

Lejonkulor och ormgropar; en mer eller mindre gör intet. För din skull vill jag göra't men ej som en förlorad son, nej Du skall se att jag för din skull kan gå igenom eld och vatten ...

DAMEN.

Det vet du icke . . .

DEN OKÄNDE.

Men jag brukar ana . . .

DAMEN.

Anar du också att vägen är mycket svår, ty de gamle bo i bergen der ingen vagn kommer fram.

DEN OKÄNDE.

Detta låter sagolikt, men jag tycker mig ha läst eller drömt något sådant — —

DAMEN.

Det är möjligt, men allt hvad du kommer att se är helt naturligt, litet ovanligt kanske, men äfven menniskorna äro icke vanliga — — — Är du beredd att följa mig?

DEN OKÄNDE.

Fullkomligt beredd — på allt!

DAMEN (kysser hans panna och tecknar ett korstecken, enkelt, blygt och utan åthåfvor).

Kom!

PÅ LANDSVÄGEN.

Ett landskap med kullar; ett kapell längst bort till höger på en höjd. Landsvägen med fruktträd på sidorna slingrar sig fram åt fonden; mellan träden synas Kalvarier, små expiationskapell, minneskors öfver olyckshändelser. I förgrunden en vägvisare med en anslagstafla: »Tiggeri förbjudet i denna kommun». Den Okände. Damen.

DAMEN.

Du är trött, min stackars man.

DEN OKÄNDE.

Det vill jag icke neka; men att jag är hungrig derför att pengarne tagit slut, det förnedrar mig. Aldrig hade jag trott detta skulle hända mig!

DAMEN.

Det förefaller verkligen som om vi måste vara beredda på allt, ty jag tror vi äro fallna i onåd. Vet du att min känga har spruckit — jag är färdig att gråta, då vi på detta sättet måste komma fram och se ut som tiggare.

DEN OKÄNDE (pekar på vägvisaren).

Och tiggeri är förbjudet i kommunen. Hvarför skall det just stå skrifvet der med stora bokstäfver.

DAMEN.

Det har alltid stått der, så länge jag mins. Tänk dig, jag har icke varit här sedan min barndom; då tyckte jag vägen var så kort, kullarne der voro icke så höga; träden voro mindre, och man hörde fåglar sjunga, tyckte jag.

DEN OKÄNDE.

Fåglarne sjöngo hela året om för dig — ack du barn! Numera sjunga de endast om våren — och det lider till hösten nu! Men då dansade du fram denna ändlösa kalvarieväg, plockade blommor vid korsens fot — — — *(Man hör långt i fjerran ett valdhorn.)* Hvad är det?

DAMEN.

O, jag vet det; det är morfar som kommer från jagten. Den gode, den gode gamle! Låt oss gå att vi hinna fram innan det qvällar.

DEN OKÄNDE.

Är det långt qvar?

DAMEN.

Icke långt; vi ha endast bergen och så floden.

DEN OKÄNDE.

Det är elfven jag hör då?

DAMEN.

Ja, det är det stora vattnet derinvid jag föddes och uppföddes, Aderton år var jag innan jag kom öfver på denna strand för att få se hvad som blånade i fjerran — nu har jag sett det.

DEN OKÄNDE.

Du gråter!

DAMEN.

O, den gode gamle; när jag skulle i båten sade han: der ligger verlden, barn; när du sett nog så kom till baka till dina berg; bergen gömma!

Ja, jag har sett nog! nog!

DEN OKÄNDE.

Låt oss gå! Vägen är lång, och det börjar skymma. *(De taga upp sina resplagg och gå.)*

VID HÅLVÄGEN.

Trång ingång till en hålväg mellan branta bergstalp med granskog.
I förgrunden ett skjul; mot dess port står en qvast och på dess skaft hänger ett bockhorn. På venstra sidan en smedja hvars port står öppen och utsläpper ett rödt sken. Till höger mjölqvarn.
I fonden hålvägen med qvarnbäck och spång. Klippsprången bilda jetteprofiler.
Vid riddåns uppgång står Smeden i smedjans dörr och mjölnerskan i qvarndörren. När damen inträder göra de en åtbörd åt hvarandra och försvinna hvar och en åt sitt håll. (Damen och Den Okände ha sönderrifna kläder.)

DAMEN (in; går emot smedjan).

DEN OKÄNDE (in).

De gömde sig, för oss sannolikt.

DAMEN.

Det tror jag icke!

DEN OKÄNDE.

Hvilken sällsam natur här; och hur allt sammankommit för att väcka oro. Hvarför står qvasten och smörjehornet der? Sannolikt

derför att det är deras vanliga plats, men likafullt ledas mina tankar på hexan ... Hvarför är smedjan svart och qvarnen hvit? Derför att den ena är sotig och den andra mjölig, och lika fullt när jag nyss såg den svarta smedan stå i sitt eldsken midt emot den hvita mjölnerskan, så tänkte jag på en gammal dikt ... Men ser du jettarne deruppe ... nej, nu blir det outhärdligt ... ser du inte din varulf som jag räddade dig ifrån ... Det är ju hans profil ... se: der!

DAMEN.

Ja det är så, men det är ju klippan ...

DEN OKÄNDE.

Det är klippan, men det är likafullt *han!*

DAMEN.

Låt mig slippa säga hvarför vi se honom!

DEN OKÄNDE.

Du menar — samvetet, som slår upp, när man är hungrig och trött, men går öfver när man är mätt och uthvilad ... Är det icke som förbannadt att man skall komma fram som uslingar ... ser du att vi äro sönderrifna också efter bergvandringen mellan hagtornsbuskarne ... jag tror att någon bekämpar mig ...

DAMEN.

Hvarför har du utmanat?

DEN OKÄNDE.

Derför att jag vill öppen strid och icke slåss med obetalda räkningar och tomma porte-monnäer. Men äfven om så vore: här är min sista slant; må Necken ta den, om han fins! *(Han kastar ett mynt ut i bäcken.)*

DAMEN.

Ve oss! Vi skulle haft den till båtpengar för öfverfarten; nu måste vi göra vårt inträde i hemmet med att tala om pengar . . .

DEN OKÄNDE.

När fingo vi tala om annat . . .

DAMEN.

Det är nog derför att du har behandlat penningen med förakt . . .

DEN OKÄNDE.

Liksom allt annat . . .

DAMEN.

Men allt är icke föraktligt; det fins godt . . .

DEN OKÄNDE.

Det har jag aldrig märkt . . .

DAMEN.

Följ mig och du skall se . . .

DEN OKÄNDE.

Jag skall följa dig . . . *(tvekar när han skall passera smedjan.)*

DAMEN *(som gått förut)*.

Är du rädd för elden?

DEN OKÄNDE.

Nej; men . . . *(Valdhornet höres i fjerran. Han störtar förbi smedjan efter henne.)*

I KÖKET.

Ett stort kök med hvitkalkade väggar; tre fönster i högra hörnet så att två äro i fonden ett i högre väggen; fönstren äro små och med djupa nischer i hvilka stå blomkrukor; taket sotbrunt med bjelkarne synliga; i venstra hörnet stor spis med koppar- malm-, jern- och tennkärl samt träkannor. I högra hörnet krucifix med lampa. Derunder ett fyrkantigt bord med bänkar utåt väggen.

Mistlar hänga här och hvar på väggen. Dörr i fonden. Utanför synes fattighuset och genom fondfönstren kyrkan.

Vid spisen bädd för hundar, och tiggarnes bord.

DEN GAMLE. *(sitter vid bordet under krucifixet med händerna knäppta; framför honom jagtväskan. Han är en åttioåring kraftigt bygd med hvitt hår och helskägg klädd som forstmästare.)*

MODREN. *(på knä midt på golfvet; gråhårig, emot femtio år; klädd i svart och hvitt.)*

(Utifrån höres tydligt af män, qvinnor och barn i korus det sista af Englahelsningen: »Heliga Maria, Guds Moder, bed för oss arme syndare, nu och i vår dödsstund. Amen».)

DEN GAMLE och MODREN.

Amen!

MODREN.

Nu skall jag berätta dig, far; folket har sett två strykare vid floden; de voro sönderrifna, smutsiga och hade varit i vattnet; och när de skulle betala båtkarlen, egde de icke en slant. Nu sitta de i färgstugan och torka sina kläder.

DEN GAMLE.

Må de sitta!

MODREN.

Förvägra icke ditt hus bettlaren; det kan vara en engel!

DEN GAMLE.

Det är sant! — Låt dem komma!

MODREN.

Jag sätter fram mat här på tiggarnes bord, om det ej stör dig.

DEN GAMLE.

Inte alls!

MODREN.

Skall jag ge dem af cidern?

DEN GAMLE.

Gif dem. — Du kan låta göra eld i spisen också, efter som de äro frusna.

MODREN.

Det är litet sent att göra upp eld, men, om du så önskar, far...

DEN GAMLE (ser ut genom fönstret).

Åhjo, gör det...

MODREN.

Hvad ser du på, far?

DEN GAMLE.

Jag ser på elfven som stigit... och så undrar jag som jag undrat i sjuttiofem år — när skall jag nå hafvet...

MODREN.

Du är sorgsen i afton, far?

DEN GAMLE.

... et introibo ad altare Dei: ad Deum qui laetificat juventutem meam. — Ja, jag är sorgsen... Deus, Deus meus: quare tristis es anima mea, et quare conturbas me.

MODREN.

Spera in Deo...

PIGAN (in; gör ett tecken åt Modren som nalkas henne. De hviska; pigan går).

DEN GAMLE.

Jag hörde hvad Ni sade! — Min Gud, äfven detta måste jag bära!

MODREN.

Du behöfver icke råka dem, du kan gå upp till dig.

DEN GAMLE.

Nej, jag skall taga det som en penitens. — Men hvarför komma de på detta sätt, som strykare?

MODREN.

De ha sannolikt gått vilse och råkat ut för missöden . . . Tror du att . . .

DEN GAMLE.

Men att hon för sin — — — man med sig hit; det är oblygt . . .

MODREN.

Du känner ju Ingeborgs sällsamma natur som finner allt hvad hon gör passande, att icke säga rätt; har du någonsin sett henne blygas för en handling, eller lida af en tillrättavisning! Aldrig har jag; men hon är ändock icke oblyg, tvertom, och allt hvad hon företar, det må vara aldrig så smaklöst, klär henne.

DEN GAMLE.

Det har alltid också förvånat mig, att man icke kan bli ond på henne ... hon känner sig alltid oansvarig, tar icke åt sig ens en skymf; det är som om hon vore sjelflös, eller vore två personer, af hvilka den ena gör idel ondt, och den andra ger absolutionen ... Men denna man! De fins ingen jag afskytt på afstånd som honom. Han ser bara ondska öfverallt, och det fins ingen jag hört så mycket ondt om som honom.

MODREN.

Det du säger är riktigt, far, men det är ju möjligt att Ingeborg har någon uppgift i denna mans lif och han i hennes. Kanske de skola plåga hvarandra fram till försoningen ...

DEN GAMLE.

Må vara som du säger, men det är mig likafullt emot att vara medhjelpare i ett företag som synes mig skamlöst ... Och denna man, under mitt tak. Men jag får ta det! liksom allt annat! jag förtjenat!

MODREN.

I Guds namn då:

DAMEN och DEN OKÄNDE (in).

MODREN.

Varen välkomna!

DAMEN.

Tack, mor! *(går mot Den Gamle.)*

DEN GAMLE (reser sig och betraktar Den Okände).

DAMEN.

Guds fred, morfar! Detta är min make! Räck honom din hand.

DEN GAMLE.

Jag vill se på honom först. *(Nalkas Den Okände, lägger händerna på hans axlar och ser honom i ögonen.)* Med hvilka afsigter inträder Ni i detta hus?

DEN OKÄNDE (enkelt).

Med inga andra än att göra min hustru sällskap, och på hennes enträgna begäran.

DEN GAMLE.

Om det är sant, var välkommen! Jag har ett långt och mycket stormigt lif bakom mig, har i ensamheten slutligen funnit en viss frid: jag ber Er icke störa den!

DEN OKÄNDE.

Jag kommer icke för att begära någon tjenst och jag skall icke ta något med mig, när jag går!

DEN GAMLE.

Det svaret misshagar mig, ty vi behöfva hvarandra alla, kanske äfven jag Er; sådant vet man icke, unge man.

DAMEN.

Morfar!

DEN GAMLE.

Ja, barn! Lycka önskar jag dig icke, ty den fins icke, men kraft att bära ditt öde, önskar jag. — Nu lemnar jag Er på en stund! Din mor sörjer om Er! *(går.)*

DAMEN (till Modren).

Har du dukat åt oss, mor?

MODREN.

Du menar på bettlarbordet? Nej, det var ett missförstånd, kan du väl tänka.

DAMEN.

Ja vi se ju visserligen eländiga ut efter att ha gått vilse genom bergen, och hade icke morfar signalerat i sitt jagthorn . . .

MODREN.

Morfar har för länge sedan slutat gå på jagt.

DAMEN.

Då var det någon annan som blåste ... men hör, mor, nu går jag på rosenkammaren och ställer i ordning ...

MODREN.

Gå du, barn, jag kommer efter ...

DAMEN (vill säga något, men kommer sig ej för; går).

DEN OKÄNDE (till Modren).

Jag har sett detta rum förr ...

MODREN.

Och jag har sett Er förr; jag har nästan väntat Er ...

DEN OKÄNDE.

Som man väntar en olycka?

MODREN.

Hvarför säger Ni det?

DEN OKÄNDE.

Derför att jag brukar föra förödelse med mig; men som jag någonstans måste vara, och jag ändock icke kan ändra mitt öde, har jag inga skrupler ...

MODREN.

I detta fallet är Ni lik min dotter — — — hon har aldrig betänkligheter och aldrig samvete.

DEN OKÄNDE.

Huru?

MODREN.

Ni trodde jag menade något ondt; men jag kan väl icke stå och tala illa om mitt barn. Det var endast under förutsättning att Ni också kände hennes karakter som jag gjorde jemförelsen.

DEN OKÄNDE.

Jag har icke märkt de egenskaper Ni tillerkänner Eva . . .

MODREN.

Hvarför kallar Ni Ingeborg Eva?

DEN OKÄNDE.

Med att ge henne ett namn af min egen uppfinning gjorde jag henne till min, liksom jag ämnar skapa om henne efter mitt sinne . . .

MODREN.

Er till en afbild! *(ler)* Jag har hört att trollkarlarne på landet bruka skära en skråpuk af den de vilja förhexa; och så döpa de

den med dens namn som de ämna förgöra. Det är så Ni räknat ut att i Er sjelfgjorda Eva förderfva hela hennes slägte.

DEN OKÄNDE (ser förvånad på Modren).

Det var satan! Förlåt, Ni är min svärmor, men Ni är äfven religiös: hur kan Ni föda sådana tankar?

MODREN.

Det är edra.

DEN OKÄNDE.

Nu börjar det bli intressant! Jag trodde mig komma till en idyll i skogsensamheten och jag råkar in i ett hexkök.

MODREN.

Icke fullt så, men Ni glömde, eller visste icke att jag var en qvinna som en man skymfligt öfvergifvit, och att Ni var en man som nesligt öfvergifvit en qvinna.

DEN OKÄNDE.

Det var rent språk; och nu vet jag hvar jag är hemma.

MODREN.

Och nu vill jag veta hvar jag är hemma: kan Ni föda två familjer?

DEN OKÄNDE.

Ja, om allt går väl.

MODREN.

Allt går icke väl och efter önskan i lifvet och pengar kunna förloras.

DEN OKÄNDE.

Men min talang är ett kapital, som ej kan förloras . . .

MODREN.

Det var märkvärdigt, har man ej sett de största talanger småningom eller helt hastigt upphöra?

DEN OKÄNDE.

Aldrig har jag råkat en menniska som så kan beröfva en modet . . .

MODREN.

Öfvermodet skall reduceras! Er sista bok var en aftyning . . .

DEN OKÄNDE.

Ni har läst den också . . .

MODREN.

Ja, och derför känner jag alla Era hemligheter. Sök derför ej spela inför mig, och det skall gå Er väl. — Nu en bagatell,

som sprider en ledsam dager på huset: hvarför har Ni icke betalt båtkarlen?

DEN OKÄNDE.

Se der min Akilleshäl. — Jo, jag kastade bort min sista slant... Men kan man tala om annat än pengar i detta hus?

MODREN.

Jo, det kan man; men i detta hus har man den vanan att först uppfylla sina plikter och sedan roa sig. Ni har således kommit hit till fots af brist på pengar.

DEN OKÄNDE.

Ja-a!

MODREN (ler).

Och kanske inte har ätit något heller?

DEN OKÄNDE.

Ne-ej.

MODREN.

Hör nu: Ni är ju en pojke, en lättsinnig slyngel...

DEN OKÄNDE.

Jag har upplefvat mycket i min dar men i en belägenhet som denna har jag aldrig befunnit mig...

MODREN.

Jag tycker också det nästan är synd om Er; jag skulle vara böjd att skratta åt er ömklighet om jag ej visste att Ni får gråta, och flera med Er. — Och nu när Ni fått Er vilja fram, håll fast vid henne som älskar Er, ty öfverger Ni henne, ja då skall Ni icke le mer, och Ni skall hastigt glömma hvad lycka var.

DEN OKÄNDE.

Är det ett hot?

MODREN.

Nej, en varning; — Gå nu och ät qväll.

DEN OKÄNDE (antyder tiggarens bord).

Vid det der bordet?

MODREN.

Denna gemenhet är Edert skämt, men kan möjligen bli allvar. Sådant har man sett förr.

DEN OKÄNDE.

Snart tror jag verkligen att det värsta är möjligt — ty detta är det värsta jag upplefvat.

MODREN.

Åh nej! Det kan bli värre! Vänta bara!

DEN OKÄNDE (nedstämd).

Ja nu väntar jag mig allt! *(går.)*

MODREN (ensam, derpå Den Gamle).

DEN GAMLE.

Nå; det var ingen engel!

MODREN.

Åtminstone ingen från ljuset!

DEN GAMLE.

Hvad du säger! — Du vet ju att folket här är särdeles vidskepligt; nå, när jag kommer ned till floden, får jag höra ett samtal. En säger att hans häst skyggat för »honom»; en annan att hans hundar rusat, så att han måst binda upp dem; färgkarlen försäkrade att båten lättade när »han» steg i den. Det der är ju skrock men ... men ....

MODREN.

Men?

DEN GAMLE.

Ja, det var bara en skata som gick in genom fönstret, det stängda fönstret, genom glasrutan i deras rum. Men jag kanske såg vilse!

MODREN.

Sannolikt; men hvarför ser man vilse ibland och på rätta stället . . .

DEN GAMLE.

Endast närvaron af denne man gör mig sjuk, och jag får håll i bröstet när han ser på mig.

MODREN.

Vi måste söka få honom bort . . . men jag är nästan viss han trifs här icke länge.

DEN GAMLE.

Jag tänker också han inte blir gammal här! . . . Ser du, jag fick ett bref i qväll som varnar mig för denna man, bland annat derför att rättstjenare söka honom . . .

MODREN.

Rättstjenare här i ditt hus!

DEN GAMLE.

Ja, penningsaker! Men, nu ber jag dig . . . Gästfrihetens lagar, äfven mot tiggaren, äfven mot fienden, äro heliga. Låt honom i ro några dagar tills han hämtat sig efter denna vilda jagt! Du ser ju huru Försynen fått fatt i honom, och hans själ skall malas i gröpqvarnen innan han går i sikten.

MODREN.

Jag har redan känt en omotståndlig kallelse att vara Försynens redskap i detta fall . . .

DEN GAMLE.

Men skilj noga på din hämdkänsla och din kallelse . . .

MODREN.

Jag skall försöka! Om det är möjligt.

DEN GAMLE.

God natt, nu!

MODREN.

Tror du att Ingeborg läst hans sista bok?

DEN GAMLE.

Derom har jag ingen tro! sannolikt syns det mig ej, ty hur skulle hon kunna fästa sig vid en man som hyser sådana meningar?

MODREN.

Det är rätt! Hon har icke läst den! Men nu skall hon få läsa den!

Akt III.

1:o. I Rosenkammaren.

2:o. Asylen.

3:o. I Rosenkammaren.

4:o. I Köket.

Akt III.

I ROSENKAMMAREN.

Ett enkelt, men hemtrefligt möbleradt rum hos Forstmästaren. Väggarne äro kalkstrukna, men i rosenrödt; gardiner af rosenröd, tunn musslin. I de små fönstren med galler, stå blommor. Skrifbord och bokhylla till höger. Till venster en ottoman med rosenröda gardiner öfver, i baldakinform. Stolar, bord i gammaltysk stil.

Dörr i fonden; utanför landskap och fattighuset; en mörk, ruskig byggnad med svarta fönsterhålor utan gardiner. Solen skiner starkt.

DAMEN *(sitter och virkar i ottomanen).*

MODREN *(står med en bok i röda permar i handen).*

Du vill icke läsa din makes egen bok!

DAMEN.

Nej, icke den boken, emedan jag lofvat honom att icke göra det.

MODREN.

Du vill icke lära känna den man, åt hvilken du anförtrott ditt öde?

DAMEN.

Nej, hvad skall det tjena till! Vi ha det så bra vi önska.

MODREN.

Du har icke stora fordringar på lifvet.

DAMEN.

Hvarför skulle jag ha det; fordringarna uppfyllas ju inte.

MODREN.

Jag vet inte om du är född med all verldens visdom, eller om du bara är enfaldig.

DAMEN.

Jag vet ingenting heller om mig sjelf.

MODREN.

Bara solen skiner och du har mat för dagen så är du nöjd.

DAMEN.

Ja! — Och när solen inte skiner, så tänker jag: det skall väl så vara!

MODREN.

För att tala om annat: vet du att din make är ansatt af rättstjenare för penningsaker?

DAMEN.

Ja, det vet jag; men det är ju alla poeter!

MODREN.

Kan du säga mig om din man är en dåre eller en skälm?

DAMEN.

Nej, vet du... mor; han är väl ingendera. Något ovanlig är han, och hvad som är litet tråkigt är det, att jag aldrig kan säga något, som han inte hört förut. Detta gör att vi tala väl litet, men han är glad bara jag är i hans närhet, och jag med!

MODREN.

Så! Ni han redan råkat i dödvattnet; då han I inte långt till forsen. Men tror du inte att I skolen få något att tala om när du läst hvad han skrifvit?

DAMEN.

Kanske! Du kan ju lemna boken der...

MODREN.

Tag den sjelf och göm den! Det skall bli honom en öfverraskning när du kan citera något ur hans mästerverk.

DAMEN (gömmer boken i sin ficka).

Just nu kommer han! Det är som om han kände på långa afstånd när man talar om honom.

MODREN.

Om han också kunde känna när andra lida för hans skull; på långa afstånd.

(går.)

DAMEN (ensam ett ögonblick; läser på måfå i boken; synes håpen; gömmer boken i fickan).

DEN OKÄNDE (in).

Din mor var här; Ni talte naturligtvis om mig; jag tycker ännu jag hör dallringarne af hennes onda ord, jag känner hur de snärta luften och ser hur de förmörka solstrålarne; jag tror mig kunna märka intrycket af hennes kropp i denna luft, som står här i rummet; och hon lemnar en lukt efter sig som en ihjelslagen orm.

DAMEN.

Åh, hvad du är nervös i dag!

DEN OKÄNDE.

Förfärligt! Det är någon klåpare som spännt om mina nerver på ostämdt och nu spelar han med en tagelstråke så det gnäller som ett rapphönslock... det vet du inte hvad det är... Men här är någon, som är starkare än jag; någon som går med en strålkastare och sigtar mig hvar jag fins. Hör nu, brukar man trolldom här på orten?

DAMEN.

Vänd icke ryggen åt solskenet; se på det vackra landskapet, och du blir lugnare.

DEN OKÄNDE.

Nej, jag kan icke se fattighuset derborta, som tyckes vara bygdt der enkom för min skull. Och så står der alltid en galen qvinna och vinkar hitåt.

DAMEN.

Tycker du att man behandlar dig illa här?

DEN OKÄNDE.

På ett vis, nej, men man stoppar i mig läckerheter, som om jag skulle läggas på till slagt, och ändock smakar mig ingenting, ty det är ej väl unnadt, och jag känner hatet som en iskällare när den strålar köld. Kan du tänka dig att jag tycker det blåser kallt öfverallt, fastän det är vindstilla och orimligt hett. Och så hör jag den välsignade qvarnen...

DAMEN.

Ja, men det mals inte nu...

DEN OKÄNDE.

Jo, det mal, det mal...

DAMEN.

Hör du, man, här fins intet hat, på sin höjd medlidande...

DEN OKÄNDE.

Och så något annat... Hvarför korsar man sig när jag kommer på landsvägen?

DAMEN.

Det betyder endast att folket brukar gå och läsa tysta böner! — Men du har fått ett oangenämt bref på morgonen.

DEN OKÄNDE.

Ja, och ett sådant att håret reste sig på hufvudet, och att jag ville spotta ödet i ansigtet. Tänk, jag har medel utestående, men kan icke få ut dem; nu sökes jag på rättsväg af — mina barns förmyndare för uteblifna alimentationsbidrag. Har du någonsin sett en menniska i en sådan vanärande belägenhet. Och ändock är jag utan skuld. Jag kan göra rätt för mig, vill göra rätt för mig, men får icke. Har jag skulden då? nej, men skammen. Detta går icke naturligt till. Detta är djefvulen!

DAMEN.

Men hvarför?

DEN OKÄNDE.

Pang! Der är hvarför! Hvarför föddes man hit som en okunnig varelse, okunnig om lagar, seder, konvenans, som man af okunnighet bryter emot och blir piskad derför? Hvarför blir man yngling med alla ädla afsigter som man vill förverkliga, och så hvarför drifves man in i all uselhet som man afskyr? Hvarför, hvarför?

DAMEN, (som oförmärkt läst i boken, tankspridd).

Det har väl någon afsigt, fastän vi ej kunna utleta den.

DEN OKÄNDE.

Om det skall vara att göra en ödmjuk, som säges, då är det en dålig metod, ty jag blir bara högfärdigare... Eva!

DAMEN.

Du får icke kalla mig så!

DEN OKÄNDE (*spritter till*).

Hvarför det?

DAMEN.

Det är mig oangenämt, såsom det skulle vara dig om jag kallade dig Cæsar...

DEN OKÄNDE.

Äro vi nu der?

DAMEN.

Hvar? Hvad?

DEN OKÄNDE.

Hade du någon dold afsigt med det der namnet?

DAMEN.

Cæsar? Nej, det hade jag ej, men nu håller jag på att få en upplysning.

DEN OKÄNDE.

Godt; må jag få den äran falla för egen hand: jag är Cæsar, skolpojken, som begick ett streck, för hvilket en annan fick skulden. Denna andra var din man — varulfven! Så der roar sig ödet fläta remmar för evigheten. Ädla nöjen!

DAMEN (*tveksam, tiger*).

DEN OKÄNDE.

Säg något!

DAMEN.

Kan inte!

DEN OKÄNDE.

Säg, att han blef en varulf, derför att han som barn förlorade tron på en gudomlig rättvisa, då han blef oskyldigt pinad för en annans streck; säg det, så skall jag säga hur jag led tiodubbelt af samvetsqvalen, och huru jag utgick ur den religiösa kris som följde, så luttrad, att jag sedan aldrig begått en dylik handling.

DAMEN.

Det är icke det! Det är icke det!

DEN OKÄNDE.

Hvad är det då? — Det är att du icke mer kan akta mig.

DAMEN.

Inte det heller!

DEN OKÄNDE.

Då är det derför att jag skall känna skammen inför dig, och så är det slut mellan oss.

DAMEN.

Nej!

DEN OKÄNDE.

Eva!

DAMEN.

Icke så! ty du väcker onda tankar...

DEN OKÄNDE.

Du har brutit ditt löfte, du har läst i min bok

DAMEN.

Ja!

DEN OKÄNDE.

Det var illa gjordt.

DAMEN.

Men afsigten var god; endast god!

DEN OKÄNDE.

Resultatet tyckes bli ondt af de goda afsigterna också; nu är jag sprängd i luften, men jag har bestått krutet själf. — Tänk att allt skall gå igen, allt: pojkaktigheter och storstreck; att man får skörda ondt der man ondt sått, det är rent spel; men om jag fick se en god handling ges sin lön, men det får jag aldrig se! Skam får den som skrifver upp alla små fel och stora fel, det gör ingen menniska ens, och menniskor kunna förlåta, men gudarne förlåta aldrig.

DAMEN.

Säg icke så! — Icke så! Men säg att du kan förlåta!

DEN OKÄNDE.

Jag är inte småaktig som du vet; men hvad har jag att förlåta dig?

DAMEN.

O, det är mer än jag kan säga...

DEN OKÄNDE.

Säg, så äro vi qvitt sen kanske!

DAMEN.

Det var så: han och jag brukade läsa Deuternomions förbannelse öfver dig... som förstört hans lif...

DEN OKÄNDE.

Hvad är det för en förbannelse?

DAMEN.

Den ur Mose böcker, som presterna läsa i chorus när fastan går in...

DEN OKÄNDE.

Jag mins den inte, men hvad skulle det göra? en mer eller mindre?

DAMEN.

Jo, i vår slägt är traditionen, att den vi banna, han blir träffad...

DEN OKÄNDE.

Jag tror inte på det, men att ondt går ut från detta hus, be tviflar jag ej, men må det komma tillbaka öfver deras hufvud! Det är min bön!

Nu skulle det enligt landets sed vara min skyldighet att skjuta mig för pannan, men det kan jag inte så länge jag icke uppfyllt mina pligter... tänk, jag kan inte få dö en gång, och har således förlorat det sista jag kallade min religion... Bra uträknadt! Jag har hört att menniskan kan brottas med Gud och icke utan framgång men att slåss med Satan kunde inte en gång Job!

Ska vi tala litet om dig nu?

DAMEN.

Icke än; men kanske snart! — Efter bekantskapen med din förfärliga bok — jag har endast kastat en blick i den, endast läst några rader här och der, är det mig som om jag ätit af kunskapens träd: mina ögon äro öppnade, och jag vet hvad ondt är och hvad godt är! — Det visste jag inte förut! Och nu ser jag hur ond du är! Nu vet jag hvarför jag skulle heta Eva. Men kom synden i verlden genom den modren, så kom försoningen genom en annan moder! Kom förbannelsen genom den första, så kom välsignelsen genom den andra! Genom mig skall du icke förgöra slägtet, men jag har kanske en helt annan uppgift i ditt lif! Få se!

DEN OKÄNDE.

Du har ätit af kunskapens träd? Farväl!

DAMEN.

Du ämnar resa?

DEN OKÄNDE.

Ja, hvad eljes? Inte kan jag stanna här!

DAMEN.

Gå inte!

DEN OKÄNDE.

Jag måste, för att reda alla dessa affärer. Nu går jag och säger farväl åt de gamle, så kommer jag åter till dig! — Alltså, om ett ögonblick!

(går.)

DAMEN *(blir stående som förstenad; derpå fram till dörren och ser utåt).*

Nej, han gick bort! bort!

(Hon faller tillsamman och sjunker på knä.)

ASYLEN.

Refektoriet i ett gammalt kloster; liknar en enkel, hvitkalkad rundbågskyrka, men väggarne äro besatta med fuktfläckar, som bilda sällsamma figurer.

Matbord med skålar.

Vid bordsändan en pupitre för lektoren.

I fonden dörr ut till kapellet.

Ljus tända på borden.

På venstra väggen en målning af Michael dödande Den Onde.

Vid ett långt matbord till venster sitter Den Okände i hvit sjukdrägt, ensam vid sin skål. Vid bordet till höger sitta De brunklädda från första Akten; Tiggaren; En sorgklädd qvinna med två barn; En qvinna, som liknar Damen, men icke är Damen, och hvilken virkar i stället för att äta; En man, som liknar Läkaren, men icke är han; Dårens Liknelse; Fadrens och Modrens Liknelse; Brodrens d:o; Föräldrarne till den »förlorade Sonen» m. fl.

Alla klädda i hvitt men deröfver kostymerna af flor i olika färger. Ansigtena vaxgula, likhvita; och något spöklikt i hela väsendet och i gesterna.

(När ridån går upp, sluta alla ett Pater Noster; utom Den Okände.)

DEN OKÄNDE *(reser sig; går mot Abed[illegible] som står vid servering[illegible]*

Min mor, låt mig tala ett ögonblick.

ABEDISSAN *(svart och [illegible]*

Ja, min son.

(De gå nedåt scenen.)

DEN OKÄNDE.

Låt mig först fråga: hvar är jag?

ABEDISSAN.

I klostret »Den Goda Hjelpen». Man fann Er på bergen ofvan Hålvägen, med ett kors, som Ni brutit ned från kalvariet och hvarmed Ni hotade någon uppe i molnen, och som Ni inbillade Er se. Ni hade feber, och Ni föll utför ett bergstalp. Der anträffades Ni oskadad, men i yrsel; och så fördes Ni hit till hospitalet och lades i säng. Sedan dess har Ni yrat, och oaktadt Ni beklagat Er för värk i ena höften, har man icke kunnat finna någon skada.

DEN OKÄNDE.

Hvad yrade jag om?

ABEDISSAN.

De vanliga feberdrömmarne hos alla sjuka: Ni förebrådde Er allt möjligt och såg Era offer, som Ni kallade dem.

DEN OKÄNDE.

Och sedan?

ABEDISSAN.

Ja, Era tankar rörde sig mest om pengar. Och att Ni ville betala för Er här i hospitalet. Jag sökte lugna Er med att här tages ingen betalning, utan allt är barmhertighet...

DEN OKÄNDE.

Jag vill ingen barmhertighet, ty den behöfver jag ej!

ABEDISSAN.

Det är visserligen saligare att gifva än att taga, men det fordras ett stort sinne att kunna taga emot, och vara tacksam.

DEN OKÄNDE.

Jag behöfver icke taga emot och begär ingenting... jag vill icke tvingas vara tacksam.

ABEDISSAN.

Hm! hm! hm!

DEN OKÄNDE.

Men förklara mig, hvarför ingen af hela det der sällskapet vill sitta vid samma bord som jag? De stiga upp, gå undan...

ABEDISSAN.

De äro väl rädda för Er.

DEN OKÄNDE.

Hvarför?

ABEDISSAN.

Ni ser ut så...

DEN OKÄNDE.

Hur... jag... ser ut! Men sällskapet der; hur se de ut? ıro de riktiga?

ABEDISSAN.

Om Ni menar verkliga, så ega de en förfärande realitet. Att Ii ser dem på ett sällsamt sätt kanske, beror på att Ni har febern var, eller... på något annat.

DEN OKÄNDE.

Men jag tycker det är bekanta, allesammans! Och jag ser ıem liksom i en spegel; och de bara låtsas äta... Är det något kådespel, som uppföres?... Der sitter ett par, som liknar mina öräldrar, men endast flyktigt.

Jag har aldrig fruktat någon förr, derför att lifvet var mig ıkgiltigt, men nu börjar jag frukta?

ABEDISSAN.

Om Ni ej tror att det är riktiga personer, skola vi be Confessorn komma och föreställa oss dem.

(Tecknar åt Confessorn, som nalkas.)

CONFESSORN (i Dominikanerdrägt, svart och hvit).

Min syster!

ABEDISSAN.

Tala om för den sjuke, hvilka som sitta till bords der.

CONFESSORN.

Det är snart gjordt.

DEN OKÄNDE.

Tillåt mig först en fråga: ha vi icke sett hvarandra förr?

CONFESSORN.

Jo, jag satt vid Er sjukbädd under febern, och mottog på Er begäran bikten...

DEN OKÄNDE.

Hvad! Min bikt!

CONFESSORN.

Ja, men jag kunde ej gifva absolutionen, emedan jag fick de intryck att det endast var feberdrömmar...

DEN OKÄNDE.

Hur så?

CONFESSORN.

Emedan det var knappt ett brott eller en last, som Ni ej tog på Er, och det var derjemte saker af sådan ruskig natur, att man brukar underkasta sig sträng penitens, innan man begär aflösning. Sedan Ni nu återvunnit sansen anser jag mig böra fråga, om det fans någon grund för Era själfanklagelser?

ABEDISSAN (aflägsnar sig).

DEN OKÄNDE.

Har man rätt att fråga sådant?

CONFESSORN.

Nej, det har man inte; det är sant! — Ni ville veta deremot i hvad sällskap Ni befinner Er! Nåväl, det är icke det allra lyckligaste. Der ha vi till exempel dåren, kallad Cæsar, som läst sig ifrån förståndet på en viss författare, hvars ryktbarhet var större än hans berömmelse; och så ha vi tiggaren, som inte vill erkänna att han är tiggare derför att han läst latin och blifvit befriad! och så läkarn eller som han kallas varulfven, som har sin bekanta historia, och så ett par föräldrar, som grämde sig till döds öfver en vanartig son, som lyfte sin hand mot dem; att han icke följde sin fars bår till kyrkogården och i berusadt tillstånd profanerade sin moders graf må han sjelf svara för. Der sitter hans fattiga syster, som han dref ut i snön om vintern, enligt hvad han sjelf uppger i välvillig afsigt. Der sitter en öfvergifven hustru med två oförsörjda barn, och der sitter en andra och virkar... alltså idel gamla bekanta allesamman. Gå nu och helsa på dem!

DEN OKÄNDE (har under senare delen vändt ryggen åt Sällskapet; går nu och sätter sig vid venstra bordet alltjemt med ryggen mot Sällskapet. När han nu lyfter hufvudet ser han Michaels bild samt slår ned ögonen).

CONFESSORN (går fram och ställer sig bakom Den Okände. I detsamma spelas inifrån kapellet ett katolskt Requiem. Confessorn talar med half röst till Den Okände under det svag musik pågår).

Qvantus tremor est futurus
Quando judex est venturus
Cuncta stricte discussurus,
Tuba mirum spargens sonum
Per sepulchra regionum
Coget omnes ante thronum.
Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura
Liber scriptus proferetur
In quo totum continetur
Unde mundus judicetur.
Judex ergo cum sedebit
Quidquid latet apparebit
Nil inultum remanebit.

(Han går upp till pupitren vid högra bordet. Öppnar breviariet. Musiken tystnar).

CONFESSORN.

Nu fortsätta vi läsningen.

»Men om du icke lyder Den Eviges röst och uppfyller alla hans bud och befallningar, så skall du se alla dessa förbannelser drabba dig.

»Du skall vara förbannad i staden och på fältet; förbannad skall vara din korg och ditt tråg; förbannad skall du vara i din ingång och din utgång!

SÄLLSKAPET (halfhögt).

Förbannad!

CONFESSORN.

»Den Evige skall slå dig med olycka och motgång i allt hvad du rör med din hand och i allt hvad du företager, ända tills du blir utrotad och nedgjord för dina missgerningars skull, då du öfvergaf honom.

SÄLLSKAPET (högt).

Förbannad!

CONFESSORN.

»Den Evige skall ställa om att du blir slagen af dina fiender; en väg skall du dra ut emot dem, men sju vägar skall du fly för dem; och du skall irra omkring i alla jordens länder, och ditt lik skall spisas af himmelens foglar och markens djur, och ingen menniska skall röra ett finger för att jaga dem bort!

»Den Evige skall slå dig med Egyptens plågor, med sår och skabb, med feber och brand, med dårskap, ursinne och förblindelse, så att du skall trefva din väg fram i middagssolens ljus, som den blinde i mörkret; och du skall aldrig lyckas i dina företag, alltid bli förtryckt och plundrad, och ingen dödlig skall stå dig bi! Du skall äkta en qvinna och en annan skall ega henne; du skall bygga ett

hus, men icke få bo i det; du skall plantera en vingård, men icke plocka drufvan; dina söner och döttrar skola lemnas till en främmande stam; dina ögon skola åse det och förbrännas af gråt, men din hand skall icke kunna räcka sig efter dem. Och du skall ingen ro hafva på denna jorden, och din fot ingen hvila; men den Evige skall göra ditt hjerta beklämdt, dina ögon flödande och din själ krank. Och ditt lif skall hänga på en tråd; du skall lefva i skräck både dag och natt. Om morgonen skall du säga: Hvi är icke afton? Och om aftonen skall du sucka: Hvi är icke morgon? Och derför att du icke tjenat Herren Din Gud, då du lefde i välstånd, så skall du tjena honom i hunger och törst, i nakenhet och nöd, som den Evige skall sända dig, då han lagt ett jernok på din hals, ända tills han utrotat dig från jorden.»

SÄLLSKAPET.

Amen!

(Confessorn har läst ofvanstående fort och högt, utan att dedicera till Den Okände; Sällskapet, utom Damen, som virkar, ha åhört och bannat, men icke låtsat märka Den Okände. Denne har sutit med ryggen mot Sällskapet, stilla försjunken.)

DEN OKÄNDE (reser sig för att gå).

CONFESSORN (emot honom).

DEN OKÄNDE.

Hvad var det der?

CONFESSORN.

Jo, det var Deuteronomion.

DEN OKÄNDE.

Jaså det var den! Men jag vill minnas att det välsignas också!

CONFESSORN.

Ja dem som hålla hans bud!

DEN OKÄNDE.

Såå! — Jag kan icke neka, att jag ett ögonblick erfor en viss skakning, men är det försökelser, som skola motstås, eller varningar, som böra åtlydas?... Nu är jag emellertid viss på, att min feber fortfar, och jag går att söka en riktig läkare.

CONFESSORN.

Ja, men den riktiga, då!

DEN OKÄNDE.

Förstås, förstås!

CONFESSORN.

Han som botar de »sköna samvetsqvalen».

ABEDISSAN.

Om Ni behöfver barmhertighet en gång, så vet Ni hvar den fins!

DEN OKÄNDE.

Nej, det vet jag icke.

ABEDISSAN (halfhögt).

Jo, jag skall säga Er hvar! I ett rosenrödt rum, vid ett stort, rinnande vatten.

DEN OKÄNDE.

Det är sanningen! I ett rosenrödt rum; låt mig se — hur länge har jag legat sjuk här?

ABEDISSAN.

I dag är det jemt tre månader!

DEN OKÄNDE.

Ett fjerdedels år! Åh! Har jag sofvit, eller hvar har jag varit! *(ser ut genom fönstret).* Det är ju höst. Träden stå bara, och molnen ha sin kalla färg! — Nu vaknar minnet! — Hör Ni en qvarn, som går? Ett valdhorn, som lullar? En flod som brusar, en skog som hviskar, och — en qvinna som gråter! Ja, Ni har rätt, men endast der fins barmhertighet! Farväl!

(Går hastigt.)

CONFESSORN (till Abedissan).

Den dåren! den dåren!

ROSENKAMMAREN.

Gardinerna äro borttagna; fönstren gapa som svarta hål mot mörkret utanför: möblerna täckta med bruna öfverdrag och framdragna på golfvet: blommorna borta; en stor svart jernkamin är tänd. Modren står och stryker hvita gardiner vid skenet af ett enda ljus.

(Det bultar.)

MODREN.

Kom in!

DEN OKÄNDE (in).

God qväll? — Hvar är min hustru?

MODREN.

Det är du! — Hvar kommer du ifrån?

DEN OKÄNDE.

Jag tror, ifrån helvetet! — Men hvar är min hustru?

MODREN.

Hvilkendera?

DEN OKÄNDE.

Frågan är berättigad. Allt är berättigadt, utom jag!

MODREN.

Det har väl sina grunder, och att du märkt det, är väl. Men hvar har du varit?

DEN OKÄNDE.

Om det var ett fattighus, ett dårhus, eller ett vanligt sjukhus, vet jag ej, men jag skulle vilja hålla det för en feberdröm. Jag har legat sjuk, förlorat minnet, och kan icke tro att tre månader ha gått. Men hvar är min hustru?

MODREN.

Det borde jag fråga dig! När du öfvergaf henne, gick hon härifrån — för att söka dig, men om hon tröttnat på sökandet vet jag ej.

DEN OKÄNDE.

Här ser hemskt ut! Hvar är Den Gamle?

MODREN.

Ja, hvar han är har han ingen sorg mer.

DEN OKÄNDE.

Död, menar du.

MODREN.

Ja! Han är död!

DEN OKÄNDE.

Detta säger du, som om du ville öka antalet af mina »offer».

MODREN.

Kanske har jag rätt i så fall...

DEN OKÄNDE.

Han såg icke så känslig ut, och visade sig kunna nära ett bastant hat.

MODREN.

Nej; han kunde endast hata det onda, hos sig och andra.

DEN OKÄNDE.

Så får jag orätt der också!

(Paus.)

MODREN.

Hvad söker du här?

DEN OKÄNDE.

Barmhertighet!

MODREN.

Ändtligen. Hur hade du det på sjukhuset? Sitt ner och berätta.

DEN OKÄNDE (*sätter sig*).

Det vill jag inte minnas! Jag vet inte om det var något sjukhus, för öfrigt.

MODREN.

Besynnerligt! Men hvad hände mellan din affärd härifrån? . . .

DEN OKÄNDE.

Jag föll i ett berg och slog höften så att jag svimmade . . . Om du talar vackert vid mig, skall du få veta mer.

MODREN.

Jag skall tala vackert!

DEN OKÄNDE.

Nåväl! Jag vaknar i en säng af stålskenor, som voro rödmålade, och tre karlar dra i en lina, som löper genom två block; och hvar gång de dra så tycker jag mig bli två alnar längre och . . .

MODREN.

Du hade vrickat dig, och de skulle dra det rätt igen . . .

DEN OKÄNDE.

Det är sant. Det hade jag inte tänkt på! Men sedan ... ja, så låg jag och såg som i en panorama hela mitt förflutna lif rullas upp, ifrån barndomen, genom ungdomen ända fram ... och när det var slut på rullen, så började det om igen; och under hela tiden hörde jag ett qvarnverk gå ... och det hör jag än ... Ja, nu är det här också!

MODREN.

Det var icke vackra taflor du såg.

DEN OKÄNDE.

Nej! Och jag kom slutligen till det resultatet — att jag var en ryslig lymmel.

MODREN.

Hvarför begagnar du det uttrycket?

DEN OKÄNDE.

Jag vet nog att du ville ha ordet »dålig menniska», men ser du, den som begagnar det om sig sjelf förefaller mig skryta, och så ligger der en sådan tvärsäkerhet i omdömet, som jag ännu icke vunnit.

MODREN.

Du tviflar än?

DEN OKÄNDE.

Ja! på somt och mycket. Men ett börjar ljusna upp ...

MODREN.

Att?

DEN OKÄNDE.

Att det fins saker... och krafter... som... jag icke trott på förut.

MODREN.

Har du märkt också, att det är hvarken du eller någon annan menniska som styr om ditt ovanliga öde?

DEN OKÄNDE.

Det är hvad jag tyckte mig märka!

MODREN.

Då är du ett stycke väg.

DEN OKÄNDE.

Men jag är annat också: jag är bankrutt; ty jag har förlorat förmågan att dikta; för det andra får jag icke sofva om nätterna...

MODREN.

Hvad nu då?

DEN OKÄNDE.

Det kallas visst maran... och det sista, men värsta: jag vågar icke dö, ty jag är numera icke säker att det är slut på eländet, när det är slut en gång.

MODREN.

Såå!

DEN OKÄNDE.

Men det allra värsta är att jag fått en såden afsky för mig sjelf, att jag skulle vilja bli fri från mig, men dertill ser jag ingen möjlighet. Om jag vore kristen skulle jag icke kunna fylla det första budet älska min nästa såsom mig sjelf, ty då skulle jag hata min nästa, och det gör jag nog. Det är visst sant att jag är en stor lymmel och har nog alltid misstänkt det, men emedan jag icke velat vara lifvets dupe har jag haft ett vaket öga på »de andra», och när jag sett att de andra icke voro bättre än jag, vredgades jag när de andra ville mästra mig.

MODREN.

Ja väl, men du har missfattat saken då du trott att den var en affär emellan dig och de andra; det rör sig här om en angelägenhet mellan dig och Honom...

DEN OKÄNDE.

Hvem?

MODREN.

Den Osynlige, som styrt dina öden.

DEN OKÄNDE.

Må jag få se honom!

MODREN.

Då dör du?

DEN OKÄNDE.

Åhnej!

MODREN.

Hvar har du fått denna helvetiska upprorsanda från, och skall du aldrig böjas som vi andra, så måste du brytas ner som ett rör!

DEN OKÄNDE.

Jag vet icke hvar jag fått denna helvetiska trotsighet. Det är sant, jag kan darra inför en obetalad räkning, men för att stiga på Sinai och möta med Den Evige skulle jag ej betäcka mitt ansigte!

MODREN.

Jesus Maria! — Talar du så: tror jag du är den Ondes barn.

DEN OKÄNDE.

Det tyckes vara allmänna tron här om mig. Men jag har hört att de som stå nära Den Lede bruka hugnas med ära, gods och guld, i synnerhet guld! Synes dig att jag gör skäl för misstanken?

MODREN.

Du drar förbannelse öfver mitt hus!

DEN OKÄNDE.

Då skall jag gå ut ur ditt hus...

MODREN.

I natten! nej! — Hvart ämnar du gå?

DEN OKÄNDE.

Jag skall gå att söka upp den enda jag icke hatar.

MODREN.

Är du säker om att hon tar emot dig?

DEN OKÄNDE.

Alldeles säker!

MODREN.

Men jag är icke säker.

DEN OKÄNDE.

Men jag!

MODREN.

Då skall jag nödgas väcka dina tvifvel.

DEN OKÄNDE.

Det kan du inte!

MODREN.

Jag kan det.

DEN OKÄNDE.

Det ljuger du!

MODREN.

Nu tala vi icke vackert längre, och nu sluta vi. — Kan du sofva på vindskammaren?

DEN OKÄNDE.

Hvar som helst; jag får ändå icke sofva!

MODREN.

Då säger jag dig god natt! antingen du tror min önskan uppriktig eller ej!

DEN OKÄNDE.

Det är väl icke råttor på vinden! Spöken är jag ej rädd för, men råttor äro obehagliga.

MODREN.

Det går an att du icke är spökrädd ty... ingen har sofvit ut en natt deruppe, det må nu vara hvad det vill.

DEN OKÄNDE (dröjer ett ögonblick; derpå).

Du är den elakaste menniska jag i mitt lif råkat, men det är derför att du är religiös!

MODREN.

God natt!

KÖKET.

Det är mörkt, men månen utanför kastar rörliga skuggor af fönstergallren på golfvet då stormmolnen draga förbi.

I hörnet till höger under krucifixet der Den Gamle brukade sitta, hänger på väggen jagthorn, bössa, jagtväska. En uppstoppad roffågel står på bordet. Som fönstren stå öppna fladdra gardinerna; och kökstrasor, skurförklän och handdukar upphängda på ett streck framför spiseln röra sig för vinden. Man hör vindens sus; i fjerran dånet af ett vattenfall; då och då bultar det mot ett trägolf.

DEN OKÄNDE *(in, halfklädd, med ett ljus i handen).*

Är det någon der? — Ingen! *(Går framåt med ljuset, som något försvagar skuggornas spel).* Hvad är det på golfvet som rör sig! — Är det någon här? — *(Han går fram mot bordet, men när han får se roffågeln blir han stående som förstenad).* Jesus-Kristus!

MODREN *(in; klädd, med ett ljus i handen).*

Är du uppe ännu?

DEN OKÄNDE.

Ja, jag kunde inte sofva!

MODREN (blidt).

Hvarför det, min son?

DEN OKÄNDE.

Det gick någon ofvanpå kammaren.

MODREN.

Omöjligt, derför att det icke fins någon vind ofvanpå.

DEN OKÄNDE.

Detta just oroade mig! — Men hvad rör sig på golfvet der som ormar?...

MODREN.

Det är månskenet!

DEN OKÄNDE.

Ja, det är månskenet! Och der är en uppstoppad fågel. Och der är skurtrasor! Allt är så enkelt och naturligt, men just det oroar mig. — Hvem bultar i natten; är det någon utestängd?

MODREN.

Nej det är en häst som slår i stallet.

DEN OKÄNDE.

Det har jag aldrig hört talas om!

MODREN.

Jo, det fins hästar som plågas af maran.

DEN OKÄNDE.

Hvad är maran?

MODREN.

Ja, hvem vet!

DEN OKÄNDE.

Låt mig sitta ett ögonblick!

MODREN.

Sitt ner och låt mig tala allvarsamt med dig. Jag var elak i går qväll, och jag ber dig derför om förlåtelse, men ser du, just derför att jag är så gränslöst elak begagnar jag religionen som jag begagnar tagelskjortan och stengolfvet. För att icke stöta dig skall jag svara mig sjelf hvad maran är: det är mitt onda samvete. Om det är jag sjelf eller någon annan som straffar mig, vet jag inte och tilltror mig ej ha rätt att forska derefter! — Berätta nu hvad som händt dig på kammaren.

DEN OKÄNDE.

Egentligen... jag vet inte... jag har icke *sett* något, men när jag kom in på kammaren, kände jag att någon var derinne. Jag sökte med ljus, men fann ingen. Derpå lade jag mig. Nu börjar någon gå med tunga steg öfver mitt hufvud... tror du på spöken och gengångare?

MODREN.

Nej; och det förbjuder min religion, men jag tror på vår egen rättskänslas förmåga att skapa fram straffmedel...

DEN OKÄNDE.

Nåväl! Efter en stund riktas en iskall luftström mot mitt bröst; söker omkring tills den funnit hjertat — och så blir detta kallt — och jag måste upp ur sängen...

MODREN.

Och sedan?

DEN OKÄNDE.

Sedan måste jag bli stående på golfvet och åse hela lifspanoramat rullas upp, allt, allt... och det är det värsta.

MODREN.

Ja! allt detta känner jag, ty jag har gått igenom det. Det fins intet namn på den sjukdomen, och det ges blott en bot...

DEN OKÄNDE.

Och det?

MODREN.

Det vet du! Du vet hur barnen få göra när de felat!

DEN OKÄNDE.

Hvad få de göra?

MODREN.

Först be om förlåtelse!

DEN OKÄNDE.

Och sedan?

MODREN.

Söka ställa till rätta...

DEN OKÄNDE.

Det är icke nog med att man lider hvad man förtjenar?

MODREN.

Nej, det är ju bara hämd, det!

DEN OKÄNDE.

Ja, hvad eljes?

MODREN.

Kan du sjelf göra godt ett lif som du förstört; kan du göra ogjord en dålig handling? Ogjord?

DEN OKÄNDE.

Nej, det är sant! — Men jag tvangs att begå den handlingen, jag tvangs att taga då ingen gaf mig rätten; men skam den som

tvang! Ve! *(med handen på bröstet)* Ve! nu är han här, i rummet; och han tar hjertat ur bröstet. Ve!

MODREN.

Böj dig!

DEN OKÄNDE.

Jag kan inte!

MODREN.

På knä!

DEN OKÄNDE.

Jag vill inte!

MODREN.

Kristus förbarma dig! Herre förbarma dig! — *(Till Den Okände)* På knä för den korsfäste! Endast han kan göra det ogjordt!

DEN OKÄNDE.

Nej, icke för honom! Icke honom! Och om jag tvingas göra det, så tager jag tillbaka... sedan!

MODREN.

På dina knän! min son!

DEN OKÄNDE.

Jag kan icke böja knä... jag kan icke... Hjelp mig Evige Gud!

(Paus.)

MODREN (mumlar hastigt en bön, derpå).

Är det bättre?

DEN OKÄNDE (hemtar sig).

Ja! ... Men vet du hvad det var? Det var icke döden; det var förintelsen.

MODREN.

Förintelsen af det gudomliga; det vi kalla den andliga döden.

DEN OKÄNDE (allvarligt, utan ironi).

Det är så Ni menar... då börjar jag förstå.

MODREN.

Min son! Du har lemnat Jerusalem, och du är på väg till Damaskus. Gå dit! samma väg du befarit hit; och plantera ett kors på hvarje station men stanna på den sjunde; du har icke fjorton du, som Han!

DEN OKÄNDE.

Du talar gåtor!

MODREN.

Nåväl! Res; sök upp dem du har något att säga; först din hustru;

DEN OKÄNDE.

Hvar?

MODREN.

Sök — Men glöm icke under vägen se till honom - kallar varulfven...

DEN OKÄNDE.

Aldrig!

MODREN.

Så lär du ha sagt när det skulle bära af hit... och sor sade dig, väntade jag din ankomst!

DEN OKÄNDE.

På hvad grunder gjorde du det?

MODREN.

Jag hade inga antagliga grunder...

DEN OKÄNDE.

Liksom jag sett detta kök i en — extas om du så vill..

MODREN.

Derför ångrar jag nu, då jag ville skilja dig från Inge ty Ni skulle träffa hvarandra... Gå nu emellertid och sök upp h Om du finner henne så är det godt; finner du henne icke, s det kanske det just som skulle ske. — Men nu gryr dagen; morg är här och natten är förliden!

DEN OKÄNDE.

Och hvilken natt!

MODREN.

Du skall minnas den!

DEN OKÄNDE.

Icke allt, men något skall jag behålla!

MODREN (ser ut genom fönstret; liksom för sig sjelf).

Du sköna morgonstjerna, hvi är du så från himmelen fallen? *(paus.)*

DEN OKÄNDE.

Har du märkt att innan solen går upp så ryser det i menniskan. Äro vi mörkrets barn eftersom vi skälfva inför ljuset?

MODREN.

Tröttnar du aldrig att fråga?

DEN OKÄNDE.

Nej, aldrig! Jag längtar efter ljus, ser du!

MODREN.

Gå och sök då! Och frid vare dig!

Akt IV.

1:o. **Vid Hålvägen.**

2:o. **På Landsvägen.**

3:o. **Vid Hafvet.**

4:o. **Hotellrummet.**

AKT IV.

I HÅLVÄGEN.

Samma landskap som förr, men i höstdrägt med aflöfvade träd.
Det smides i smedjan; qvarnen går.
Smeden står i dörren till venster; mjölnerskan till höger.
Damen är klädd i en jacquette och blanklädershatt; men i sorg.
Den Okände är klädd i sydtysk alpdrägt: lodenjoppe, knäbyxor, alpskor, staf; grön jägarhatt med orrfjäder. Ofvan bär han en brun »Kaisermantel» men pelerin och kapuchong.

DAMEN (in; resklädd; trött och bedröfvad).

Har någon resklädd herreman passerat här?

SMEDEN och MJÖLNERSKAN (nicka nekande).

DAMEN.

Kan jag få låna husrum öfver natten?

SMEDEN och MJÖLNERSKAN (nicka afböjande).

DAMEN (till Smeden).

Får jag stå i dörren här och värma mig ett ögonblick?

SMEDEN (stöter henne tillbaka).

DAMEN.

Må Gud löna Er efter förtjenst! *(går; synes strax derefter på spången och försvinner).*

DEN OKÄNDE (in reskládd).

Har någon resklädd dam gått öfver bäcken?

SMEDEN och MJÖLNERSKAN (nicka nekande).

DEN OKÄNDE.

Kan jag få köpa ett bröd af mjölnerskan? Se här är pengar!

MJÖLNERSKAN (afvisar pengarne).

DEN OKÄNDE.

Ingen barmhertighet!

EKO (i fjerran härmar hans röst).

Barmhertighet!

SMEDEN och MJÖLNERSKAN.

(Slå upp ett långt, högt skratt; som besvaras på slutet af Eko.)

DEN OKÄNDE.

Det tycker jag om: öga för öga, tand för tand! Det lättade alltid mitt samvete något!

(Går in i hålvägen.)

LANDSVÄGEN.

Samma landskap som förr; men i höstdrägt. Tiggaren sitter vid ett expiationskapell med en limstång och en fågelbur med en stare i.

DEN OKÄNDE (in; samma drägt som förra scenen).

Har Tiggaren sett någon resklädd dam passera!

TIGGAREN.

Jag har sett fem hundra passerade resdamer passera; men jag skall nu på allvar be att få slippa heta tiggaren i bestämd form, ty nu har jag fått arbete.

DEN OKÄNDE.

Jaså det är Ni!

TIGGAREN.

Ille ego qui quondam . . .

DEN OKÄNDE.

Hvad är det Ni arbetar med?

TIGGAREN.

Jag har en stare som hvisslar och talar . . .

DEN OKÄNDE.

Det vill säga: det är han som arbetar?

TIGGAREN.

Ja, jag har blifvit min egen!

DEN OKÄNDE.

Fångar Ni fåglar också?

TIGGAREN.

Jaså, limstången! Nääj, det är bara för syns skull!

DEN OKÄNDE.

Ni fäster Er således vid det yttre?

TIGGAREN.

Ja, hvad skulle man annars fästa sig vid; för det som är invändigt, det är bara rena — draflet.

DEN OKÄNDE.

Och det är sammanfattningen af hela Er lefnadsfilosofi?

TIGGAREN.

Hela metafysiken! Åsigten kan visserligen anses något föråldrad, men ...

DEN OKÄNDE.

Säg ett enda allvarsamt ord; säg något om Ert förflutna,

TIGGAREN.

Asch, hvad skall det tjena till att rota opp i gammal smörja! Nysta på, bara herre, nysta på! Tror Ni jag är jemt så här lustig! Nej, det är bara när jag råkar Er, för Ni är förbåldt komisk.

DEN OKÄNDE.

Hur kan Ni le med ett helt förspildt lif bakom Er?

TIGGAREN.

Nej, nu blir han närgången! — Men kan Ni inte le längre åt eländet, inte en gång åt andras; så är det strunt med lifvet! — Hör nu på: Om Ni följer det der hjulspåret i smörjan, så kommer Ni fram till sjön, och der är vägen slut! Sätt Er och hvila der, så får Ni en annan syn på saken! Här är så mycket olyckshändelser, religiösa föremål och ledsamma minnen som hindra tankens flygt mot rosenkammaren; men följ bara spåret, bara spåret! Om det är litet solkigt emellanåt, så lyft på vingarne bara och flaxa!

Rörande flaxa, jag hörde en gång en fågel sjunga något om Polykrates ring och och att han fått all verldens herrlighet men

visse inte hvad han skulle göra med den, och så profeterade han i öster och i vester om det stora eller verldsintet som han var med om att skapa af det tomma alltet. Jag skulle icke påstå att det var Ni, om jag ej trodde det så att jag kunde svära på't; och när jag en gång frågade Er om Ni visste hvem jag var, svarade Ni att det ej intresserade Er. Jag erbjöd Er som vederlag min vänskap, men Ni refuserade den med det enda lilla ordet hut! Nu är jag hvarken snarstucken eller långsint, derför skall jag ge Er ett godt ord till vägkost: följ spåret!

DEN OKÄNDE (viker åt sidan).

Nej, du bedrar mig icke en gång till.

TIGGAREN.

Herre! Ni tror bara ondt och får derför bara ondt! Försök nu en gång att tro godt; försök!

DEN OKÄNDE.

Jag vill försöka! Men blir jag bedragen, då har jag rätt att . . .

TIGGAREN.

Ni har aldrig rätt till det!

DEN OKÄNDE (liksom för sig sjelf).

Hvem läser mina hemliga tankar, hvem vänder ut och in på min själ, hvem förföljer mig? Hvi förföljer du mig?

TIGGAREN.

Hvi förföljer du mig? Saul!

DEN OKÄNDE (med en gest af fasa, går).

(Ackordet ur Sorgmarschen höres som förr.)

DAMEN (in).

Har Ni sett en resklädd herre gå förbi här?

TIGGAREN.

Ja, det var en stackare här nyss, som linkade framåt.

DAMEN.

Den jag söker haltar inte.

TIGGAREN.

Den här gjorde inte så heller, men han tycktes ha ådragit sig en höftsjuka som gjorde hans gång icke fullt så säker. Nej, jag skall icke vara elak! — Se der i vägsmutsen!

DAMEN.

Hvar?

TIGGAREN (pekar).

Der! Der ser Ni ett vagnspår, och utefter det ser Ni intrycket af en grof sko, som har trampat tungt . . .

DAMEN. (undersöker spåren).

Det är han! Ja, det är tunga steg . . . men skall jag kunna hinna honom?

TIGGAREN.

Följ spåret!

DAMEN (tar hans hand och kysser).

Tack min vän!

(Går.)

VID HAFVET.

Samma landskap som förr, men i vinterdrägt. Hafvet ligger blåsvart; i horizonten torna sig moln i form af jettehufven. I fjerran synas de tre hvita aftacklade masterna af ett förlist skepp. liknande tre hvita kors. Bordet och bänken under trädet stå qvar, men stolarne borta.

Snö på marken.

Man hör då och då en klockprick klämta.

DEN OKÄNDE (in från venster; stannar ett ögonblick och ser utåt hafvet derpå ut till höger bakom *stugan).*

DAMEN (in från venster; synes följa fotspåren i snön af Den Okände; ut till höger framför *stugan).*

DEN OKÄNDE (in från höger; går åt venster, upptäcker Damens spår; stannar ser tillbaka åt höger).

DAMEN (in, springer i hans famn, men störtar tillbaka).

DAMEN.

Du stöter mig tillbaka?

DEN OKÄNDE.

Nej! Men det syntes stå någon emellan oss!

DAMEN.

Det gör det nog också! — Men detta återseende!

DEN OKÄNDE.

Ja det har blifvit vinter, som du ser!

DAMEN.

Och jag känner hur kölden strålar ut från dig!

DEN OKÄNDE.

Jag blef nedisad derborta i bergen.

DAMEN.

Tror du aldrig det blir vår mer!

DEN OKÄNDE.

Inte för oss! Utdrifna ur lustgården ha vi endast att vandra bland stenar och tistel; och när vi skurit fötterna och stuckit händerna kommer behofvet att strö salt i såren — på hvarandra. Och så är den qvarnen i gång; och den stannar aldrig, ty vatten skall icke tryta.

DAMEN.

Det är nog så som du säger . . .

DEN OKÄNDE.

Ja, men jag vill icke ge vika för det oundvikliga; jag vill icke att vi slita sönder hvarandra, utan jag skall rista upp mig sjelf, gudarne till försoningsoffer; jag skall säga: det är min, skulden; det var jag som lärde dig lösa bojan; det var jag som lockade dig, och då får du skylla på mig, allt; handlingen sjelf och handlingens följder . . .

DAMEN.

Det kan du icke bära!

DEN OKÄNDE.

Jo, Det fins ögonblick då jag känner mig bära inom mig all verldens synd och sorg och smuts och skam; det gifves stunder då jag tror att sjelfva den dåliga handlingen, att brottet sjelf är ett ådömdt straff! — Vet du jag låg sjuk nyss i en feber, och bland annat, ja det hände så mycket, så drömde jag att jag såg ett krucifix utan den korsfäste; och när jag frågade Dominikanern — det var en Dominikaner der bland många andra — jo, jag frågade hvad det skulle betyda, och då svarade han: »du vill icke ha honom lidande för dig; så lid sjelf!» Och det är derför menniskorna ha blifvit så känsliga för egna lidanden!

DAMEN.

Och det är derför samvetena börja bli så tunga när ingen hjelper bära . . .

DEN OKÄNDE.

Är du der också?

DAMEN.

Icke der — men på väg dit!

DEN OKÄNDE.

Lägg din hand i min och låt oss vandra härifrån tillsammans.

DAMEN.

Hvart?

DEN OKÄNDE.

Tillbaka, samma väg vi kommit! Är du trött?

DAMEN.

Icke nu mera!

DEN OKÄNDE.

Jag har dignat flere gånger; men så råkade jag en besynnerlig tiggare . . . ja, du mins kanske honom, som skall vara lik mig; och han bad mig försöksvis tro godt om hans afsigter. Jag trodde — på försök; och . . .

DAMEN.

Och . . .

DEN OKÄNDE.

Så gick det mig väl! — Och se'n dess känner jag kraft att fortsätta . . .

DAMEN.

Fortsättom!

DEN OKÄNDE (vänd mot hafvet).

Ja, det mörknar och molnen hopa sig . . .

DAMEN.

Se icke på molnen . . .

DEN OKÄNDE.

Och derunder? Hvad är det?

DAMEN.

Det är bara ett sjunket skepp!

DEN OKÄNDE (hviskar).

Tre kors! — hvilket nytt Golgatha förestår oss nu?

DAMEN.

Men de äro hvita: det betyder godt!

DEN OKÄNDE.

Kan något godt hända oss mer?

DAMEN.

Ja, men icke strax.

DEN OKÄNDE.

Låt oss gå!

HOTELLRUMMET.

Som förut. Damen sitter och virkar bredvid Den Okände.

DAMEN.

Säg något!

DEN OKÄNDE.

Nej, jag har bara ledsamheter att säga sedan vi kommo i detta rum.

DAMEN.

Hvarför hade du ingen ro förrän du fick flytta in i detta förfärliga rum?

DEN OKÄNDE.

Jag vet inte! Det var det jag minst gerna önskat, och derför började jag längta hit för att få pinas.

DAMEN.

Och du har pinats . . .

DEN OKÄNDE.

Ja; jag hör inga sånger mer, ser intet skönt. Om dagen hör jag qvarnen gå och ser det stora panoramat som har vuxit ut till ett kosmorama, och om natten . . .

DAMEN.

Ja, hvarför skrek du i sömnen?

DEN OKÄNDE.

Jag hade en dröm . . .

DAMEN.

En riktig dröm . . .

DEN OKÄNDE.

Af en förfärande verklighet . . . men ser du nu bannet: jag har ett behof att berätta den, och för hvilken annan än för dig? Men för dig får jag inte, ty då rör jag vid dörren till det stängda rummet . . .

DAMEN.

Det förflutna . . .

DEN OKÄNDE.

Ja!

DAMEN (enkelt).

Det är allt något galet i att ha ett så'nt der lönnrum.

DEN OKÄNDE.

Det är nog det.

(Paus.)

DAMEN.

Berätta!

DEN OKÄNDE.

Jag fruktar jag måste! — Nåväl, jag drömde att jag såg — din förre man gift med — min förra hustru. Mina barn som så-lunda fått honom till sin far . . .

DAMEN.

Det har endast du kunnat finna på!

DEN OKÄNDE.

Om så vore; ack! — Men jag såg honom misshandla dem *(reser sig)*. Och när jag naturligtvis ströp honom . . . nej, jag kan inte mera . . . Men jag får ingen ro förrän jag förts fått visshet; och för att få det måste jag söka opp honom i hans eget hem!

DAMEN.

Dit har det kommit!

DEN OKÄNDE.

Det har länge dragit ditåt kanten, och nu fins ingen hejd . . . jag måste se honom!

DAMEN.

Men om han ej tar emot dig?

DEN OKÄNDE.

Jag söker mig in som patient och talar om min sjukdom . . .

DAMEN (förskrämd).

Tala inte om din sjukdom . . .

DEN OKÄNDE.

Jag förstår dig: du menar att han kunde finna sig föranlåten att qvarhålla mig som rubbad . . . ja, det får jag riskera . . . och jag har ett behof att riskera . . . allt, frihet, lif, välfärd! Jag behöfver en sinnesrörelse så stark att skakningen bringar upp mitt sjelf i dagen; jag längtar efter en tortyr som återställer jemvigten i förhållandet, så jag slipper gå som en skuldsatt. Alltså: ner i ormagropen och så fort som möjligt!

DAMEN.

Om jag kunde få följa dig . . .

DEN OKÄNDE.

Det behöfver du inte: mina qval skola nog räcka för båda!

DAMEN.

Då skall jag kalla dig min befriare, och den förbannelse som jag en gång uttalade öfver dig skall bli till välsignelse! — Ser du att det är vår igen?

DEN OKÄNDE.

Jag har sett det på den der julrosen som börjar vissna.

DAMEN.

Men känner du icke att det är vår i luften!

DEN OKÄNDE.

Jo, jag tycker att den der köldkänslan i bröstet börjar aftaga...

DAMEN.

Kanske varulfven kan bota dig fullständigt!

DEN OKÄNDE.

Få se! Kanske han icke är så farlig.

DAMEN.

Så grym som du är han bestämdt icke!

DEN OKÄNDE.

Men min dröm! Tänk...

DAMEN.

... om det bara var en dröm! — Men nu är mitt garn slut, och mitt onyttiga arbete också! Solkigt har det blifvit...

DEN OKÄNDE.

Men det kan tvättas!

DAMEN.

Eller färgas!

DEN OKÄNDE.

Rosenrödt!

DAMEN.

Nej aldrig!

DEN OKÄNDE.

Den liknar en handskriftsrulle . . .

DAMEN.

Med vår saga på . . .

DEN OKÄNDE.

I landsvägssmuts, tårar och blod . . .

DAMEN.

Ja sagan är snart slut! Gå och gör sista kapitlet!

DEN OKÄNDE.

Så råkas vi vid sjunde stationen! Der vi började!

Akt V.

1:o. Hos Läkaren.

2:o. I Gathörnet.

AKT V.

HOS LÄKAREN.

Dekorationen ungefär som förut. Men vedtrafven hälften mindre. Vid verandan stå på en bänk kirurgiska instrument knifvar, sågar, tänger etc.

LÄKAREN (är sysselsatt med att putsa sina instrument).

SYSTERN (ut från verandan).

Det är en patient som söker dig!

LÄKAREN.

Känner du honom?

SYSTERN.

Jag har icke sett honom, men här är hans kort.

LÄKAREN (läser på kortet).

Vet du . . . detta öfvergår allt hvad jag hittills varit med om . . .

SYSTERN.

Är det han?

LÄKAREN.

Det är han! Ehuru jag icke ringaktar courage, finner jag dock denna rättframhet cynisk, och känner den som en utmaning. Emellertid, låt honom komma hit!

SYSTERN.

Är det ditt allvar?

LÄKAREN.

Fullkomligt! Men om du vill, kan du ju konversera honom litet på ditt enkla rättframma sätt.

SYSTERN.

Det hade jag redan ämnat . . .

LÄKAREN.

Godt! Gör du grofarbetet så skall jag komma efter med fanérhyfveln.

SYSTERN.

Ja lita på mig; jag skall säga honom allt hvad ditt goda hjerta förbjuder dig att säga.

LÅKAREN.

Tyst du med det der hjertat, och skynda dig så att jag ej tappar humöret. Men stäng dörrarne!

SYSTERN (går).

LÅKAREN.

Hvad gör du borta vid soptunnan der igen, Caesar!

DÅREN (fram).

LÅKAREN.

Hör du Caesar, om din fiende kommer och lägger sitt hufvud i ditt knä; hvad gör du då?

DÅREN.

Jag skär af honom hufvet!

LÅKAREN.

Så har jag inte lärt dig!

DÅREN.

Nej, du har sagt att man skall lägga glödande kol på't; men det tycker jag är synd.

LÅKAREN.

Det tycker jag egentligen också, för det är grymmare och illistigare. — Kan du säga mig om inte det är bättre att hämnas lite, så blir den andre upprättad och känner sig liksom qvitt affären.

DÅREN.

Efter du förstår det der bättre än jag, hvarför frågar du mig då?

LÄKAREN.

Tyst du, jag talar inte till dig! — Alltså: tar vi hufvet af honóm och så: får vi se!

DÅREN.

Det beror på hur han uppför sig.

LÄKAREN.

Alldeles riktigt! — hur han uppför sig! — Tyst! — Gå undan!

DEN OKÄNDE (ut från verandan; upprörd men med en viss resignerad fattning).

Herr Doktor!

LÄKAREN.

Jaha!

DEN OKÄNDE.

Ni förvånas säkert att finna mig här . . .

LÄKAREN (allvarligt).

Jag hade för länge sedan upphört förvånas, men jag ser jag får börja igen.

DEN OKÄNDE.

Beviljar Ni ett enskildt samtal?

LÄKAREN.

I alla ämnen som kunna anses passande mellan uppfostrade personer! Är Ni sjuk?

DEN OKÄNDE (dröjande).

Ja!

LÄKAREN.

Hvarför kommer Ni just till mig?

DEN OKÄNDE.

Det borde Ni kunna gissa.

LÄKAREN.

Det vill jag inte! — Hvad har Ni för sjukdom?

DEN OKÄNDE (tvekande).

Sömnlöshet.

LÄKAREN.

Det är ingen sjukdom; det är ett symptom. Har Ni varit hos någon läkare förut?

DEN OKÄNDE.

Jag har legat sjuk på — en anstalt, i feber — — — Men det var en högst märkvärdig feber . . .

LÄKAREN.

Hvad var det för egendomligt med den?

DEN OKÄNDE.

Får jag framställa denna fråga: kan man gå uppe och yra?

LÄKAREN.

Ja, om man är galen, men endast då! —

DEN OKÄNDE (reser sig, och sätter sig igen)

LÄKAREN.

Hvad hette sjukhuset?

DEN OKÄNDE.

Det hetta: Den Goda Hjelpen.

LÄKAREN.

Det är intet sjukhus som heter så!

DEN OKÄNDE.

Är det ett kloster då?

LÄKAREN.

Nej, det är ett dårhus!

DEN OKÄNDE (reser sig).

LÄKAREN (reser sig; ropar).

Syster! Stäng porten åt gatan! Och lilla plankporten åt landsvägen! *(Till Den Okände.)* Var så god och sitt! — Jag måste stänga för strykare som svärma här omkring.

DEN OKÄNDE (lugnar sig).

Herr Doktor; en uppriktig fråga: anser Ni mig sinnessjuk?

LÄKAREN.

Man brukar icke få uppriktiga svar på den frågan, det vet Ni, och ingen som har den åkomman brukar tro hvad man säger. Det är derför Er alldeles likgiltigt hvad jag hyser för mening. — Finner Ni deremot sjelf Er själ vara sjuk, så sök en själasörjare.

DEN OKÄNDE.

Skulle Ni icke vilja för ett ögonblick åtaga Er den befattningen?

LÄKAREN.

Nej, jag saknar kallelsen.

DEN OKÄNDE.

Om — — —

LÄKAREN (afbryter).

Jag har för öfrigt inte tid, ty här rustas till bröllop i gården.

DEN OKÄNDE.

Min dröm . . .

LÄKAREN.

Jag trodde det skulle vara lugnande för Er att höra det jag tröstat mig, som det kallas; att det skulle glädja Er, rent af — det brukar vara så — men jag ser i dess ställe att Ert lidande ökas! — Der ligger något under! Nu måste jag leta mig fram . . . Hur kan det beröra Er oangenämt att jag gifter mig med en enka.

DEN OKÄNDE.

Med två barn?

LÄKAREN.

Låt se! låt se! — Der har jag det! Det var en infernalisk tanke, värdig Er! Hör nu, om det fans ett helvete, skulle Ni vara dess öfverste, ty Er uppfinningsförmåga i straffväg öfvergår mina djerfvaste kombinationer; och jag kallas ändock varulfven.

DEN OKÄNDE.

Det kan ju förefalla —

LÄKAREN (afbryter).

En lång tid bar jag hat till Er, som Ni kanske vet, derför att Ni genom en oförlåtlig handling bragte ett oförtjent dåligt rykte öfver mig, men när jag blef äldre och förståndigare insåg jag att om straffet den gången var orättvist, så förtjente jag det ändock för

andra streck som icke blefvo upptäckta, och Ni var ett barn som för öfrigt hade nog samvete att straffa sig sjelf, så den saken behöfver icke bekymra Er heller! Var det ärendet kanske?

DEN OKÄNDE.

Ja!

LÄKAREN.

Är Ni då nöjd om jag beviljar Er fritt aftåg?

DEN OKÄNDE (ser frågande ut).

LÄKAREN.

Eller trodde Ni kanske att jag ämnade inspärra Er; eller såga Er med instrumenten der? Döda Er, kanske! Man skulle ju döda sådana der stackare!

DEN OKÄNDE (ser på klockan).

LÄKAREN.

Ni hinner med båten.

DEN OKÄNDE.

Vill Ni räcka mig Er hand?

LÄKAREN.

Nej det kan jag inte! Det får jag inte! Hvad hjelper det för öfrigt om jag förlåter Er, när Ni inte har kraft att tillgc Er sjelf.

— Det fins ju saker som endast kunna hjelpas genom att göras ogjorda: detta är ohjelpligt!

DEN OKÄNDE.

»Den Goda Hjelpen».

LÄKAREN.

Den var inte så dålig! — Ni utmanade Ödet och Ni blef bruten; ingen skam i en god kamp. Jag gjorde så med, men som Ni ser har jag prutat på min vedtrafve; jag vill inte ha åskan inom hus och jag leker inte med ljungelden mer.

DEN OKÄNDE.

En station till — och jag är framme.

LÄKAREN.

Aldrig framme, Herre! — Farväl!

DEN OKÄNDE.

Farväl.

GATHÖRNET.

Som i första akten.

DEN OKÄNDE *(sitter på bänken under trädet och ritar i sanden).*

DAMEN *(in).*

Hvad gör du?

DEN OKÄNDE.

Jag skrifver i sanden; fortfarande.

DAMEN.

Hör du inga sånger komma?

DEN OKÄNDE *(pekar åt kyrkan).*

Jo, men derinnifrån! — Det är någon jag gjort orätt utan att veta det!

DAMEN.

Jag trodde att vandringen var nära sitt slut, då vi råkade komma hit tillbaka . . .

DEN OKÄNDE.

Der vi började . . . På gatan, mellan krogen, kyrkan — och postkontoret. Postkontoret! P, o, s, t . . . Hör du, lät jag icke ett rekommenderadt bref ligga ohemtadt der . . .

DAMEN.

Jo, och derför att det bara var elakheter . . .

DEN OKÄNDE.

Eller rättegångshandlingar. *(Slår sig för pannan.)* Der är det.

DAMEN.

Gå in, och tro att det är ett godt bref!

DEN OKÄNDE (ironiskt).

Godt?

DAMEN.

Tro det! inbilla dig det!

DEN OKÄNDE (går in på posten).

Jag vill försöka!

DAMEN (går och väntar på trottoaren).

DEN OKÄNDE (ut från posten med ett bref).

DAMEN.

Nåå?

DEN OKÄNDE.

Jag skäms! — Det var pengarne!

DAMEN.

Ser du! — Och alla dessa sorger, och alla dessa tårar — förgäfves . . .

DEN OKÄNDE.

Icke förgäfves! — Det ser elakt ut, det här spelet, men är det nog inte! Det var den Osynlige jag gjorde orätt när jag miss-kände . . .

DAMEN.

Tyst! inte så! Inte skylla!

DEN OKÄNDE.

Nej! Det var min egen dumhet, eller ondska . . . Jag ville icke vara lifvets dupe, och derför blef jag det! — Men elfvorna . . .

DAMEN.

Ha gjort utbytet! — Låt oss gå.

DEN OKÄNDE.

Ja, låt oss gå och gömma oss i bergen med vårt elände . . .

DAMEN.

Ja: bergen gömma! — Men först måste jag in och tända ett ljus åt min goda Sankt Elisabeth . . .

DEN OKÄNDE (nickar afböjande).

DAMEN.

Kom!

DEN OKÄNDE.

Nåja! jag kan ju alltid gå igenom; men stanna gör jag inte!

DAMEN.

Det vet du inte! — kom! — Derinne skall du höra nya sånger!

DEN OKÄNDE (går efter henne mot kyrkporten).

Kanske!

DAMEN.

Kom!

Ridå.

AUGUST STRINDBERG

TILL DAMASKUS

ANDRA DELEN

STOCKHOLM
C. & E. GERNANDTS FÖRLAGS AKTIEBOLAG

STOCKHOLM.
KÖERSNERS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1898.

PERSONER.

DEN OKÄNDE.

DAMEN.

MODREN.

FADREN.

CONFESSORN { TIGGAREN / DOMINIKANERN } samme person.

LÄKAREN.

CÆSAR.

M. fl.

INNEHÅLL.

Akt I.

Akt II.

Akt III.

Akt IV.

Akt I.

Utanför Stugan

AKT I.

UTANFÖR STUGAN.

Till höger en terass på hvilken boningshuset ligger. Nedanför löper landsvägen inåt fonden, som visar en tät barrskog med höjder hvilkas linier skära hvarandra. Till venster antydes flodstrand, utan att floden synes.

Boningshuset är hvitt med små fönster infattade i ramar af sandsten och försedda med galler. Väggen klädd med vinrankor och klängrosor. Utanför, uppe på terassen en brunn; utmed terassens kant pumpväxter som hänga nedöfver med stora gula blommor. Frukträd utmed landsvägen; och ett minneskors öfver en olyckshändelse.

Genom terassen går en trappa ner till landsvägen med blomkrukor på balustraden, nedanför trappan en bänk.

(Landsvägen löper in från höger i förgrunden och slingrar förbi terassen, hvilken skjuter fram som en udde, samt sträcker sig sedan inåt fonden.)

Fullt solsken från venster.

(Modren sitter på bänken nedanför trappan.
Dominikanern står framför henne.)

DOMINIKANERN.)*

Ni har låtit kalla mig i en för Eder vigtig familjeangelägenhet. Tala, min fru!

**) Samme person som Confessorn och Tiggaren.*

MODREN.

Herr Confessor; jag är en af lifvet hårdt pröfvad qvinna och vet icke hvar jag felat, då jag så drabbats af Försynens onåd.

DOMINIKANERN.

Det är en nåd att bli föremål för den Eviges pröfningar och triumfen väntar segraren!

MODREN.

Så har jag stundtals sagt mig, men det fins gränser för lidandet...

DOMINIKANERN.

Fins inga gränser! Lidandet är gränslöst, som nåden!

MODREN.

Först går min make ifrån mig för att resa med en annan qvinna.

DRMINIKANERN.

Låt honom resa: han skall komma igen, och på sina bara knän!

MODREN.

Så vet Ni, herr Confessor, att min enda dotter var gift, med en läkare. Denne man öfverger hon och kommer hitdragande med en fremling, hvilken hon föreställer som sin nye man.

DOMINIKANERN.

Det förstår jag inte: skilsmessa är icke tillåten inom vår kyrka.

MODREN.

Nej; men de reste öfver gränsen, der andra lagar gälla, och han, som är gammalkatolik fick en andlig att viga dem.

DOMINIKANERN.

Det är intet rätt äktenskap, och det kan icke upplösas efter som det aldrig existerat, men det kan förklaras ogiltigt: — Hvem är Er nuvarande svärson?

MODREN.

Uppriktigt sagt: om jag det visste! Ett vet jag, och det är nog för att göra eländet rågadt: han är en frånskild man och hans hustru och barn lefva, i half misère.

DOMINIKANERN.

Detta är ett svårt fall, men vi skola nog reda det också. Hvad har han för sig eljes?

MODREN.

Han är poet och skall vara berömd i sin hemort...

DOMINIKANERN.

Och gudlös, förstås?

MODREN.

Ja, han var det årminstone; men sedan det andra bröllopet fick han icke en glad dag mera: ödet, han kallade det, fick fatt i honom med hårda handen och hit drefs han af jernriset som en utblottad tiggare. Slag i slag råkade honom olyckan, så att jag rördes af medlidande just i samma stund han flydde härifrån. Irrande i skogarne föll han slutligen ute i markerna, upphämtades af barmhertiga menniskor och intogs på en asyl, der han låg sjuk i tre månader, utan att vi visste hvar han fans!

DOMINIKANERN.

Vänta nu: i ıjor intogs en man, under omständigheter Ni skildrat, i klostret »Goda Hjelpen», der jag just är confessor. Under det febern pågick, öppnade han sitt hjerta, och det fans knappt ett brott som han ej tog på sig. När han vaknade till besinning, mindes han intet, påstod han. För att pröfva njurarne, begagnade jag den hemliga apostoliska magt oss är förlänad och utkastade på försök det lilla bannet. När nemligen ett hemligt brott är begånget, läses Deuteronomions förbannelse öfver den misstänkte; är han oskyldig, går han oskadd ifrån saken, men träffas han, då sker såsom Paulus säger, att hans kropp lemnas att plågas af Satan, på det hans själ måtte bättra sig och varda räddad.

MODREN.

O Gud: Det är han!

DOMINIKANERN.

Det är densamme: Er svärson! Underliga äro försynens vägar — Men träffades han grundligt?

MODREN.

Ja, och så ... Han sof här om natten, men togs upp ur sömnen af en oförklarlig kraft som isade hans hjerta, sade han ...

DOMINIKANERN.

Och så fick han skräcksyner?

MODREN.

Ja!

DOMINIKANERN.

Och jagades af ängslans tankar, hvarom Job talar: »När jag tänkte: min säng skall trösta mig, så förskräcker Du mig med drömmar och gör mig förfärelse, att min själ önskar sig vara hängd och mina ben döden»! Detta är alldeles som det bör: Men fick han ögonen öppnade?

MODREN

Ja, men endast för att få synen förvänd. Ty då olyckorna hopade sig och han icke längre kunde förklara dem på naturlig väg, och då ingen läkare kunde bota honom, började han inse att han stred mot högre medvetna magter ...

DOMINIKANERN.

Som ville honom ondt, och derföre voro onda. Det är sakens vanliga gång... Och sedan?

MODREN.

Sedan fick han fatt i några böcker, som lärde honom att dessa onda magter kunde bekämpas.

DOMINIKANERN.

Jaså, han är der och tittar i det fördolda, som skall vara fördoldt! Nå: har han lyckats besvärja straffandarne?

MODREN.

Han påstår det; och synes ha återfått nattens lugn.

DOMINIKANERN.

Ja, han tror det; men ser Ni, fru, derför att han icke anammade kärleken till sanningen, skall Gud sända honom kraftig villfarelse, så att han skall tro lögnen.

MODREN.

Der må han stånda sitt kast, men han har ändrat min dotters sinne också. Hon var visserligen hvarken kall eller varm förut, men nu är hon på väg att bli ond!

DOMINIKANERN.

Hur lefva makarne tillsammans?

MODREN.

Halfva dagen som englar och andra halfva pina de hvarann som djeflar.

DOMINIKANERN.

Det är vägen: de skola plåga hvarandra fram till korset.

MODREN.

Såvida de ej gå ifrån hvarann.

DOMINIKANERN.

Redan!

MODREN.

De ha rest bort redan fyra gånger hvar, men kommit igen; det synes som de voro fastkedjade, och väl vore det, ty barnet är i antågande.

DOMINIKANERN.

Låt då barnet komma; de små bruka ha förning med sig som friskar upp unkna själar!

MODREN.

Om så vore! Men här synes ett nytt trätofrö spira. De tvista redan om barnets namn; de tvista om dess dop; och modren är redan svartsjuk på mannens barn i förra giftet, och han kan icke lofva att älska detta barnet så högt som de första, och modren vill ovilkorligen han skall lofva det. Ingen ända finnes på detta afgrundslif!

DOMINIKANERN.

Åhjo! Vänta bara! Har han inlåtit sig en gång med magterna, så ha vi fatt i honom, och våra böner, Fru, äro kraftigare än hans motstånd, och verka lika utomordentligt som hemlighetsfullt!

DEN OKÄNDE *(synes uppe på terassen. Han är klädd i en jagtrock och en engelsk-indisk sommarhatt. Har en alpstaf i handen).*

Ar det han, deruppe?

MODREN.

Det är min vuvarande svärson.

DOMINIKANERN.

Märkvärdigt lik den förre! — Men se nu på hur han beter sig... Han har icke märkt mig än, men han känner min närvaro på sig. *(Han gör korstecken i luften).* Se så orolig han blir... och nu stelnar han som en istapp... så der! Nu skall han skrika snart.

DEN OKÄNDE *(har tvärstannat och blifvit stående stel; tar sig åt hjertat; ropar).*

Hvem är dernere?

MODREN.

Det är jag!

DEN OKÄNDE.

Men Du är icke ensam!

MODREN.

Nej! Jag har sällskap!

DOMINIKANERN (gör korstecken).

Nu skall han tystna och fällas till marken som ett afhugget träd!

DEN OKÄNDE (sjunker ihop och fälles till marken).

DOMINIKANERN.

Nu går jag! ty om han fick se mig, bruste han. Men jag kommer snart tillbaka. Ni ser han är i goda händer! Farväl och haf frid!
(går).

DEN OKÄNDE (reser sig och stiger ned för trappan).

Hvem var här?

MODREN.

En vandrare! Sätt Dig, Du ser så blek ut.

DEN OKÄNDE.

Det var ett anfall af svindel...

MODREN.

Du har alltjemt nya namn, men säger icke mer för det. Sätt dig här på bänken!

DEN OKÄNDE.

Nej, jag tycker icke om att sitta der; det löper beständigt folk här förbi.

MODREN.

Och här har jag suttit sedan jag var barn och sett lifvet rinna förbi som floden dernere; här såg jag på landsvägen menniskobarn vandra lekande, schackrande, tiggande, svärjande, dansande. Jag älskar denna bänk och jag älskar floden dernere fastän han hvarje år gör oss förfång och gnager på vårt arfvegods. I våras tog han bort all slottermark så att vi måste sälja kreaturen. Egendomen har på de sista åren forlorat halfva sitt värde, och när nu sjösänkningen deruppe i bergen blir färdig och myren tappas ut i floden, kommer den att stiga så att den tar bort huset. Vi ha processat i tio år, förlorat i alla instanser och vi måste gå under: det är oundvikligt som ödet.

DEN OKÄNDE.

Ödet är icke oundvikligt!

MODREN.

Akta dig, om Du tror dig kunna bekämpa det!

DEN OKÄNDE.

Det är redan gjordt!

MODREN.

Ve, ve, är Du nu der igen! Du lär intet af Försynens tuktan.

DEN OKÄNDE.

Jo, att hata. Kan man älska det onda, det som gör ondt?

MODREN.

Jag är mycket olärd som Du vet, men jag läste i går i ett lexikon, att Eumeniderna betyder De välsinnade!

DEN OKÄNDE.

Det är sant; men det är lögn att de äro välvilliga. Jag känner bara en välsinnad Furie, och det är min!

MODREN.

Kallar Du Ingeborg Furie?

DEN OKÄNDE.

Ja, ty det är hon, och som sådan är hon stor. Hennes uppfinningsförmåga i att pina mig öfverträffar mina mest infernaliska påhitt, och om jag slipper lefvande ur hennes händer, så kommer jag så ren som guld ur elden.

MODREN.

Du har fått efter förtjenst. Du skulle skapa om henne efter ditt sinne, sade Du, och Du har lyckats!

DEN OKÄNDE.

Fullkomligt! — Men hvar är min Furie?

MODREN.

Hon gick utåt landsvägen för en stund sedan.

DEN OKÄNDE.

Ditåt? — Då går jag min undergång till mötes! *(Går inåt fonden).*

MODREN.

Du kan skämta ännu? Vänta Du!

(Modren ensam ett ögonblick tills Den Okände försvunnit. Derpå Damen in från höger. Hon är sommarklädd och bär postväskan samt brutna bref i handen.)

DAMEN.

Är Du allena, moder?

MODREN.

Jag blef just nu!

DAMEN.

Här är posten; och den är Jobs!

MODREN.

Öppnar Du hans bref?

DAMEN.

Jag öppnar alla hans bref, ty jag vill veta med hvem jag
enat mitt öde, och jag undertrycker alla meddelanden som kunna
oblåsa hans högmod. Med ett ord: jag isolerar honom, så att
ı får behålla elektriciteten, med fara att han spränges.

MODREN.

Så lärd Du blifvit!

DAMEN.

Ja; när han är så oklok att han anförtror mig nästan allt, så
r jag snart hans öde i min hand! Tänk Dig, han sysslar nu med
ktriciteten och påstår han skall tämja åskan, så att den skall ge
nom lyse, värme och drifkraft. Detta går ännu an, men jag ser
lag af ett bref att han korresponderar med guldmakare.

MODREN.

Skall han göra guld nu? Är denne man klok?

DAMEN.

Det är den stora frågan; den mindre är den, om han är en charlatan.

MODREN.

Misstänker Du honom?

DAMEN.

Jag tror denna person om allt ondt, och om allt godt, på samma dag.

MODREN.

Hvad mera nytt?

DAMEN.

Detta: min frånskilde man, hvars nya giftermålsplaner strandat, har blifvit grubblande, lemnat sin praktik och flackar omkring på landsvägarne.

MODREN.

Ve, ve! — Han var min svärson dock, och under en skroflig yta dolde sig ett godt hjerta.

DAMEN.

Ja: det var så! Och namnet varulfven jag gaf honom var endast i hans egenskap af min herre och man! Så länge jag visste honom lugn och på väg att trösta sig, hade jag frid; nu skall han spöka som det onda samvetet.

MODREN.

Har du samvete?

DAMEN.

Jag hade icke förr, men sedan jag genom läsningen af min mans skrifter fått upp ögonen, kan jag se skilnaden på godt och ondt!

MODREN.

Han hade förbjudit Dig läsa sina böcker, och följden af din olydnad hade han ej beräknat.

DAMEN.

Hvem kan beräkna alla en handlings följder?

MODREN.

Hvad mera ondt har du i väskan, Pandora?

DAMEN.

Det värsta! O! — Kan du tänka dig, mor, att hans frånskilda hustru står i begrepp att gifta om sig?

MODREN.

Men det bör ju lugna honom och dig?

DAMEN.

Åh, vet du ej att hans värsta dröm är att hans fru gifter om sig och att derigenom hans barn skola få styffar?

MODREN.

Kan han bära det, ensam, så vill jag fatta underliga tankar om honom!

DAMEN.

Tror Du han är så känslig? Säger han icke själf att en bildad gentleman i slutet af nittonde århundradet aldrig blir förbluffad!

MODREN.

Man säger så mycket; men när det gäller...

DAMEN.

Men i botten på Pandoras säck låg en gåfva som icke var en olycka! Se hit, moder! det är hans sexårige sons porträtt.

MODREN *(betraktar porträttet).*

Det är ett englabarn!

DAMEN.

Det är så skönt som bild och uttryck att man känner sig god när man betraktar det! — Säg, tror Du att mitt barn skall bli lika skönt! Säg, tror Du? -- Svara ja, eljes blir jag olycklig! Jag älskar redan denne lille person, men jag känner jag skulle kunna hata honom om mitt barn ej blef lika skönt! Ja, jag är redan svartsjuk!

MODREN.

Jag hyste den förhoppningen när Ni kommo hit från Er olyckliga bröllopsresa att det skulle ha stormat ut; men jag ser nu att det endast var inledningen till hvad som skall komma.

DAMEN.

Numera är äfven jag beredd på allt; och jag tror icke denna härfva kan redas; den måste klippas.

MODREN.

Men Du har ökat dina svårigheter med detta undertryckande af hans post...

DAMEN.

Förr, då jag gick fram mitt lif som en sömngångare, kunde jag reda allt bara med att blåsa på det; men sedan han väckt mina tankar, börjar jag vackla. *(Hon stoppar brefven i fickan.)* Der kommer han! Tyst nu!

MODREN.

En sak! Hvarför låter Du honom gå och spöka i din förre mans sommarkostym?

DAMEN.

Det roar mig att plåga honom och förnedra honom. Jag har inbillat honom att det är klädsamt, och att plaggen tillhört far. — När jag nu ser honom i varulfvens kläder, tycker jag att jag har båda två i mina klor.

MODREN.

Gud bevare oss hvad Du har blifvit elak!

DAMEN.

Det kanske var min uppgift, om jag nemligen hade en uppgift i denne mannens lif!

MODREN.

Jag önskar ibland att floden steg och toge oss bort allesammans under nattens sömn; och om han så spolade och tvättade i tusen år, kanske synden, hvarpå detta hus är bygdt, skulle kunna sköljas bort.

DAMEN.

Det är då sant att min farfar, notarien, rifvit till sig andras gods på orättfärdig väg? Man säger att denna gård är hopkommen af enkors och faderlösas arf, af ruinerades exekutioner, af dödas qvarlåtenskap, af tvistande paters mutor . . .

MODREN.

Tala icke vidare om det; de efterlefvandes tårar ha samlat sig till en sjö, och det är den, säger folket, som nu skall tappas ut och komma floden att skölja oss bort.

DAMEN.

Kan man icke på laglig väg hindra det! Fins det ingen rättvisa på jorden mer?

MODREN.

Icke på jorden; men i himlen, och det är den som nu skall dränka oss, barnen af missgerningsmännen.

(Går uppför trappan).

DAMEN.

Det är då icke nog med att man skall dras med sina egna tårar, man skall också ärfva andras.

DEN OKÄNDE (in).

Har du ropat på mig?

DAMEN.

Nej, jag bara lockade, utan att direkt längta efter dig.

DEN OKÄNDE.

Jag kände på mig att Du sysslade med mitt öde på ett för mig obehagligt sätt. Du har lärt mina konster snart.

DAMEN.

Och flera till.

DEN OKÄNDE.

Men jag ber Dig: rör ej vid mitt öde med klumpiga händer. Jag är Cain, ser Du, och står under magternas bann, men magterna tillåta inga dödliga att ingripa i deras hämdeverk. Ser Du att jag är märkt: *(lyfter hatten)*. Det märket betyder: *min* är hämden säger Herren.

DAMEN.

Trycker Dig hatten?

DEN OKÄNDE.

Nej, men han bränner! liksom rocken! Och vore det ej för att vara Dig till behag, skulle jag ha kastat alltsamman i floden. — Vet Du att när jag går omkring i bygden, kallar mig folket doktorn. Det är väl din man, varulfven, som menas. Och otur har jag. Frågar jag hvem som planteradt detta träd, så svarar man: det har Doktorn. Frågar jag hvem som eger den gröna fisksumpen, så svarar man: Det är Doktorns. Och när det icke är Doktorns, så är det Doktorinnans. Det är Du! Denna sammanblandning af min person med en annans gör mig vistelsen här olidlig; och jag skulle vilja resa...

DAMEN.

Har Du icke försökt sex gånger att lemna denna plats, men icke lyckats.

DEN OKÄNDE.

Jo, men den sjunde skall det lyckas!

DAMEN.

Försök!

DEN OKÄNDE.

Du säger detta med en ton som om du vore viss det skulle misslyckas.

DAMEN.

Jag är viss!

DEN OKÄNDE.

Plåga mig på ett annat sätt, kära Furie.

DAMEN.

Det kan jag också!...

DEN OKÄNDE.

På något nytt sätt. Försök att säga något elakt som inte 'den andra' sagt förut.

DAMEN.

'Den andra': det är din fru! Det är smakfullt att påminna om den andra...

DEN OKÄNDE.

Allt som lefver och rör sig, allt som är dödt och stelnadt, påminner om det förflutna...

DAMEN.

Tills den kommer som skall utplåna det mörka förgångna och bringa ljus med sig.

DEN OKÄNDE.

Du menar ditt barn som vi vänta!

DAMEN.

Vårt barn!

DEN OKÄNDE.

Älskar du det?

DAMEN.

Från och med i dag har jag börjat älska det!

DEN OKÄNDE.

I dag? Hvad har då händt? För fem månader sedan ville du gå till advokat och skiljas från mig derför att jag icke ville följa dig till en qvacksalvare och låta döda den ofödde.

DAMEN.

Det var då! Nu är det annat!

DEN OKÄNDE.

Nu? — *(Ser sig omkring, liksom vädrande.)* Nu? — Har posten kommit?

DAMEN.

Ännu är du listigare än jag, men snart skall lärjungen öfvergå mästaren.

DEN OKÄNDE.

Var der bref till mig?

DAMEN.

Nej!

DEN OKÄNDE.

Gif mig då korsbandet!

DAMEN.

Hur kunde du höra det?

DEN OKÄNDE.

Gif mig alltså korsbandet, efter som ditt samvete gör så fin ilnad på bref och korsband.

DAMEN (tar fram postväskan, som hon haft dold bakom bänken).

Se här!

DEN OKÄNDE (tar upp fotografien, betraktar den noga och stoppar den i bröstfickan).

DAMEN.

Hvad var det?

DEN OKÄNDE.

Det förflutna!

DAMEN.

Var det skönt?

DEN OKÄNDE.

Ja så skönt som aldrig det kommande kan bli.

DAMEN (mörknar).

Det skulle du icke ha sagt!

DEN OKÄNDE.

Nej, jag medger det; och det gör mig redan ondt...

DAMEN.

Kan du lida?

DEN OKÄNDE.

Numera dubbelt, ty jag känner när du lider. Och då jag i sjelfförsvar sårar dig, så är det jag som får sårfebern.

DAMEN.

Det vill säga: Du är vapenlös mot mig?

DEN OKÄNDE.

Ja; och ändå mer nu, då du är skyddad af det oskyldiga väsen, du bär under ditt hjerta.

DAMEN.

Det skall bli min hämnare.

DEN OKÄNDE.

Eller min!

DAMEN (med tårar i rösten).

Arma varelse: född i synd och skam, född till hämd, genom hat.

DEN OKÄNDE.

Det var längesedan jag hörde dessa tonfall i din röst.

DAMEN.

Åh ja!

DEN OKÄNDE.

Det var denna röst som en gång fångade mig, emedan den liknade en moders när hon talar till sitt barn!

DAMEN.

När du uttalar ordet moder, känner jag mig i stånd att endast tro dig om godt; men i nästa ögonblick tänker jag: det är bara ett nytt sätt att lura mig.

DEN OKÄNDE.

Hvad ondt har jag gjort dig egentligen?

DAMEN (villrådig).

DEN OKÄNDE.

Svara! hvad ondt har jag gjort dig?

DAMEN.

Jag vet inte.

DEN OKÄNDE.

Hitta på något! Säg så här: jag hatar dig, emedan jag icke kan lura dig.

DAMEN.

Kan jag inte? — Det är synd om dig!

DEN OKÄNDE.

Då har du något gift i klädningsfickan.

DAMEN.

Ja, det har jag!

DEN OKÄNDE.

Hvad kan det vara? — Hvem är det som kommer der borta på landsvägen?

DAMEN.

Det är förebudet!

DEN OKÄNDE.

Är det en riktig menniska eller ett spöke!

DAMEN.

Från det förflutna!

DEN OKÄNDE.

Han är klädd i frack och lagerkrans; men är barfota.

DAMEN.

Det är Cæsar.

DEN OKÄNDE (förvirrad).

Cæsar? Det var ju mitt öknamn i skolan.

DAMEN.

Ja; men det är äfven öknamnet på den dåren, som var inackorderad hos min... förre man; förlåt uttrycket.

DEN OKÄNDE.

Är Dåren lös?

DAMEN.

Det ser så ut!

CÆSAR (in från fonden: klädd i frack utan skjortkrage; lagerkrans på hufvet; barfota; bizarr för öfrigt).

Hvarför helsar du inte! — Du skall säga: ave Cæsar! ty nu är jag herren! Varulfven har nemligen blifvit rubbad, sedan Den Store drog af med hans fru, hvilken han sjelf snappat bort från hennes förste älskare, eller fästman, eller hvad det skall kallas.

DEN OKÄNDE (till Damen).

Det var stryknin för två fullvuxna! *(Till Cæsar:)* Hvar är din husbonde, eller slaf, eller dårläkare, eller fångvaktare, då?

CÆSAR.

Han kommer strax efter; men var inte rädd för honom; han umgås hvarken med gift eller knif. Deremot behöfver han bara visa sig, så springer allt lefvande för honom; träden fälla sina löf, och landsvägens damm löper i en hvirfvel framför honom som molnstoden för Israels barn...

DEN OKÄNDE.

Hör nu...

CÆSAR.

Tyst när jag talar... Och ibland tror han sig vara varulfven, och påstår att han vill äta upp ett litet barn som icke är födt och som egentligen är hans med den förstkommandes rätt...

(Drar sig utåt.)

DAMEN (till Den Okände).

Kan du besvärja den demonen?

DEN OKÄNDE.

Djeflar, som tåla solskenet, rår jag inte på!

DAMEN.

Du fällde ett öfverord härom morgonen, och som du får igen nu. Du sade: osynlige, som smyga om natten, och slåss i mörkret, illojalt; men kom om dagen, när solen skiner! Nu ha de kommit!

DEN OKÄNDE.

Och det gläder dig?

DAMEN.

Ja nästan!

DEN OKÄNDE.

Hvilken skada att jag icke kan glädjas, när du får dina hugg! — Låt oss sitta på bänken, de anklagades bänk — det kommer nog fler!

DAMEN.

Låt oss hellre gå!

DEN OKÄNDE.

Nej; jag vill se hur mycket jag tål; och för öfrigt, vid hvarje gisselslag känner jag hur en skuldpost strykes på min svarta tafla.

DAMEN.

Men jag kan icke mer; ser du, der kommer han sjelf! — Åh Gud; denne man, som jag en gång trott mig älska.

DEN OKÄNDE.

Trott? Ja, ty det är bara bländverk alltsammans, men det är icke bara! Gå du! jag skall ta det som en pligt att stanna ensam.

DAMEN *(går uppför trappan men hinner ej upp förrän Läkaren synes komma från fonden).*

LÄKAREN *(med långt, grått, hängande hår, klädd i en engelsk-indisk hatt och en jagtrock, alldeles lik Den Okändes; låtsas icke märka Den Okände; sätter sig på en sten på andra sidan landsvägen midt emot Den Okände på bänken. Tar af hatten och torkar svetten ur pannan).*

DEN OKÄNDE *(som blifvit otålig).*

Hvad önskas?

LÄKAREN.

Jag önskar endast se det hus, der en gång min lycka bodde, der *mina* rosor blommade...

DEN OKÄNDE.

En upplyst gentleman skulle för det ändamålets vinnande välja ett ögonblick, då husets nuvarande innevånare befunno sig på en liten resa till exempel, och detta borde han göra för sin egen skull för att icke synas löjlig.

LÄKAREN.

Löjlig? Jag undrar hvem som är löjligast af oss två?

DEN OKÄNDE.

För ögonblicket är det nog jag.

LÄKAREN.

Ja, men jag tror Ni är okunnig om hela vidden af Er ömklighet.

DEN OKÄNDE.

Hvad är det?

LÄKAREN.

Det är: att Ni vill ega det jag har egt.

DEN OKÄNDE.

Fortsätt bara!

LÄKAREN.

Har Ni märkt att vi äro lika klädda? — Godt! Vet Ni hvad det beror på? Jo derpå att Ni bär mina kläder som jag vid katastrofen glömde afhemta. Sådant, ser Ni, skulle en upplyst gentleman från slutet af nittonde århundradet ej utsätta sig för.

DEN OKÄNDE (kastar af sig hatt och rock).

Förbannade qvinnan!

LÄKAREN.

Håll till godo! Aflagda manskläder ha alltid varit fatala ända sedan Nessus-drägten i åminnelse. Gå nu in och kläd om Er, så skall jag sitta här och se på, och jag skall höra på när Ni gör upp den der affären på tu man hand med den förbannade qvinnan. — Glöm inte käppen!

DAMEN (har skyndat upp mot huset, men faller framför trappan).

DEN OKÄNDE (står handfallen).

LÄKAREN.

Käppen! Käppen!

DEN OKÄNDE.

Icke för qvinnans skull, men för barnets, ber jag om nåd!

LÄKAREN (vild).

Jaså, det är barn också! *Vårt* hus, *våra* rosor, *våra* kläder, sängkläderna inräknade, och *vårt* barn. Ni har mig inom Era dörrar, jag sitter vid Ert bord, ligger i Er säng; jag fins i Ert blod, i Era lungor, i Er hjerna; jag är öfverallt och Ni kan inte komma åt mig. När pendeln slår midnattstimman, så skall jag andas kallt på ditt hjerta så det skall stanna som ett utgånget ur; när du sitter i ditt arbete, skall jag komma med en vallmo, som du inte kan se, och

han skall söfva din tanke, förvirra ditt förstånd så du får se syner som icke du kan skilja från verkligheter; jag skall ligga som en sten på din väg så du snafvar; jag skall blifva törnet som stinger din hand när den vill plocka rosen; min själ skall spännas som ett spindelnät öfver din, och genom den qvinna du röfvat från mig, skall jag styra dig som en stut; ditt barn skall bli mitt och jag skall tala genom dess mun; i dess ögon skall du läsa mina blickar så att du skall stöta det bort som en fiende. Och nu farväl du lilla hus, och farväl du rosenkammare; der skall ingen lycka blomstra som jag behöfver afundas! *Går).*

(Den Okände har under tiden satt sig på bänken, der han svarslös åhört som en anklagad.)

Ridå.

Akt II.

1:o. Laboratoriet.

2:o. Rosenkammaren.

Akt II.

LABORATORIET.

En trädgårdspaviljong i rococostil; höga fönster. Midt på golfvet ett stort skrifbord med diverse kemiska och fysikaliska apparater. Två koppartrådar löpa ner från taket till ett elektroskop som står midt på bordet och är försedt med små ringklockor för att markera luftelektricitetens tension.

På ett bord till venster en stor gammaldags elektricermaskin med Glasskifva, messingskonduktörer, leydenbatteri; stolparne äro lakerade röda och svarta.

Till höger en stor gammalmodig öppen spis med trefötter, deglar, tänger, bälg o. s. v.

I fonden dörr ut till ett landskap: det är mulet och dunkelt, men då och då skiner ett rödt solsken in i rummet.

En brun kappa med pelerin och kapuchong hänger vid spisen; derbredvid står en kappsäck och en alpstaf.

Den Okände. Modren.

DEN OKÄNDE.

Hvar är . . . Ingeborg?

MODREN.

Det vet Du bättre!

DEN OKÄNDE.

Nåväl; hon är hos advokaten för att söka skilsmessa . . .

MODREN.

Hvarför?

DEN OKÄNDE.

Derför: Nej, det är så galet, att Du skulle tro mig ljuga.

MODREN.

Säg!

DEN OKÄNDE.

Jo, hon vill skiljas, derför att jag underlät att piska opp den sinnessjuka mannen. Hon säger att det var fegt . . .

MODREN.

Det tror jag inte.

DEN OKÄNDE.

Nej, ser du det! — Du tror endast hvad som behagar Dig; det andra är lögn. — Nå finner Du det förenligt med dina intressen at tro; det hon stulit bref från mig?

MODREN.

Det vet jag inte.

DEN OKÄNDE.

Det var inte frågan om Du visste, utan om Du trodde?

MODREN *(afbryter).*

Hvad är det Du har för Dig här?

DEN OKÄNDE.

Det är försök rörande luftelektriciteten.

MODREN.

Och det är åskledaren Du fört in på skrifbordet!

DEN OKÄNDE.

Ja: men det har ingen fara, ty det ringer i klockorna när det börjar bli oro i luften.

MODREN.

Detta är hädelse och svart magi: Akta Dig! — Och hvad gör Du i spisen der?

DEN OKÄNDE.

Det är guldmakeriet.

MODREN.

Tror Du på det?

DEN OKÄNDE.

Du förutsätter att jag är en charlatan? Det må jag icke förtänka Dig, men var icke för snabb att döma; jag kan ha beedigadt intyg om analysen när som helst.

MODREN.

Detta må vara hvad det är, men hvad ämnar Du företaga om Ingeborg ej kommer igen.

DEN OKÄNDE.

Ännu en gång kommer hon igen, men framdeles, när barnet anländt, kanske hon lossnar . . .

MODREN.

Du är så säker.

DEN OKÄNDE.

Som jag sade: ännu är jag säker . . . det känner man så länge bandet håller, men när det brustit, då känner man det också så obehagligt tydligt.

MODREN.

Men när ni lösgjorts från hvarandra kanske ni båda äro bundna vid barnet; Sådant vet man icke förut.

DEN OKÄNDE.

Deremot har jag garanterat mig genom ett stort intresse som skall fylla mitt lifs tomhet.

MODREN.

Guldet, menar Du, och äran!

DEN OKÄNDE.

Just så! för en man de varaktigaste af alla illusioner.

MODREN.

Du bygger ännu på illusioner?

DEN OKÄNDE.

Hvarpå skulle jag eljes bygga, då alltsammans är illusion? —

MODREN.

När Du vaknar ur den drömmen en gång skall Du se en verklighet som Du aldrig kunnat drömma om.

DEN OKÄNDE.

Då väntar jag till dess.

MODREN.

Vänta Du! — Nu går jag och stänger fönsterna, innan åskan bryter lös.

DEN OKÄNDE *(går mot fonden).*

Det skall bli intressant.
(Ett valdhorn höres i fjerran.)
Hvem är det som blåser igen?

MODREN.

Det vet ingen, men det varslar icke godt.
(Går.)

DEN OKÄNDE *(rustar med elektroskopet och så att han vänder ryggen mot det öppna fönsret, derpå tar han en bok och läser högt:)*

»När Adams jetteslägt förökat sig så att de ansågo sig nog talrika att våga en storm mot de öfre, började de bygga ett torn som skulle räcka upp i himlen. Då grepos de öfre af fruktan, och för att skydda sig sprängde de sammangaddningen genom att förvirra deras tungor samt med deras förstånd så, att hvar två menniskor råkades, kunde de icke förstå hvarann äfven der de talade samma språk. Sedan dess herrska de öfre genom tvedrägt: Söndra och herska. Och tvedrägten underhålles genom inbillningar om att sanningen är funnen, men när någon af profeterna blir trodd, så är det en lögnprofet. Råkar deremot någon dödlig utforska de öfres hemlighet, så tror ingen honom, och han blir slagen med vansinne att ingen skall tro honom. De dödlige äro sedan dess mer eller mindre rubbade, och de som anses vise, mest, och dårarne äro de ende kloke; ty de se, höra, känna det osynliga, det ohörbara, det okända, men kunna aldrig bibringa andra sina erfarenheter». — Så säger Sohar, den visaste af alla vishetens böcker som derför ingen menniska tror på.

Jag skall icke bygga något Babels torn, men jag skall locka krafterna in i min råttfälla, och sedan skall jag skicka dem ner till de nedre, de underjordiske att neutraliseras. Det är de öfre Schedim som ställt sig emellan de dödlige och Herren Zebaoth, och derför har glädje, frid och lycka försvunnit från jorden.

DAMEN (in, utom sig, kastar sig ner för den okände, lägger sina armar om hans fötter och sitt hufvud på golfvet).

Hjelp mig! Hjelp! Och förlåt!

DEN OKÄNDE.

Stig upp! i Herrans namn! Stig upp! Icke så! Hvad har händt?

DAMEN.

Ack! jag har handlat dåraktigt i min vrede och jag är fast i mina garn!

DEN OKÄNDE (lyfter henne upp).

Stig upp, oförståndiga barn; och säg hvad det handlar om!

DAMEN.

Jag for till allmänna åklagaren och ...

DEN OKÄNDE.

... begärde skilsmessa:

DAMEN.

... det var nog min afsigt, men när jag kom fram, angaf jag varulfven för hemgång och mordförsök ...

DEN OKÄNDE.

Ja, men han gjorde ingendera ...

DAMEN.

Nej, men jag angaf honom för det... Och medan jag står der, kommer han sjelf, och tar ut stämning på mig för falsk angifvelse. Så for jag till advokaten och han sade, att jag kan vänta mig minst en månads fängelse... Tänk mitt barn skall födas i ett fängelse. Hur skall jag komma ifrån detta? Hjelp mig! Du kan hjelpa mig! Säg, säg!

DEN OKÄNDE.

Jag kan hjelpa Dig! Men hämnas icke sedan på mig, derför att jag hjelpt Dig.

DAMEN.

Hvad Du misskänner mig! Men skynda och säg!

DEN OKÄNDE.

Jo, vi ska skylla på mig; och säga att jag skickade Dig!

DAMEN.

Tänk hvad du är snäll ändå. — Och nu är jag alldeles ifrån hela saken?

DEN OKÄNDE.

Torka tårarne barn och var obekymrad; men upplys mig om något som ej hör hit. Är det Du som lagt fram denna portemonnä?

DAMEN (förlägen).

DEN OKÄNDE.

Säg ut Du!

DAMEN.

Har det också varit före?

DEN OKÄNDE.

Ja, den andra ville på det sättet utröna om jag stal. Förra gången det hände, så gret jag, emedan jag var ett barn ännu.

DAMEN.

Åh nej!

DEN OKÄNDE.

Du är verkligen för ögonblicket den uslaste menniska jag vet.

DAMEN.

Och derför älskar Du mig?

DEN OKÄNDE.

Nej, icke derför: — Du har stulit bref också? Svar: ja! Och derför vill Du ha mig till tjuf, med portemonnä'en,

DAMEN.

Hvad har Du på bordet der?

DEN OKÄNDE.

Det är åskan.
(Det blixtrar, men utan dunder).

DAMEN.

Du är inte rädd!

DEN OKÄNDE.

Jo, ibland, men icke för det som Du fruktar.

LÄKARENS *(ansigte synes i fönstret med vanställda drag).*

DAMEN.

Är det en katt i rummet; det känns så oroligt.

DEN OKÄNDE.

Nej, det tror jag inte! men jag har också en förnimmelse af att någon är härinne.

DAMEN *(vänder sig om och får se ansigtet, skriker och störtar mot Den Okände för att söka skydd).*

O, det är han!

DEN OKÄNDE.

Hvar? Hvem?
(Läkarens ansigte försvinner.)

DAMEN.

Der, i fönstret! Han!

DEN OKÄNDE.

Jag ser ingen; Du har misstagit Dig!

DAMEN.

Nej, jag såg honom! Varulfven! Kan man inte döda honom?

DEN OKÄNDE.

Jo, det kunde man nog, men det hjelper inte, ty han har en odödlig själ, som är bunden vid din.

DAMEN.

Om man hade vetat det förut.

DEN OKÄNDE.

Det står visst i katekesen!

DAMEN.

Låt oss dö, då!

DEN OKÄNDE.

Det var en gång min religion, men när jag nu icke längre tror att döden är slutet, så återstår bara att hålla ut — och kämpa! och lida!

DAMEN.

Hur länge skola vi lida?

DEN OKÄNDE.

Så länge han lider och vårt samvete piskar oss.

DAMEN.

Låt oss söka försvara oss inför samvetet; låt oss finna ursäkter för vår lättsinniga handling; låt oss uppleta hans fel . . .

DEN OKÄNDE.

Försök!

DAMEN.

Det må Du säga! Sedan jag vet honom olycklig, ser jag endast förtjenster, och Du förlorar på jemförelsen.

DEN OKÄNDE.

Se så vist det är inrättadt! Och hans lidande helgar honom, men gör mig afskyvärd och löjlig. Detta är att stå inför det ohjelpliga! Vi ha mördat en själ, och vi äro mördare.

DAMEN.

Hvems är felet?

DEN OKÄNDE.

Dens, som styr menniskors öden så galet!
(Det blixtrar; det elektriska klockspelet ringer.)

DAMEN.

Jesus Maria! Hvad är det?

DEN OKÄNDE.

Det var svar på tal.

DAMEN.

Har Du åskledaren inne i rummet?

DEN OKÄNDE.

Baalspresten vill locka ljungelden från himlen . . .

DAMEN.

Nu är jag rädd, rädd för Dig . . . fruktansvärde . . .

DEN OKÄNDE.

Nå! Ser Du! —

DAMEN.

Hvem är Du som vågar trotsa himlen, och leka med menniskors öden?

DEN OKÄNDE.

Stig upp och samla ditt förstånd! — Hör mig, tro mig och gif mig den aktning jag förtjenar, så skall jag lyfta Dig och mig högt öfver detta grodträsk der vi gått ner oss! Jag skall blåsa på

ditt sjuka samvete så det skall läkas som ett sår. Hvem jag är? Jag är den som gjort det ingen gjort förr; jag är den som skall störta den gyllene kalfven och kullslå månglarenas vexelbord; jag har jordens öde i min degel, och om åtta dagar är den rikaste af de rike fattig; den falske värdemätaren guldet har upphört herrska, alla äro lika fattiga och menniskornas barn skola krypa irrande som myrorna när stacken är raserad!

DAMEN.

Hvad äro vi hjelpta med det?

DEN OKÄNDE.

Tror Du jag gjorde guldet för att rikta oss och de andra; nej för att ödelägga hela verldsordningen, för att förstöra, ser Du! Jag är förstöraren, upplösaren, verldsbrännaren, och när allt ligger i aska, då skall jag ströfva hungrande bland grushögarne och fröjdas vid tanken: detta har jag gjort, jag, som skrifvit sista bladet i verldshistorien, hvilken dermed kan anses vara afslutad.

DOMINIKANERNS (ansigte synes i öppna fönstret obemärkt af de innevarande).

DAMEN.

Detta var innersta meningen i din sista bok, som alltså icke var en dikt!

DEN OKÄNDE.

Ja: Men för att kunna göra detta, måste jag fördubbla min person med en annans, som kunde i sig upptaga allt det som binder

min ande . . . Så att min själ återfinge sin rena eldsluft hvarmed den kunde stiga mot æthern, nå förbi herraväldena och hinna tronen för att vid den Eviges fot nedlägga menniskornas klagomål . . .

DOMINIKANERN (gör ett korstecken i luften och försvinner).

DEN OKÄNDE.

Hvem är här? Hvem är den fruktansvärde som förföljer mig och slår min tanke lam? — Såg Du någon?

DAMEN.

Nej, jag såg ingen!

DEN OKÄNDE.

Men jag känner honom. *(Tar sig åt hjertat.)* — Hör Du; hör Du, i fjerran, långt, långt borta, man läser en rosenkrans, hör Du?

DAMEN.

Ja, jag hör; men det är ingen englahelsning: det är Deuteronomions förbannelse. Ve oss!

DEN OKÄNDE.

Då är det i klostret Den Goda Hjelpen . . .

DAMEN.

Ve! ve!

DEN OKÄNDE.

Älskade! Hvad är det!

DAMEN.

Säg om det ordet! Älskade!

DEN OKÄNDE.

Du är sjuk?

DAMEN.

Nej, men jag lider; och jag fröjdas! på samma gång. Gå, och bed min moder reda min säng! — Men välsigna mig först!

DEN OKÄNDE.

Skall jag . . .

DAMEN.

Säg, att Du förlåter mig: jag kan ju dö om den lilla tar mitt lif med sig! Säg att Du älskar mig!

DEN OKÄNDE.

Tänk, att jag icke kan få det ordet öfver mina läppar!

DAMEN.

Då älskar Du mig icke?

DEN OKÄNDE.

När Du säger det, förefaller det mig så! Det är förfärligt, men jag tror att jag hatar Dig!

DAMEN.

Gif mig din hand som man ger den åt en nödställd åtminstone!

DEN OKÄNDE.

Jag vill, men jag kan icke; det är någon i mig som gläds åt ditt lidande; men det är icke jag! Ty jag skulle vilja bära Dig på mina armar och lida dina qval, men jag får icke! jag kan icke!

DAMEN.

Hård som sten!

DEN OKÄNDE (med återhållen rörelse).

Kanske inte! Kanske inte!

DAMEN.

Kom till mig!

DEN OKÄNDE.

Jag kan icke röra mig. — Det är som om någon tagit min själ i besittning, och jag skulle vilja mörda mig för att få lifvet ur den andra.

DAMEN.

Tänk på ditt barn med glädje . . .

DEN OKÄNDE.

Det kan jag icke heller, ty det kommer att binda mig vid jorden!

DAMEN.

Ha vi felat, så äro vi straffade! Himmel, är det icke nog snart!

DEN OKÄNDE.

Icke snart; men väl en gång!

DAMEN (sjunker ner).

O, hjelp mig! Barmhertighet; jag förgås!

DEN OKÄNDE (räcker henne handen såsom löst ur en stelkramp).

DAMEN (kysser hans hand).

DEN OKÄNDE (lyfter henne upp och leder henne mot dörren).

ROSENKAMMAREN.

(Se: Till Damaskus I.)

Ett rum med rosafärgade väggar; små fönster med jerngaller och med krukväxter. Gardiner rosaröda; möblerna i hvitt och rosa.

I fonden dörr ut till en hvit sängkammare; när dörren öppnas ser man en stor säng med tak, och hvita omhängen.

Till höger dörr utåt.

Till venster spis med koleld. Framför elden ett badkar öfverhöljdt med en hvit duk; en vagga i hvitt, rosa och ljust blått.

Små barnkläder utbredda här och der. En grön klädning hänger på väggen till höger.

Fyra barmhertighetssystrar på knä vända mot fonddörren. (Drägt Augustinernunnornas svart- och hvita.) Barnmorskan, svartklädd vid elden. Amman i Bretagnisk folkdrägt, svart och hvit.

Modren står lyssnande vid fonddörren.

Den okände (sitter i en stol till höger och läser i en bok.)

Bredvid honom hänger en hatt och en brun kappa med pellerin och kapuchong, på golfvet en liten kappsäck.

BARMHERTIGHETSSYSTRARNE (psalmodiera: de andra, utom Den Okände instämmer då och då).

Salve, Regina, mater misericordiæ;
Vita dulcedo, et spes nostra, salve.
Ad te clamamus, exules filii Evæ:

Ad te suspiramus gementes et flentes
In hac lacrymarum valla.

DEN OKÄNDE (reser sig; går emot Modren).

MODREN.

Blif der Du är! — En menniska föds, en annan dör; allt är Dig likgiltigt.

DEN OKÄNDE.

Hvem vet! — När jag vill komma in, får jag inte, och när jag inte vill, så skall jag. Nu önskar jag komma in.

MODREN.

Hon vill icke se Dig; och för öfrigt är din härvaro öfverflödig. Nu är barnet hufvudpersonen.

DEN OKÄNDE.

För Er, ja, men jag fortfar vara hufvudpersonen för mig.

MODREN.

Läkaren har förbjudit hvem det vara må att träda in, ty det är fara för lifvet.

DEN OKÄNDE.

Hvilken läkare?

MODREN.

Nu äro dina tankar der igen!

DEN OKÄNDE.

Ja, och Du har ledt dem dit! För en timme sedan lät Du mig förstå att barnet ej kunde vara mitt! Dermed gjorde Du din dotter till sköka, men det betyder för Dig intet blott Du fick stöta mig i hjertat! Du är näst den uslaste menniska jag känner!

MODREN (till systrarne).

Systrar! Bedjen för den olycklige.

DEN OKÄNDE.

Lemna plats så jag får komma in, för sista gången — gå undan.

MODREN.

Lemna Du detta rum och detta hus.

DEN OKÄNDE.

Om jag skulle göra som Du säger, så vore Du om tio minuter färdig skicka länsman efter mig, såsom hafvande förlupit hustru och barn!

MODREN.

Det skulle då endast vara för att sätta in Dig på asylen, Du känner.

PIGAN (in från fonden).

Frun ber herrn om en tjenst!

DEN OKÄNDE.

Tala!

PIGAN.

Jo, det skall ligga ett bref i fruns klädning, som hänger här i rummet.

DEN OKÄNDE (ser sig om; märker den gröna klädningen; nalkas och upptager ett bref ur fickan).

Detta bref är adresseradt till mig, öppnadt för två dagar sedan: alltså tillgripet! Det är vackert!

MODREN.

Du får förlåta en sjuk menniska, som är din hustru!

DEN OKÄNDE.

Hon var icke sjuk för två dagar sen!

MODREN.

Nej, men nu är hon det!

DEN OKÄNDE.

Men icke för två dagar sen! — *(Läser i brefvet.)* — Nu förlåter jag i alla fall, med segrarens ädelmod!

MODREN.

Segrarens?

DEN OKÄNDE.

Ja! Jag har gjort det ingen före mig gjort.

MODREN.

Det är guldet . . .

DEN OKÄNDE.

Här är intyget från den största auktoriteten som lefver; och nu går jag för att möta honom personligen.

MODREN.

Nu går Du!

DEN OKÄNDE.

På din befallning!

PIGAN.

Frun ber att herrn kommer in!

MODREN.

Hör Du!

DEN OKÄNDE.

Nej, nu vill jag inte! Du har gjort min hustru, din dotter, till sköka, och Du har döpt mitt ofödda barn till frillobarn. Behåll dem!

Du har mördat min ära här; återstår mig endast att upprätta den annorstädes!

MODREN.

Du kan icke förlåta!

DEN OKÄNDE.

Jo, jag förlåter Er — och går!

(Tar på den bruna kappan och hatten; fattar kappsäcken och käppen.)

Ty om jag stannade, skulle jag snart bli sämre än jag är. Det oskyldiga väsen som skulle komma och förädla det skefva förhållandet har Du orenat i moderlifvet, och det skall bli ett trätofrö, en straffare och en hämnare. Hvarför skulle jag då stanna här för att låta rifva mig i stycken!

MODREN.

För dig fins inga pligter.

DEN OKÄNDE.

Jo, och den första: att skydda min person från total undergång. Farväl!

Akt III.

1:o. Krogen-Banketten.
2:o. Fängelset.
3:o. Rosenkammaren.

AKT III.

KROGEN-BANKETTEN.

En festsal. Långa bord dukade med blommor, kandelabrar; fat med påfoglar, fasaner i fjädrarne; vildsvinshufvud, hela humrar, ostron, laxar, sparrisknippor, meloner, drufvor.

Musikläktare med åtta musikanter i fondens högra hörn.

Vid hedersbordet: Den Okände i frackdrägt; invid honom en civiluniform med ordnar; en professorsfrack med orden; eljest svarta frackar med band, mer eller mindre lysande.

Vid andra bordet i ordningen några frackar bland svarta bonjourer

Vid tredje bordet snygga hvardagsdrägter.

Vid fjerde bordet fläckiga och trasiga figurer med besynnerligt utseende. Borden äro så dukade att första står längst till venster och fjerde längst till höger, hvarigenom de vid fjerde bordet bli osynliga för Den Okände. Vid fjerde bordet sitta längst ner åt rampen Läkaren och Cæsar sluskigt klädda.

Man är nu vid desserten och guldpokaler stå framför gästerna.

Musiken spelar pianissimo midt i Mendelssohns sorgmarsch.

Gästerna småprata med hvarandra.

LÄKAREN (till Cæsar).

Stämningen är något tryckt och desserten kom för tidigt!

CÆSAR.

Och det hela förefaller något humbugsartadt . . . i parenthes; inte har han gjort guld; det är väl lögn, som allting annat.

LÄKAREN.

Inte vet jag, men det påstås; och i våra upplysta tider kan man vänta sig hvad som helst.

CÆSAR.

Det sitter en professor vid hedersbordet och den skall väl vara auktoritet; men hvad är han professor i för slag?

LÄKAREN.

Inte vet jag, men det bör väl vara metallurgi och använd kemi.

CÆSAR.

Kan Du se hvad det är för en orden han har?

LÄKAREN.

Nej, jag känner inte den orden; den är väl nån utländsk skitorden.

CÆSAR.

Nå, på en sån här subskriberad festin så är ju sällskapet alltid något blandadt.

LÄKAREN.

Hm!

CÆSAR.

Du menar att vi ... hm ... ja så fint klädda äro vi icke, men hvad intelligensen beträffar ...

LÄKAREN.

Hör Du Cæsar, Du som är dårhjushjon hos mig, bör undvika så mycket Du kan, att tala om intelligens!

CÆSAR.

Det var det oförsyntaste jag hört på länge! Vet Du inte din fåne, att jag är tillsatt att bevaka Dig sedan Du mist förståndet ...

PROFESSORN *(knackar i pokalen).*

Mina herrar!

CÆSAR.

Hör!

PROFESSORN.

Mina herrar! — Då vårt lilla samhälle i dag hedrats af den store mans närvaro som vi fira som hedersgäst, och då styrelsen ...

CÆSAR *(till Läkaren).*

Det är regeringen! Du!

PROFESSORN.

... då styrelsen utsåg mig till tolk för de känslor som besjälade densamma, befann jag mig först villrådig om jag skulle åtaga mig det hedrande uppdraget. Men då jag jemförde min egen oförmåga med andres, fann jag att ingenderap arten egentligen förlorade på jemförelsen.

RÖSTER.

Bravo!

PROFESSORN.

Mina herrar! De stora uppfinningarnes århundrade går till ända med den största af alla uppfinningar — anad af Pythagoreerna, förberedd af Albertus och Paracelsus, utförd af vår hedersgäst. Tillåt mig att ge det svaga uttrycket af vår beundran åt det stora århundradets största man. Af samhället lagern! —

(Han lägger en lagerkrans på Den Okändes hufvud.)

Af styrelsen — detta!

(Han hänger ett lysande ordenstecken om Den Okändes hals.)

Mine herrar, ett lefve för Den Store Guldmakaren!

ALLA *(utom Den Okände).*

Lefve! *(Musiken blåser ackorderna ur sorgmarschen.)*

(Under senare delen af talet hafva tjenare utbytt guldpokalerna mot mörka bleckbägare! och börja nu bära ut påfoglar fasaner, m. m.)
(Musiken spelar sakta, allmänt samtal.)

CÆSAR.

Hör nu, skulle vi inte få smaka på det der innan det bärs ut.

LÄKAREN.

Det tycks vara humbug alltihop, utom guldmakeriet.

DEN OKÄNDE (knackar).

Mina herrar! Det har alltid utgjort min stolthet att icke ha varit lätt att dupera . . .

CÆSAR.

Hör!

DEN OKÄNDE.

. . . och icke lätt att hänföra, men den uppriktighet som Eder storartade hyllning andats, har rört mig, när *jag* säger rört mig, så menar jag det!

CÆSAR.

Bravo!

DEN OKÄNDE.

Det fins ju tviflare, och det gifs ögonblick i hvarje menniskas lif då tviflet smyger sig på äfven den starkaste. Jag vill erkänna det, äfven jag har hyst tvifvel, men efter att ha varit föremål för denna uppriktiga och af hjertat gående hyllning, då jag bevittnat denna kungliga fest, ty den *är* kunglig, och då slutligen regeringen sjelf . . .

EN RÖST.

Styrelsen! Styrelsen.

DEN OKÄNDE.

— Styrelsen, om man så vill, sjelf gifvit ett lysande erkännande åt min obetydliga förtjenst som endast framtiden kan bedöma, så tviflar jag icke längre, utan jag *tror!* *(Civiluniformen smyger ut.)* Ja, mina herrar, detta är det största och skönaste ögonblick i mitt lif, ty det har återgifvit mig det dyrbaraste menniskan eger: tron på sig sjelf.

CÆSAR.

Storartadt! Bravo!

DEN OKÄNDE.

Min tack! Er skål!

PROFESSORN *(reser sig; Alla resa sig och blandas).*

(Musikanterna aflägsna sig till en del, så att endast två bli qvar.)

EN GÄST *(till Den Okände).*

Särdeles angenämt, Särdeles!

DEN OKÄNDE.

Utmärkt! *(alla frackklädda smyga ut.)*

FADREN *(en gammal sprättig herre med enkellorgnett och militärisk hållning går fram till Läkaren och helsar).*

Nej, se god dag, är Du här?

LÄKAREN.

Ja, svärfar, jag är här och öfverallt der *han* är.

FADREN.

Du får inte kalla mig svärfar så här sent, och för öfrigt är jag ju *hans* nu.

LÄKAREN.

Känner han Dig?

FADREN.

Nej, han har inte haft den äran och jag ber få behålla mitt incognito. Är det sant han har gjort guld?

LÄKAREN.

Det påstås; men säkert är att han lupit från sin hustru under det hon låg i barnsäng.

FADREN.

Det vill säga: jag kan vänta mig en svärson till snart? Ja gossar, det är inte vackert, det här, och detta osäkerhetstillstånd inger mig afsmak för att vara svärfar. Jaja, jag har ju ingenting att säga . . . förstås, efter som . . .

(Borden äro nu afdukade; dukar och kandelabrar borttagna; så att borden af bräder och bockar stå nakna. En stor stenskål är inburen och stenmuggar af simplaste facon äro framstälda på hedersbordet.)

CÆSAR (knackar; sluskarne intaga heder-bordet invid Den Okände; Fadren sätter sig gränsle på en stol och stirrar på Den Okände).

Mina herrar!

Denna fest har blifvit kallad kunglig, icke som om välfägnaden varit så kunglig, tvertom, den har varit miserabel, men den man vi firat är en kung, en kung i Andens verld: det förstår endast jag bedöma . . .

EN SLUSK.

Hihihi!

CÆSAR.

Tyst slusk! — men han är mer än en kung, ty han är en folkets man, småfolkets, de förtrycktes vän, de dårars förmyndare, de narrars glädjebringare. Om han gjort guld, det vill jag inte veta, det bryr jag mig inte om, och jag tror det knappt . . .

(Sorl. Två poliser inträda och sätta sig vid dörren; musikanterna komma ner och sätta sig vid bord.)

men antaget han gjort det, så har han löst alla frågor som tidningspressen förgäfves sökt knäcka under de sista femtio åren. Men detta är blott ett antagande . . .

DEN OKÄNDE.

Mina herrar!

EN SLUSK.

Nej, afbryt inte.

CÆSAR.

Det är ett löst antagande utan all reel grund, och anolysen r vara felaktig!

EN ANNAN SLUSK.

Prata inte smörja!

DEN OKÄNDE.

I min egenskap af festföremålet, skulle ju det ej sakna sitt resse för deltagarne att höra på hvilka grunder jag byggt min visning . . .

CÆSAR.

Det vill vi inte höra! Vi vill inte!

FADREN.

Vänta lite! Jag tycker rättvisan bjuder, att den anklagade får klara sig. Skulle icke festföremålet derför i få ord vilja säga säll-pet sin hemlighet?

DEN OKÄNDE.

Hemligheten vill jag som uppfinnare icke ge ifrån mig, och kan icke heller anses behöfligt då jag anförtrott resultatet åt vuren auktoritet!

CÆSAR.

Då är det bosch, alltihop, och vi tro inga auktoriteter, ty vi fritänkare. — Har man hört på något så oförskämdt att vi ska god tro fira en hemlighetskrämare, en patentsvindlare, en charlatan;

FADREN.

Vänta lite, godt folk!

(Under denna scen har en vackert dekorerad afdelningsskärm, me palmer och paradisfoglar blifvit borttagen, så att nu synes en usel kroghyll och Disk, bakom hvilken Krögerskan står och slår i supar. Nattmån, ruskig qvinnor gå till disken och supa.)

DEN OKÄNDE.

Har man inbjudit mig hit för att bli skymfad?

FADREN.

Inte alls! Vännen här är litet talträngd, men ännu har ha inte sagt något förnärmande.

DEN OKÄNDE.

Räknas inte tillmälet Charlatan som förnärmelse!

FADREN.

Det var inte allvarligt menadt.

DEN OKÄNDE.

Äfven som skämt finner jag ordet patentsvindlare högst föro lämpande.

FADREN.

Det ordet begagnade han inte.

DEN OKÄNDE.

Hvad för slag? Jag vädjar till sällskapet; Sa han patentsvindlare,

ALLA.

Han sa det inte!

DEN OKÄNDE.

Då vet jag inte hvar jag är hemma! — Och i hvilket sällskap jag råkat.

SLUSKEN.

Är det något fel på sällskapet; Hva! *(Sorl.)*

TIGGAREN (på kryckor fram: slår kryckan i bordet så att muggar krossas).

Herr Ordförande! — Jag begär ordet:

(Han slår sönder mera af servisen.)

Jag har icke lätt låtit dupera mig i lifvet, mina herrar, men denna gång, blef jag bet. Min vän der i högsätet har nemligen öfvertygat mig om att jag så kapitalt lurat mig på hans omdömesförmåga och sunda förstånd att jag känner mig rörd

Det fins ju gränser för medlidandet och det fins gränser för grymheten — mig gör det ondt se verklig merit dragas ner i dyn, och denna man förtjenar ett bättre öde än hans narraktighet ådragit honom.

DEN OKÄNDE.

Hvad är meningen?

(Fadren ach Läkaren ha under föregående smugit ut: Sluskarne intaga nu ensamme hedersbordet; kroggästerna samla sig i grupper och begapa Den Okände.)

TIGGAREN.

Detta: Ni som anser Er vara seklets man, antager en inbjudning af en suporden för att låta fira Er som vetenskapsman . . .

DEN OKÄNDE (reser sig).

Men Styrelsen . . .

TIGGAREN.

Ja, supordens styrelse meddelade Er sin högsta grad medelst det der insigniet, som Ni får betala sjelf . . .

DEN OKÄNDE.

Och professorn?

TIGGAREN.

Han kallas så, men är inte alls någon; han ger visst lektioner; och den der uniformen som måtte ha duperat Er mest, det var en slottskanslibetjent.

DEN OKÄNDE (rifver af sig kransen och bandet).

Väl! — Men hvem var den gamle herrn med monokeln?

TIGGAREN.

Det var Er svärfar!

DEN OKÄNDE.

Hvem har ställt till detta skämt?

TIGGAREN.

Det är inte skämt; det är fulla allvaret. Professorn kom på mhällets vägnar, de kalla sig samhället, och frågade om Ni ville ottaga festen; Ni svarade ja, och så blef det allvar!

(Två Ruskiga Qvinnor med en soptunna på stång, ställa tunnan på dersbordet.)

QVINNAN I.

Är det han som gör guld, så bju oss på en sup.

DEN OKÄNDE.

Hvad betyder detta?

TIGGAREN.

Det är sista numret af receptionen: och det skall betyda: guld annat är än — sopor!

DEN OKÄNDE.

Om det vore sant bara, så skulle soporna kunna vexlas mot guld.

TIGGAREN.

Nåja, det är ju bara supordensfilosofi, och Ni får ta filosofien t Ni kommer.

QVINNAN II (slår sig ner vid Den Okände).

Känner Du igen mig?

DEN OKÄNDE.

Nej!

QVINNAN II.

Åhjo: Så här sent på natten behöfver Du inte genera Dig!

DEN OKÄNDE.

Du skall väl föreställa ett af mina offer! Jag är väl en af dina hundra första förförare.

QVINNAN II.

Nej, inte så Du menar. Men det föll en gång en tryckt skrift i min hand, just då jag konfirmerades; och i den stod det, att det var personlighetens pligt låta alla drifter slå ut i blom. Nåväl, jag vexte fritt, blommade; och här är frukten i min högt utvecklade personlighet.

DEN OKÄNDE (reser sig).

Nu kanske jag får gå!

KRÖGERSKAN (fram med en räkning).

Jo, det går an, men räkningen skall betalas först.

DEN OKÄNDE.

Af mig? Jag har ingenting beställt!

KRÖGERSKAN.

Det vet inte jag, men herrn är den sista af samhället som har förtärt.

DEN OKÄNDE (till Tiggaren).

Hör det också till receptionen?

TIGGAREN.

Ja, det gör det; och som Ni vet: allting kostar, till och med äran —

DEN OKÄNDE (tar uppett visitkort och lemnar).

Der är mitt kort; i morgon skall betalning ske!

KRÖGERSKAN (lägger kortet i tunnan).

Hm! Jag känner inte det namnet och jag har lagt så många visitkort i soptunnan förut. Pengar vill jag ha.

TIGGAREN.

Hör nu Madam, jag ansvarar för att denne man betalar . . .

KRÖGERSKAN.

Jaså, Ni vågar gyckla med mig också. — Kommissarien! Hör hit ett ögonblick!

POLISEN.

Hvad är det om? Betalningen, kan jag tro. Följ med till kontoret skall vi göra upp den saken. *(Han skrifver i sin anteckningsbok.)*

DEN OKÄNDE.

Hellre det än stå här och tvista . . . *(Till Tiggaren).* Ett skämt kan jag vara med om, men ett så grymt allvar hade jag icke väntat.

TIGGAREN.

Man kan vänta sig allt, när man utmanat så mägtiga herrar som Ni! Och jag skall hviska Er: var beredd på värre; på det värsta!

DEN OKÄNDE.

Tänk att jag kunde låta narra mig så . . . så . . .

TIGGAREN.

Balthasars-fester sluta alltid med att *en* hand sticker fram och skrifver — en räkning; och en annan hand lägger sig på axeln och afför konsumenten till vaktkontoret! Men kungligt skall det vara!

POLISEN *(lägger handen på Den Okände).*

Är det nog divideradt!

QVINNORNA och SLUSKARNE.

Guldmakaren! Guldmakaren kan inte betala! Hurra! Han kommer in! Han kommer in!

QVINNAN II.

Ja, men det är synd om honom!

DEN OKÄNDE.

Du har medlidande med mig! Tack för det, fastän jag icke förtjenar det fullt! *Du* har medlidande!

QVINNAN II.

Ja, och det har jag äfven lärt af Dig!

CHANGEMANG à VUE.

Mörkt på scenen:

(Ett virrvarr af dekorationer: landskap, palats, rum, hissas ner och skjutas fram, hvarunder personer och möbler försvinna, sist Den Okände som synes stå i stelkramp, sofvande; slutligen döljes äfven han; och ur virrvarret framträder ett fängelserum.)

FÄNGELSET.

Dörr till höger; ofvan dörren en gallerglugg genom hvilken solen kastar en strimma som bildar en ljus fläck på venstra väggen; der ett stort krucifix hänger.

Den Okände sitter klädd i hatt och den bruna kappan, vid bordet och betraktar solfläcken.

Dörren öppnas; Tiggaren släppes in.

TIGGAREN.

Hvad funderar Ni på?

DEN OKÄNDE.

Jag sitter och undrar hvarför jag sitter här, och så undrar jag hvar jag var i går afton?

TIGGAREN.

Hvad tror Ni?

DEN OKÄNDE.

Jag tror att jag var i helvetet; eller att jag drömt alltihop.

TIGGAREN.

Vakna då, ty nu kommer verkligheten.

DEN OKÄNDE.

Gå på; det är bara spöken som skrämmer mig.

TIGGAREN *(tar upp en tidning).*

Först: har den store auktoriteten återtagit här i tidningen sitt ıtyg om Ert guldmakeri, i det han förklarar sig ha blifvit förd akom ljuset af Er. Följden: tidningen kallar er charlatan!

DEN OKÄNDE.

Helvete! — Hvem strider jag mot?

TIGGAREN.

Mot svårigheter, som andra menniskor!

DEN OKÄNDE.

Nej, detta är något annat . . .

TIGGAREN.

Mot Er egen lättrogenhet då?

DEN OKÄNDE.

Nej, jag är inte lättrogen, och jag vet att jag har rätt!

TIGGAREN.

Hvad hjelper det, när ingen annan vet det!

DEN OKÄNDE.

Får jag slippa ut härifrån då, så skall jag reda saken?

TIGGAREN.

Målet är nedlagdt sedan betalning skett . . .

DEN OKÄNDE.

Hvem har betalat?

TIGGAREN.

Troligen samhället eller supregeringen.

DEN OKÄNDE.

Då får jag gå!

TIGGAREN.

Jo, men vi ha en sak till . . .

DEN OKÄNDE.

Slå!

TIGGAREN.

Men en upplyst gentleman får icke bli förbluffad . . .

DEN OKÄNDE.

Jag anar . . .

TIGGAREN.

Annonsen står på första sidan.

DEN OKÄNDE.

Det vill säga: hon är redan omgift, och mina barn ha' fått tyffar; Hvem är han?

TIGGAREN.

Hvem han än är, så mörda honom icke, ty han är utan skuld, ıan som upptager en qvarlåten qvinna.

DEN OKÄNDE.

Mina barn! — Herre Jesus, mina barn!

TIGGAREN.

Fallet var oförutsedt! märker jag; men hvarför icke se sig för, ıär man är så gammal! och en så upplyst gentleman!

DEN OKÄNDE (*utom sig*).

O Herre Jesus! mina barn.

TIGGAREN.

Upplyste gentlemen gråta icke! Men hör nu på min gosse: vid ådana här krachar brukar en gentleman . . . antingen . . . nå, säg ut!

DEN OKÄNDE.

Skjuta sig!

TIGGAREN.

Eller?

DEN OKÄNDE.

Nej Du, inte *det!*

TIGGAREN.

Jo min gosse lilla, just det! Han sticker ut ett nödankar, på försök.

DEN OKÄNDE.

Detta är ohjelpligt! Ohjelpligt!

TIGGAREN.

Ja, det är det! Absolut ohjelpligt. Och ni kan lefva en mansålder till för att i ro begrunda Era skurkstreck.

DEN OKÄNDE.

Skäms!

TIGGAREN.

Ni!

DEN OKÄNDE.

Har Du sett ett menniskőde liknande mitt?

TIGGAREN.

Se på mitt!

DEN OKÄNDE.

Jag känner inte ditt.

TIGGAREN.

Och det har aldrig fallit Er in under vår långvariga bekantskap att fråga efter mina förhållanden. Ni ratade en gång den vänskap jag erbjöd Er och Ni föll pladask i armarne på suparbröderna. Väl bekommet och farväl till härnäst?

DEN OKÄNDE

Gå inte!

TIGGAREN.

Kanske Ni vill ha sällskap ut härifrån?

DEN OKÄNDE.

Hvarför icke?

TIGGAREN.

Ni har icke förutsatt det fallet att jag ej ville gå i sällskap med Er.

DEN OKÄNDE.

Nej, verkligen icke.

TIGGAREN.

Men det är fallet. Tror Ni att jag vill bli misstänkt ha varit med på den odödliga guldmakarbanketten som står refereradt i morgontidningen?

DEN OKÄNDE.

Han vill icke gå i sällskap med mig!

TIGGAREN.

Äfven tiggaren har sin lilla högfärd och fruktar åtlöjet.

DEN OKÄNDE.

Han vill icke gå i sällskap med mig! Är jag då så genom-usel?

TIGGAREN.

Det skall Ni fråga Er sjelf om, och det skall Ni svara sjelf på! *(Man hör en sorgmodig vaggvisa sjungas såsom i fjerran.)*

DEN OKÄNDE.

Hvad är det?

TIGGAREN.

Det är en moders sång vid barnets vagga.

DEN OKÄNDE.

Hvarför skulle jag erinras om det just nu?

TIGGAREN.

Antagligen för att Ni skulle känna rätt lifligt hvad Ni lemnat för en chimérs skull.

DEN OKÄNDE.

Skulle det vara möjligt att jag misstagit mig, då är det djefvulens bländverk, och då sträcker jag vapen.

TIGGAREN.

Var snäll och gör det så fort som möjligt då . . .

DEN OKÄNDE.

Inte ännu! *(Man hör en rosenkrans läsas i fjerran.)*
Hvad är det? *(Man hör en lång valdhornslåt.)*
Det är den Okände jägarn! *(Man hör ackordet ur sorgmarschen.)*
Hvar är jag? *(Han blir stående såsom i hypnotisk sömn.)*

TIGGAREN.

Böj dig eller brist!

DEN OKÄNDE.

Jag kan inte böja mig!

TIGGAREN.

Brist då!

DEN OKÄNDE (faller ner).

Samma virrvarr af dekorationer som förut derpå.)

Ridå.

ROSENKAMMAREN.

Samma sceneri som i 2:a akten. Barmhertighetssystrarne på knä läsa nu ur bönböcker . . .

Exules filii Evæ; Ad te suspiramus gementes et flentes In hoc lacrymarum valla.

MODREN (vid fonddörren).

FADREN (står vid dörren till höger).

MODREN (nalkas honom).

Jaså Du kommer igen nu?

FADREN (ödmjukt).

Ja!

MODREN.

Din sköna har öfvergifvit Dig alltså?

FADREN.

Var icke grymmare än som är nödvändigt!

MODREN.

Det säger Du, som bar bort mina bröllopsgåfvor till din älskarinna, Du som var nog ärelös att anmoda mig välja presenter till din frilla och af mig ville lära färger och faconnera rober . . . Hvad söker Du här?

FADREN.

Jag hörde att min dotter . . .

MODREN.

Din dotter sväfvar mellan lif och död, och Du vet att hennes känslor för Dig antagit en fientlig karakter. Derför ber jag Dig gå, innan hon anar din närvaro.

FADREN.

Du har rätt, och jag är svarslös. Men låt mig sitta i köket, ty jag är så trött, så trött.

MODREN.

Hvar var Du i natt?

FADREN.

Jag var på klubben: Men låt mig fråga: är icke mannen här?

MODREN.

Skall jag behöfva stå här och blotta hela eländet? Känner Du icke din dotters bedröfliga öde . . .

FADREN.

Jo, jo . . . jag känner . . . och en sådan man, en *sådan* man . . .

MODREN.

Sådana män! Gå nu ner och sof af dig ruset . . .

FADREN.

Fädernas missgerningar . . .

MODREN.

Du yrar . . .

FADREN.

Ja, jag menar naturligtvis inte mina missgerningar, utan våra föräldrars . . . Du vet . . . och nu säger de att sjön deruppe skall tappas ut, så att floden stiger . . .

MODREN *(skjuter honom ut genom dörren).*

Tyst! Olyckan hinner oss nog i tid utan att Du behöfver kalla på henne.

PIGAN *(in genom fonden).*

Nådig Frun frågar efter herrn.

MODREN.

Hon menar sin man!

PIGAN.

Ja, herrn i huset! fruns man!

MODREN.

Han är utgången! för en stund sedan.

DEN OKÄNDE (in).

Är barnet födt?

MODREN.

Nej, ännu icke!

DEN OKÄNDE (tar sig för pannan).

Hvad vill det säga? — Kan det räcka så länge?

MODREN.

Länge! Hvad menar Du?

DEN OKÄNDE (ser sig omkring).

Jag vet inte hvad jag menar! Men . . . hur är det med modren?

MODREN.

Oförändradt som nyss!

DEN OKÄNDE.

Nyss!

MODREN.

Skall Du inte gå till din guldmakare?

DEN OKÄNDE.

Nu förstår jag ingenting mer! Men då fins ett hopp ännu: att min värsta dröm endast var en dröm.

MODREN.

Du ser verkligen ut som om Du gick i sömnen!

DEN OKÄNDE.

Gör jag! O, om så vore! Det enda jag fruktade vore icke mer att frukta.

MODREN.

Den som sköter om ditt öde tycks känna de sårbara ställena!

DEN OKÄNDE.

Till sist då jag bara hade ett sådant qvar, hittade han på det med; lyckligtvis bara i drömmen. Blinda makter! vanmakter!

PIGAN (in igen).

Nådig Frun ber Herrn om en tjenst!

DEN OKÄNDE.

Hon ligger som en elektrisk ål och meddelar sina slag på betydligt afstånd! Hvad är det nu för en väntjenst det är frågan om?

PIGAN.

Det ligger ett bref i fickan till den gröna jacquetten.

DEN OKÄNDE.

Ve! Ur den kommer intet godt!

(Han tar upp ett bref ur den gröna jacquetten som hänger bredvid klädningen vid spiseln.)

Nu är jag död! Jag hade drömt detta förut, men nu är det verkligt! — Mina barn ha fått styffar.

MODREN.

Hvem skall Du nu skjuta skulden på?

DEN OKÄNDE.

På mig sjelf! Helst på ingen! — Jag har förlorat mina barn!

MODREN.

Du får ett nytt här!

DEN OKÄNDE.

Tänk om han blir grym mot dem . . . tänk!

MODREN.

Då får Du deras lidande på ditt samvete, om Du har något.

DEN OKÄNDE.

Tänk om han . . . slår dem!

MODREN.

Vet Du hvad jag skulle göra i ditt ställe?

DEN OKÄNDE.

Ja, jag vet hvad Du skulle göra; men nu vet jag icke hvad jag gör!

MODREN (till Systrarne).

Beden för denna man!

DEN OKÄNDE.

Nej, icke så! Icke det! ty det hjelper ej, och jag tror inte på det?

MODREN.

Men Du tror på ditt guld?

DEN OKÄNDE.

Icke det heller; det är slut! Allt är slut.

BARNMORSKAN (in från fonden).

Ett barn är födt! Lofver Herran!

MODREN (och Systrarne).

Herren vare lofvad! —

BARNMORSKAN (till Den Okände).

En Dotter har Er maka skänkt Er!

MODREN (till Den Okände).

Vill Du icke se ditt barn?

DEN OKÄNDE.

Nej! Jag vill icke binda mig mer vid något här på jorden. Jag fruktar jag skulle komma att älska henne, och så skulle Ni rifva hjertat ur kroppen på mig. Låt mig gå, ut ur denna luft som är för ren åt mig; låt icke det oskyldiga barnet komma i min närhet, ty jag är en förtappad varelse, en fördömd, och för mig fins ingen glädje, ingen frid, ingen — nåd!

MODREN.

Min son, nu talar Du visdomens ord! Utan ondska och utan svek; jag gillar ditt beslut. Här är du öfverflödig och Du skulle bli plågad till döds bland qvinnorna. Gå derför i frid.

DEN OKÄNDE.

Friden är nog slut, men gå skall jag. Farväl!

MODREN.

Exules filii Evæ; ostadig och flyktig skall Du blifva på jorden.

DEN OKÄNDE.

Derför att jag mördade min broder!

Akt IV.

1:o. Krogen.

2:o. Hålvägen.

3:o. Rosenkammaren.

AKT IV.

KRÖGEN.

Krogsalen från banketten i 3:dje akten. Men ruskig, med omålade träbord och bänkar. Tiggare, Nattmän och lösa Qvinnor. Krymplingar sitta här och der och dricka vid talgljus.

Den Okände och Qvinnan 2 dricka tillsammans bränvin som står på en karaffin.

DEN OKÄNDE (dricker omåttligt).

QVINNAN.

Drick inte så mycket!

DEN OKÄNDE.

Se så! Är Du moralisk också?

QVINNAN.

Nej, men jag kan icke se en man som jag aktar förnedra sig.

DEN OKÄNDE.

Jag kom just hit för att förnedra mig, för att ta mig ett gyttjebad som gör huden hård mot lifvets styng, för att finna ett omoraliskt

stöd i min omgifning. Och jag valde ditt sällskap derför att Du var den mest föraktade men ändock behållit en gnista af menskligheet. Du hade medlidande med mig, när ingen annan hade det, icke ens jag sjelf. Hvarför hade Du det?

QVINNAN.

Inte vet man sådant?

DEN OKÄNDE.

Men vet Du att Du äfven har ögonblick då Du är skön nästan.

QVINNAN.

Nej hör nu på!

DEN OKÄNDE.

Jo, och då är du lik någon som varit mig kär.

QVINNAN.

Tack så mycket!

KRÖGERSKAN.

Tala inte så högt, det ligger en sjuk härinnanför?

DEN OKÄNDE.

Säg, har Du älskat nånsin?

QVINNAN.

Vi begagna inte det ordet, men jag förstår hvad Du menar ändå: jo, jag hade en älskare och vi hade ett barn.

DEN OKÄNDE.

Det var oförståndigt!

QVINNAN.

Ja, det syntes mig nog så, men han sade att befrielsetiden var kommen, då alla bojor skulle lösas, alla skrankor falla och . . .

DEN OKÄNDE (plågad).

Och så . . .

QVINNAN.

Så öfvergaf han mig.

DEN OKÄNDE.

Det var en usling alltså! *(dricker).*

QVINNAN (fixerar honom).

Tycker Du det?

DEN OKÄNDE.

Ja visst var det!

QVINNAN.

Nu är Du så sträng!

DEN OKÄNDE (dricker).

Är jag?

QVINNAN.

Drick icke så mycket; jag vill se dig högt uppe, högt öfver mig, ty eljes kan du icke lyfta mig.

DEN OKÄNDE.

Barn, hvilka illusioner; jag lyfta! jag! som är dernere. Nej, det är jag inte, och det är inte jag som sitter här, ty jag är död; jag vet att min själ är annorstädes, långt borta, långt, långt borta... *(Han stirrar framför sig med frånvarande blickar)*... der ett stort vatten rinner som smält guld i solskenet, och der rosorna blomma med vinrankan på en vägg; och der står en hvit barnvagn under ackasian, men barnet sofver ty modren sitter bredvid och virkar, virkar en lång, lång remsa, hvilken utgår från hennes mun och det står skrifvet på remsan, låt se... »Salige äro de bedröfvade, ty de skola få hugsvalelse». Men det är nog inte så! Jag får det aldrig!... Säg, Du, är det inte åska i luften, det käns så qvaft, tryckande...

QVINNAN (ser ut genom fönstret).

Nej, jag ser inga moln derute...

DEN OKÄNDE.

Det var underligt... nu blixtrar det...

QVINNAN.

Nej, Du misstager Dig!

DEN OKÄNDE.

Ett, två, tre, fyra, fem... nu skulle det skrälla till! men det gör det inte. Jag har aldrig varit rädd för åskan förr än i dag; i natt ville jag säga... ja, är det dag eller natt...

QVINNAN.

Kära, det är ju natt!

DEN OKÄNDE.

Ja, det är natt! Natt!

LÄKAREN (har under denna scen kommit in och satt sig bakom Den Okände utan att ses af honom).

KRÖGERSKAN.

Tala inte så högt, det ligger en sjuk menniska härinnanför!

DEN OKÄNDE (till Qvinnan).

Räck mig din hand!

QVINNAN (torkar den på förklädet).

Åh hvarför det!

DEN OKÄNDE.

Du har en hvit vacker hand. Men... se på min, den är ju alldeles svart! Ser Du inte att den är svart!

QVINNAN.

Jo verkligen!

DEN OKÄNDE.

Redan svartnat; kanske multnad med? Jag vill höra om hjertat stannat! *(Lägger handen på hjertat).* Det har stannat! Jag är alltså död, och jag vet när det skedde. — Tänk att man kan gå omkring och vara död. Men hvar är jag då? Äro alla dessa också aflidna? De se ut som om de stigit upp ur stadens kloaker, eller som om länshäktet, fattighuset och kurhuset gifvit upp dem. Nattens arbetare, lidande, qvidande, bannande, stridande, pina hvarandra, skända hvarandra, afundas hvarandra som om de egde något afundsvärdt. Sömnens eld löper i ådrorna, tungorna häfta vid gommen som torkat af förbannelseropen, och så släcka de branden med vattnet, eldvattnet som väcker ny törst, eldvattnet som brinner sjelf med blå låga och bränner ut själen som en mossbrand så bara röda sanden är qvar. *(Dricker).* Elda på! Släck af! Elda på! Släck af! Men det som icke brinner upp, det är tyvärr — minnet — af — det — förflutna! Hvad skall man bränna minnet med!

KRÖGERSKAN.

Var så god och tala inte så högt, det ligger en sjuk menniska härinnanför. Ja så sjuk att han redan begärt sakramentet.

DEN OKÄNDE.

Må han resa åt helvete snart då!

ALLA *(sorla ogillande).*

KRÖGERSKAN.

Akta sig; akta sig!

QVINNAN (till Den Okände).

Känner Du den mannen som sitter bakom och stirrat på dig hela tiden?

DEN OKÄNDE (vänder sig om: Han och Läkaren stirra på hvarandra ett ögonblick utan att säga något).

Ja, jag har kännt honom förr!

QVINNAN.

Han ser ut som om han ville äta opp ryggen på Dig.

LÄKAREN (sätter sig midt emot Den Okände och stirrar på honom).

DEN OKÄNDE.

Hvad ser Ni på!

LÄKAREN.

På Era gråa hår!

DEN OKÄNDE (till Qvinnan).

Är jag gråhårig också?

QVINNAN.

Ja visst är Du det!

LÄKAREN.

Och så ser jag på den sköna ledsagerskan: Ni har god smak ibland, ibland inte.

DEN OKÄNDE.

Och ibland har Ni den oturn att vi ha samma smak.

LÄKAREN.

Det var inte snällt sagdt! Men Du har mördat mig två gånger i ditt lif, mörda på, Du!

DEN OKÄNDE (till Qvinnan).

Låt oss gå härifrån!

LÄKAREN.

Du anar mig! Du känner mig på långa håll! Men jag når Dig så som åskan hittar Dig om du dolde Dig i jordens eller hafvets djup... försök att ana mig!

DEN OKÄNDE (till Qvinnan).

Följ mig ut! Led mig, jag ser inte...

QVINNAN.

Nej, jag vill inte gå ännu och jag vill inte ha tråkigt!

LÄKAREN.

Det har Du rätt i glädjeflicka! Lifvet är nog tungt ändå utan att man skall behöfva dra på andras sjelfförvållade lidande. Men den der mannen han drar inte sitt, utan lägger det på sin hustrus rygg.

DEN OKÄNDE.

Hvad var det? Vänta. Hennes falska anklagelse för hemgång och mordförsök!

LÄKAREN.

Och nu skyller han på henne!

DEN OKÄNDE (lägger hufvet i händerna och låter det sjunka mot bordet).

(Det spelas på fiol och guitarr följande melodi borta i bakgrunden.)*

LÄKAREN (till Qvinnan).

Är han sjuk?

QVINNAN.

Han är visst förryckt, ty han påstår sig vara död.

(Man hör i fjerran revelj trummas och strax derpå blåsas, men ytterst svagt.)

DEN OKÄNDE.

Är det morgon? Natten är öfver, solen går upp och spökena lägga sig att sofva igen i sina grafvar; derför går jag. Kom!

QVINNAN (makar sig åt Läkaren).

Nej, har jag sagt!

---

*)

DEN OKÄNDE.

Äfven du, min sista vän! Är jag då så satans genomusel att inte en gång en prostituerad vill hålla mig sällskap för betalning?

LÄKAREN.

Du måtte vara det!

DEN OKÄNDE.

Jag tror det inte ändå, fastän alla säga det! Jag tror öfverhufvud ingenting, ty hvar gång jag trott något har jag blifvit lurad. — Men säg mig en sak, har inte solen gått upp ännu; jag hörde hane gala och hund skälla för en stund sedan; och nu ringer Angelus ... Har man släckt ljusen, efter det är så mörkt?

LÄKAREN (till Qvinnan).

Han är blind ...

QVINNAN.

Ja, min själ, tror jag inte!

DEN OKÄNDE.

Nej, jag ser Er, men ljusen ser jag icke.

LÄKAREN.

Det börjar skymma för Dig ... Du har lekt med åskan och sett för djupt i solen, och det får man inte ...

DEN OKÄNDE.

Man föds med lusten till det, men får det inte; det är afund ra . . .

LÄKAREN.

Hvad eger Du som är värdt afund?

DEN OKÄNDE.

Jag eger det Du aldrig kommer att förstå, och det endast jag ı uppskatta.

LÄKAREN.

Menar Du barnet . . .

DEN OKÄNDE.

Du vet att jag inte menade det, ty hade jag menat det, skulle uttryckt mig så: jag eger det Du icke kunde få . . .

LÄKAREN.

Är Du der nu igen! Då skall jag uttrycka mig lika tydligt: tog det jag hade lemnat.

QVINNAN.

Fy! Nej vet Ni, såna svin vill jag inte vara i sällskap med. *(Reser sig och ändrar plats.)*

DEN OKÄNDE.

Vi ha allt rullat bra djupt ner! men jag tycker att ju längre jag sjunker ju närmare når jag ett mål: slutet!

KRÖGERSKAN.

Tala inte så högt, det ligger en döende derinne.

DEN OKÄNDE.

Ja jag tycker också det luktar lik hela tiden.

LÄKAREN.

Det kanske äro vi.

DEN OKÄNDE.

Kan man vara död utan att veta det?

LÄKAREN.

De döde påstå att man inte vet skilnaden.

DEN OKÄNDE.

Du skrämmer mig! Skulle det vara möjligt! Och alla dessa skuggfigurer, hvilkas ansigten jag tycker mig känna igen som ungdomsminnen från skolbänken, från simskolan, från gymnastiken... *(Tar sig åt hjertat)* Ve! ve! Nu nalkas han, den förfärlige, som suger hjertat ur bröstet... Han kommer, den osynlige, som förföljt mig sedan år tillbaka... Nu är han här! *(utom sig).*

(Dörrarne slås upp; en korgosse med en lykta med blåa glas som kastar ett blått sken på Gästerna; han ringer i silfverklockan: Alla uppge ett tjut som vilda djur; derpå Dominikanern med sakramentet; Krögerskan och Qvinnan kasta sig ner på knä, de andra tjuta. Dominikanern lyfter monstransen; Alla på knä. Korgossen och Dominikanern gå in i rummet till venster.)

TJGGAREN (in; går mot Den Okände).

Kom härifrån! Du är sjuk, och rättstjenare söka Dig med stämngar.

DEN OKÄNDE.

Stämningar? Från hvem?

TIGGAREN.

Din hustru!

LÄKAREN.

Elektriska ålen! utdelar sina slag på betydliga afstånd. Hon stämde en gång mig för ärekränkning, derför att hon inte fick ligga borta om nätterna.

DEN OKÄNDE.

Borta om nätterna?

LÄKAREN.

Jaa! Vet Du inte med hvem Du har varit förenad?

DEN OKÄNDE.

Det sades att hon var förlofvad innan hon gifte sig — med Dig.

LÄKAREN.

Ja det kallades så, men hon var i sjelfva verket mätress åt en ift man, som hon sedan stämde för våldtägt, sedan hon sjelf inträngt hans atelier och stått naken modell åt honom.

DEN OKÄNDE.

Och denna qvinna äktade du?

LÄKAREN.

Ja, hon stämde mig för brutet äktenskapslöfte sedan hon förfört mig, och så måste jag gifta mig; men hon hade två civila poliser för att se efter att jag inte rymde. — Och denna qvinna äktade Du!

DEN OKÄNDE.

Det kommer sig deraf, att jag tidigt lärde inse att det var onödigt välja der alla voro lika.

TIGGAREN.

Kom härifrån! Du ångrar Dig eljes!

DEN OKÄNDE (till Läkaren).

Var hon alltid religiös, denna qvinna?

LÄKAREN.

Alltid!

DEN OKÄNDE.

Och öm, godhjertad, uppoffrande...

LÄKAREN.

Fullkomligt!

DEN OKÄNDE.

Kan man bli klok på den?

LÄKAREN.

Nej, men man kan bli vansinnig om man tänker öfver henne; derför tog man henne som ett faktum: charmangt, berusande som sådant!

DEN OKÄNDE.

Ja visst, men derför är man värnlös mot sitt medlidande, och derför vill jag icke ha dessa processer, ty jag kan icke försvara mig utan att anklaga, och det vill jag inte.

LÄKAREN.

Du som har varit gift förut... hur var det?

DEN OKÄNDE.

Precis lika dant!

LÄKAREN.

Det är ju som Hyoscyamus den här kärleken; man ser solar der inga solar var och stjernor der inga stjernor var. Men det är roligt medan det påstår!

DEN OKÄNDE.

Men dagen efter? Åh, dagen efter!

TIGGAREN.

Kom olyckliga menniska; han sitter och förgiftar Dig, och Du märker det inte. Kom!

DEN OKÄNDE (reser sig).

Förgiftar han mig? Tror du han ljuger?

TIGGAREN.

Han har ljugit hvartenda ord!

DEN OKÄNDE.

Det tror jag inte.

TIGGAREN.

Nej, Du tror bara lögnen! Men det är rätt åt Dig!

DEN OKÄNDE.

Har han ljugit? Har han?

TIGGAREN.

Din fiende kan Du naturligtvis inte tro.

DEN OKÄNDE.

Han är ju min vän då han sagt den bittra sanningen.

TIGGAREN.

Eviga magter: rädda hans förstånd, då han tror allt ondt vara sant, och allt godt vara lögn! Kom, eller Du är förlorad!

LÄKAREN.

Förlorad är han redan som ett ägg, men nu skall han vispas till ett skum, upplösas i atomer och ingå som ingrediens i den stora pannkakan. Se så: res af åt helvete nu! *(Till de innevarande).* Afgrundstjut af offren!

GÄSTERNA (tjuta).

LÄKAREN.

Och intet qvinligt medlidande mer! Tjut qvinna!

QVINNAN (gör en afvisande åtbörd med handen).

DEN OKÄNDE (till Tiggaren).

Den mannen ljuger icke!

HÅLVÄGEN.

En hålväg med en bäck midt i; öfver densamma en spång; i förgrunden en raserad smedja och en qvarn. Kullfallna träd öfver bäcken.
Fonden stjernhimmel öfver granskog; bilden Orion[1] *synes tydlig.*
Den Okände och Tiggaren in.
Förgrunden i snö; bakgrunden sommargrön.

DEN OKÄNDE.

Jag är rädd! Stjernorna hänga så lågt ner i afton och jag tycker de vilja falla ner på mig som droppar af smält silfver. Hvar äro vi?

TIGGAREN.

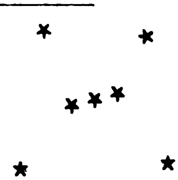
Vid hålvägen och bäcken; dem bör du känna väl!

DEN OKÄNDE.

Åh, om jag känner dem; åh, om jag känner dem! Jag mins ju min bröllopsresa! -- Men hvar är smedjan? och qvarnen?

---

1)

TIGGAREN.

Ruiner! Ruiner! Tåresjön tappades ut för åtta dagar sen: bäcken steg, floden steg, och allt ödelades, ängar, åkrar och trädgård.

DEN OKÄNDE.

Och det stilla huset!

TIGGAREN.

Det sköljdes från gammal synd, men murarne stå qvar.

DEN OKÄNDE.

Och innevånarne?

TIGGAREN.

De ha rest till kolonierna; så att nu är den sagan slut!

DEN OKÄNDE.

Då är min saga äfven slut och så grundligt så det fins inte ett ljust minne qvar. Det sista smutsades af den giftblandaren . . .

TIGGAREN.

Som Du kokat giftet åt! Ge upp staten nu!

DEN OKÄNDE.

Ja! Nu ger jag tappt!

TIGGAREN.

Då nalkas uppgörelsen.

DEN OKÄNDE.

Jag tycker det kan vara uppgjordt; ty har jag felat, så är jag straffad.

TIGGAREN.

Men det tycker visst inte de andra!

DEN OKÄNDE.

Jag har upphört att sysselsätta mig med de andra, sedan jag såg att de magter som leda menniskors öden icke tåla några medhjelpare. Och det var mitt lifs brott att jag skulle fram och befria . . .

TIGGAREN.

. . . befria menniskorna från deras skyldigheter och brottslingar från skuldkänslan så de blefvo rigtigt samvetslösa. Du är inte den förste och inte heller den siste som fuskar i djefvulens yrke, Lucifer a non lucendo! Men när Lurifax blir gammal så blir han munk, så vist är det inrättadt, och då får han söndra sig mot sig sjelf och utdrifva Belzebub med sin egen Baalsbot.

DEN OKÄNDE.

Det är dit jag skall drifvas!

TIGGAREN.

Ja? Dit du inte ville! Du skall upp och predika på takåsar och skorstenar mot Dig sjelf; Du skall rifva upp Din väf tråd för tråd; Du skall flå Dig lefvande i hvart gathörn och visa hur Du ser ut inuti! Men det fordras courage till det, och den som har lekt med åskan är inte rädd! Jo, ibland, när natten kommer och de osynlige som bara syns i mörkret, rida ranka på bröstkorgen, då blir han rädd, för stjernorna till och med, men mest för syndaqvarnen, som mal och mal och mal det förflutna, det förflutna det förflutna. Men nu säger en af de sju och sjutton vise att den största seger är den öfver sig sjelf, men det tro icke de fåvitske, derför bli de också lurade, ty de tro bara det som de nio och nittio ovise ha sagt sinom tusen gånger!

DEN OKÄNDE.

Det är nog nu! — Säg mig en sak, är det inte snö på marken här?

TIGGAREN.

Jo! Det är vinter här!

DEN OKÄNDE.

Och derborta är det grönt?

TIGGAREN.

Der är det sommar!

DEN OKÄNDE.

Och det ljusnar derborta!
(Ett klart ljussken synes öfver spången).

TIGGAREN.

Ja, der är ljust och här är mörker.

DEN OKÄNDE.

Och hvad kommer der?

(Tre sommarklädda barn: (två flickor och en blond gosse) komma ut på spången från höger.)

Hallå! Barnen mina!

BARNEN *(lystra och betrakta Den Okände med fremmande blickar).*

DEN OKÄNDE *(ropar).*

Gerda! Erik! Thyra! — Det är jag!

BARNEN *(synas känna igen honom; vända sig bort mot höger).*

DEN OKÄNDE.

De känna mig icke mer! De vilja icke kännas vid mig!

HERRN och FRUN *(från höger; Barnen dansa framåt mot venster och försvinna).*

DEN OKÄNDE (faller framstupa på marken).

TIGGAREN.

Sådant kan man vänta sig; så kan det slumpa till! Opp igen!

DEN OKÄNDE (reser sig).

Hvar är jag? Hvar har jag varit? Är det vår, vinter eller sommar? I hvilket århundrade lefver jag och i hvilken verldsrymd? Är jag barn eller gubbe, man eller qvinna, en gud, eller en djefvul! — Hvem är Du? Är Du Du eller är Du jag? Är det mina inelfvor jag ser omkring mig, är det stjernor eller nervtappar i mitt öga, är det vatten eller mina tårar? Tyst! nu röck jag fram tusen år i tiden och jag börjar krympa ihop, koncentreras och kristallisera! Vänta litet, snart är jag färdigskapad igen, och ur kaos mörka vatten sticker lotusblomman upp sitt hufvud i solen och säger: det är jag! — jag måtte ha sofvit i ett par tusen år; och jag drömde att jag exploderade och blef ether, kände intet mer, led icke mer, fröjdades icke, utan hade inträdt i hvilan och jemvigtsläget! Men nu! O, nu! Jag lider som om jag vore hela menniskoslägtet. Jag lider och har icke rätt att klaga...

TIGGAREN.

Lid Du, dess förr värker det ut...

DEN OKÄNDE.

Nej, detta är de eviga qvalen...

TIGGAREN.

Och det är bara en minut gången...

DEN OKÄNDE.

Jag kan icke bära't!

TIGGAREN.

Då får Du ta hjelp... då!

DEN OKÄNDE.

Hvad kommer nu? Det är inte slut än!

(Det ljusnar öfver spången; Cæsar in störtar sig ner från spången; derpå Läkaren in från höger, barhufvad, med ett förvildadt utseende. Gör gester som om han ville störta sig i bäcken.)

DEN OKÄNDE.

Han har hämnats så grundligt, så den väcker inga samvetsqval!

(Läkaren ut till venster; Systern sökande, in från höger.)

Hvem är det?

TIGGAREN.

Jo, det är hans ogifta och oförsörjda syster numera hemlös och förtviflad sedan brodren blifvit rubbad och förfallen af sorg.

DEN OKÄNDE.

Det var tyngre! Arma menniska, hvad skall man göra åt det! Om jag också lider hennes qval, är hon hjelpt med det?

TIGGAREN.

Nej, det är hon inte!

DEN OKÄNDE.

Samvetsqval, hvarför kommer ni efteråt, och icke förut! — Kan Du hjelpa mig ut ur detta?

TIGGAREN.

Nej, det kan ingen menniska! Låt oss gå vidare!

DEN OKÄNDE.

Hvart?

TIGGAREN.

Kom bara!

ROSENKAMMAREN.

Damen sitter hvitklädd vid vaggan och virkar. Den gröna klädningen hänger vid högra dörren.

DEN OKÄNDE (in, ser sig förvånad omkring).

DAMEN (enkelt, mildt, utan spår af förvåning).

Gå tyst och kom hit, skall Du se något skönt!

DEN OKÄNDE.

Hvar är jag!

DAMEN.

Tyst! Se på den lilla fremmande som kommit medan Du var borta.

DEN OKÄNDE.

Man sade mig att floden gått öfver och tagit allt med sig.

DAMEN.

Hvarför tror Du allt hvad man inbillar Dig? Floden har gått, men den här lilla menniskan har någon som skyddar sig och de sina ... Vill Du inte se på din dotter?

DEN OKÄNDE (nalkas vaggan).

DAMEN (lyfter på sufletten).

Ser Du så skön hon är! Inte!

DEN OKÄNDE (mörknar).

DAMEN.

Se då!

DEN OKÄNDE.

Allt är förgiftadt, allt!

DAMEN.

Ja, kanske!

DEN OKÄNDE.

Vet Du att *han* har förlorat förståndet och irrar i trakten följd af sin syster... som söker honom. Dertill är han i misère och dricker...

DAMEN.

O Gud, min Gud!

DEN OKÄNDE.

Gif mig en förebråelse!

DAMEN.

Det gör Du tillräckligt sjelf; jag skulle snarare vilja ge Dig ett godt råd: gå till klostret Den Goda Hjelpen, der fins en man som kan befria Dig från det onda Du fruktar.

DEN OKÄNDE.

Der i klostret, der man förbannar och binder . . .

DAMEN.

Man löser också!

DEN OKÄNDE.

Uppriktigt sagdt tror jag att Du vill narra mig; jag tror Dig icke mer.

DAMEN.

Och jag icke Dig! Derför, betrakta detta som ditt afskedsbesök . . .

DEN OKÄNDE.

Det var nog så ämnadt, men jag ville först utröna om vi voro ense . . .

DAMEN.

Du ser ju att vi ingen lycka kunna bygga på andras lidanden; derför måste vi skiljas; det är ju den enda lindringen af *hans* qval. Jag har mitt barn som fyller ut mitt lif, och Du har din äregirighets stora mål . . .

DEN OKÄNDE.

Du hånar mig ännu?

DAMEN.

Nej, hur så? Du har ju löst det stora problemet...

DEN OKÄNDE.

Tyst! Inte mer om *det,* äfven om Du tror på det!

DAMEN.

Men när alla andra tro...

DEN OKÄNDE.

Det tror ingen mer...

DAMEN.

Det står ju i dagens tidning att man har gjort guld i England och att det är bekräftadt!

DEN OKÄNDE.

Du är förd bakom ljuset!

DAMEN.

Nej! — Åh Gud, han tror icke på sin lycka!

DEN OKÄNDE.

Jag tror icke på någonting mera!

DAMEN.

Tag tidningen der i min klädningsficka!

DEN OKÄNDE.

Den gröna hexklädningen som förhexade mig en gång mellan krogen och kyrkan en söndagseftermiddag, den bringar intet godt!

DAMEN (går och tar fram en tidning och ett stort konvolut).

Se då sjelf!

DEN OKÄNDE (rifver sönder tidningen).

Jag behöfver inte se!

DAMEN.

Han tror inte! Han tror inte! Men kemisterna ha ju tillställt en bankett till nästa lördag för Dig...

DEN OKÄNDE.

Jaså det står der också! om banketten!

DAMEN (lemnar konvolutet).

Och der är hedersdiplomet! Läs då menniska!

DEN OKÄNDE (rifver sönder konvolutet).

Kanske regeringens orden är med!

DAMEN.

Ja, den gudarne vilja förgöra, slå de med blindhet! Du hade ingen god afsigt med din uppfinning och derför fick Du ej göra den ensam!

DEN OKÄNDE.

Nu går jag, ty jag vill icke stå här och blotta min vanära! Ett åtlöje har jag blifvit och derför vill jag dölja mig, begrafva mig lefvande, ty dö vågar jag inte.

DAMEN.

Gå, min vän! Vi resa till kolonierna inom några dagar!

DEN OKÄNDE.

Det var sant åtminstone! — Då nalkas lösningen.

DAMEN.

Lösningen på den gåtan: hvarför vi skulle råkas?

DEN OKÄNDE.

Hvarför skulle vi råkas?

DAMEN.

För att plåga hvarann!

DEN OKÄNDE.

Är det allt?

DAMEN.

Du skulle befria mig från en varulf som ingen var och så blef Du sjelf en; och så skulle jag befria Dig från det onda genom att upptaga all din ondska, och det gjorde jag nog, men med påföljd att Du blef ändå ondare. Stackars min befriare, nu står Du der bunden till händer och fötter och ingen trollkarl kan lösa dig.

DEN OKÄNDE.

Farväl, och tack för allt!

DAMEN.

Farväl! och tack för detta!
(Hon antyder vaggan).

DEN OKÄNDE (drar sig åt fonden).

Kanske jag skall säga farväl derinne först.

DAMEN.

Gör det min vän!

DEN OKÄNDE (går genom fonddörren).

DAMEN (går till höger dörr och släpper in Dominikanern (Tiggaren).

CONFESSORN.

Är han beredd nu?

DAMEN.

Denna olyckliga menniska har intet annat öfrigt än att lemna verlden och begrafva sig i klostret.

CONFESSORN.

Han tror således icke att han är den store uppfinnare han är?

DAMEN.

Nej; han kan icke tro godt om någon icke ens om sig sjelf...

CONFESSORN.

Det är ju det gudomliga straffet: att han skulle tro lögnen, derför att han icke ville ha sanningen.

DAMEN.

Men lyfta litet på hans skuldbörda, om Ni kan.

CONFESSORN.

Nej, då blir han stråxt öfvermodig och anklagar Gud för ondt och orättvisa. Och denne man är en demon som skall hållas fången; af revoltörernas förfärliga art skulle han missbruka sina gåfvor till att göra ondt, och menniskans kraft i det onda är omätlig.

DAMEN.

För den... tillgifvenhet Ni hyst för mig, lyfta litet bara på hans skuldbörda, i den punkten der han är mest tryckt och mest utan skuld.

CONFESSORN.

Icke jag, men Ni skall göra det, så att han går ifrån Er med tron att det fins något godt hos Er, och att Ni icke är sådan som Er förra man skildrat Er. Tror han Er, så skall jag senare lösa honom, såsom jag en gång band honom, när han under sjukdomen biktade sig för mig i klostret Den Goda Hjelpen.

DAMEN (går mot fonden; öppnar dörren).

Nåväl!

DEN OKÄNDE (in).

Der är den förfärlige; hur kom han hit? — Men det är ju tiggaren?

CONFESSORN.

Ja, det är din förfärlige vän, som kommer för att hemta dig.

DEN OKÄNDE.

Har jag...

CONFESSORN.

Ja, Du har försvurit din själ till mig en gång... då Du låg sjuk och kände vansinnet nalkas. Då lofvade Du tjena de goda magterna, men när Du blef frisk, bröt Du löftet och derför slogs Du med oro, och har irrat fridlös, qvald af samvetet.

DEN OKÄNDE.

Hvem är du egentligen, som vågar röra mitt öde?

CONFESSORN.

Fråga henne?

DAMEN.

Denne man var min första brudgum som sedan egnat sitt lif åt Herrens tjenst då jag öfvergaf honom...

DEN OKÄNDE.

Och om så vore...?

DAMEN.

Så behöfver Du ej tänka så illa om Din handling, då du blef straffaren för min trolöshet och den andres samvetslöshet.

DEN OKÄNDE.

Hans brott kan icke försvara mitt! För öfrigt är det väl osant som allt annat, och Ni säger detta bara för att trösta mig!

CONFESSORN.

En osalig ande är han...

DEN OKÄNDE.

Och en fördömd!

CONFESSORN.

Nej! *(Till Damen).* Säg något godt om honom!

DAMEN.

Han tror inte om jag säger godt, han tror endast ondt!

CONFESSORN.

Så skall jag säga ett godt ord: Det kom en gång en tiggare och bad honom om en dryck vatten, och han gaf honom vin för vatten och lät honom sitta vid sitt bord. Mins Ni det?

DEN OKÄNDE.

Nej, sånt der strunt lägger jag inte på minnet!

CONFESSORN.

Högmod, högmod!

DEN OKÄNDE.

Säg högmod! Det är dock det sista spåret af vårt gudomliga ursprung! Kom nu! innan mörkret faller!

CONFESSORN.

»Hela verlden hade klart ljus och var oförhindrad i sina gerningar; allena öfver dessa stod en djup natt hvilken var en liknelse till det mörker som öfver dem komma skulle: men de voro sig sjelfva svårare än mörkret.»

DAMEN.

Gör honom icke illa!

DEN OKÄNDE (med passion).

Tänk hvad hon kan tala vackert, och *är* så elak! Se på dessa ögon, gråta kan de inte, men smeka, sticka, ljuga! Och ändå: »Gör honom icke illa!» — Se nu är hon rädd jag skall väcka barnet, det lilla otyget som tog henne ifrån mig! Kom, prest, innan jag åtrar mig!

